

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. AUGUSZTUS 1.

31. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztői iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Felhívás

a magyarországi protestáns egyház híveihez, a „Károli Gáspár-emlék és alapítvány” ügyében.

Az isteni gondviselés, az ő beláthatlan mélységű rendelkezése szerint, nagy és nemes célok keresztülvitelére hívta el a mi magyarországi protestáns egyházunkat. Azt a feladatot tűzte elébe, hogy egyéb társadalmi intézmények mellett, egyik harcosa lévén a lelkiismereti szabadság, a felvilágosultság és tiszta erkölcsök magasztos eszméinek, általa is megvalósíttassék közöttünk istenek országa, a melynek áldásai képesek csak boldogítani és megnyugtatni az emberi szívet s megszentelni annak számára a földi életet.

Es ha protestáns egyházunk emez elhivatásának, ma már szintén három századon keresztül húzódó történetén, annak változatos eseményein végig tekintünk: lehetetlen, hogy valamenynyien imára ne kulcsoljuk össze kezeinket ama lélekemelő tanulsága előtt e hosszú történetnek, hogy a mi sorsunkat vezető isteni gondviselés koronkint megajándékozott bennünket nagy és kiváló férfakkal, a kik készséggel engedve küldetésüknek, áldozatkész munkásai lettek e nagy céloknak, s alkalmas eszközei annak, hogy istenek akarata érvényesüljön életünk vezetésében annak minden pontján.

De történelmi multunk e fölemelő és hálára kötelező tanulsága mellett, aztán, egy komoly intelem is szól mindnyájunk szívéhez. A szent ügy és nemes cél érdekében elhullott nagyjaink ugyanis, a legtöbb esetben, saját lelkiismeretük megnyugtatásán és a jobbak időszerű elismerésén kívül, alig részesültek más jutalomban; nemesak, hanem az történt meg velünk, hogy mert erős és jellempróbáló küzdelmeket mért ki, ugyancsak az isteni gondviselés, a mi kicsiny protestáns egyházunknak sorsául, eme hosszas küzdelem zajában, annak könyei és gyakran keserű megpró-

báltatásai között, jeltelen, ma már szintén elfelejtett sírok takarták el szemeink előtt legnagyobb embereinknek drága hamvait. „Megpróbált, háborusággal látogatott meg az Ur,” az irás szavai szerint, bennünket, s e háboruság fájdalmi és annak iszonyúságai miatt, gyakran kínos hallgatásra és lemondásra volt kényszerítve szívünkben a hála és kegyelet kötelességének érzete, s önhibánkon, vagy szándékos mulasztásunkon kívül, bizony fájdalmas visszaemlékezése az az elmúlt időknek, hogy nem mindenkor „temethettük el prófétáinkat úgy, mint azt tőlünk megérdemelték,” s hogy habár drága emlékezetük él is szívünkben, s gyakran magasabbra is dobogtatja azt, azok a jeltelen sírok tényleg csakugyan megvannak, s beszakadozott hantjai, a feledékenység sivárságával környezett tájékaik, régi kegyeletes kötelességek lerovására hívják fel az utókort.

Egy ilyen jeltelen, a százados szép és nagy emlékek korából kiemelkedő sir iránti kegyeletes kötelesség teljesítésének érdekében intézzük e testvéri szózatot a mi magyarországi protestáns egyházunkhoz tartozó hitsorsosokhoz, annak minden rendű és rangú tagjaihoz.

Ez a jeltelen sir a hírneves egykori gönci pap és kassa-vidéki esperesnek, a teljes szentírás első magyar fordítójának, Károli Gáspárnak sirja, az abauji egyházmegye kebeléhez tartozó gönci ev. ref. egyházban.

Minő kincscsel ajándékozta meg Károli Gáspár a mi magyar protestáns egyházunkat akkor, a mikor szent vallásunknak isteni alapját, a teljes szentírást, immár csaknem három századdal ez előtt, édes anyai nyelvünkre lefordíva, kezünkbe adá: ezt protestáns ember előtt tüzetesebben magyarázni és feltüntetni, bizonyára, nem szükséges s teljesen elég talán csak annyit felemlitenünk, hogy ez az első teljes magyar biblia mindnyá-

junk számára megnyitotta s hozzáférhetőbbé tette azt az isteni forrást, a mely egy egészen új és az eddiginél áldásosabb világosságot nyit meg a bölcse előtt, s minden szükségesre megtanítja a tudatlant is; a mely örökös vezére és táplálója hitünknek, életelő lelke reményünknek; a melynek szívünkhez szóló hangjai megnyitják fájdalmainkat, biztatásai letörlik könnyeinket; a melyből az, a ki boldog, szerencsés, előkelő közöttünk, egy felsőbb, áldó hatalom iránti tiszteletet és háládatosságot tanul; a szegény, az üldözött, az alacsony sorsban levő pedig erőt nyer annak a tudatnak birtokában, hogy az ő sorsát is egy bölcse és szerető kéz vezeti céljai felé; a mely a könyvek könyvévé éppen azért vált kezeink között, mert vezére életünknek, s bizony, szerencsés, boldog és megelégedett az, a ki keresi és megérti a benne rejlő örök és isteni tudományt!

Ma, a midőn istennek legyen hála, már békeesebb és nyugodtabb napok jutottak osztályrészeül magyarországi protestáns egyházunknak is, a többirányú szent és kegyeletes célok felé való törekvések között, tudvalevőleg, egy szélesebb körű mozgalom indult meg az iránt, hogy mimódon lehetne legillendőbbben lerónunk Károli Gáspár áldott emléke iránt azon hála-tartozásunkat, a melyet az elmúlt idők viszonyai és körülményei között teljesíteni eddig nem lehetett. Tiszáninneri egyházkerületünk, mint a melynek kebelében élt s munkálkodott legkövetlenebbül ezen nagy férfiú, engedve azon intelemnek, a melyet a megindult mozgalomból magára nézve szintén a közvélemény egyenes parancsa gyanánt is tekinthetett: egy szélesebb körű bizottságot alakított a maga körében, abból a célból, hogy a Károli-emlék ügyében megtegye a szükséges kezdeményező lépéseket, sőt annyira kívánatos megvalósításához is eljuttassa azt. E bizottság legközelebb megtartván tanácskozásait, mindenekelőtt abban állapodott meg, éppen az előtte ismeretessé lett közfelfogáshoz alkalmazkodva, hogy a reánk következő 1890. évben, mint a Károli által magyar nyelvünkre fordított biblia 300-dos évfordulójának alkalmából, egy a nagy férfiú emlékéhez és érdeméhez méltó emléksobrot kíván Göncön felállítani, mint a hol nyugosznak, tudvalevőleg, az elhunytak porai; e mellett, hogy kegyeletes megemlékezésünk maradandóbb és szélesebb körű is legyen: egy tekintélyes „Károli-alapot“ óhajt

létesíteni, a mely kamatai által protestáns irodalmi célok segélyezésére és esetleg más, később is megállapítható protestáns érdekeknek szolgálván, a mellett, hogy kívánatos lendületet hozhatna lassu fejlődésű irodalmunkba, egyszersmind szaporitaná közöttünk, protestáns testvérek között, az annyira szükséges összetartás kapcsait.

Ugy ezekre, mint a megtartandó emlékünepre vonatkozó további megállapodásokat, annak idejében, mindenesetre bő mértékben lesz alkalmunk, megismertetni a nagy közönséggel. Mint-hogy azonban úgy a tervbe vett emléksobor, mint maga a „Károli-alap“ is, csak a közadakozás útján valósítható meg: ez alkalommal éppen az említett célok megvalósítására szükséges összeg egybehordására hívjuk fel, hitsorsosai szeretettel, teljes bizalommal és szép remények között, protestáns testvéreinket; tisztelettel kérve, hogy e tekintetben mindenki a tőle kitelhető legnagyobb mértékben mutassa meg szives áldozatkészségét.

Mi tudjuk azt, hogy protestáns egyházi életünk fejlesztése, annak megerősítése, minden irányban áldozatokkal jár; de úgy érezzük, hogy egyetlen, semmi áron oda nem adható kincse lelkünknek ez a mi imádott egyházunk és annak részünkre fentartott áldásai; és úgy érezzük, hogy protestáns egyházunk nagyobb, szentebb, a múltból reá maradt, kötelességet ma nem teljesíthet, mint azt, hogy megadja első magyar bibliafordítójának azt, a mit régen megérdemelt; mint azt, hogy méltóképp lerója Károli Gáspár iránt a kegyeletes megemlékezés adóját.

Mindenesetre szerencsés, boldog nép, vagy társadalom az, a melynek nagy embereket ad kegyelméből az isteni gondviselés; de még szerencseesebb és boldogabb az, a mely nagy embereit megérdemelni és megtisztelni tudja is, akarja is; és a történet kiáltó tanulsága szerint, csak annak a társadalom miveltségének van biztos jövője, a mely múltjából nem ismeri sem a próféták megkövezésének bűnét, sem pedig a hálátlanságot és közönyösséget nagyjai iránt.

Minket, magyarországi protestáns testvéreket, egyházi életünk változatos küzdelmei, csekély számunk, az ennek tudatából származó összetartozás érzete, szívünk, lelkünk veleszületett jó hajlandóságai rég megtanítottak a hála és kegyeletesség erőneinek gyakorlására. Éppen azért, teljes bizodalommal vagyunk az iránt, hogy protes-

táns testvéreink egyenkint és összesen szívesen meghallják szövegünket; és ez alkalommal a lakozásra híván fel a protestáns hitbuzgóságot a Károli Gáspárnak állítandó emlékre és az ő nevé-ről nevezendő alapra: abban a reménységben vagyunk, hogy e célra a legszegényebb is elhozza a maga filléreit, hogy így rövid idő alatt, mi is mindnyájan, lelki örömmel és dicsőítéssel elmondhassuk szent könyvünk szavaival, majdan a kettős emlék előtt: „Legyen ez jegyül közöttünk, hogy mikor kérdendik a ti fiaitok az ő atyjokat, ezt mondván: mire valók ezek a kövek? mondjátok meg nekik: ezek a kövek emlékezetre lesznek a fiaknak mindörökké.“ (Józsua. IV 6—7).

E szent és magasztos ügyet ismételtén is figyelmébe ajánlván protestáns hitfelekezetünk tagjainak,

hazafiui, üdvözléssel maradtunk, Miskolcon, 1889. július 12.

Testvérei, atyafiai az Urban:

Kun Bertalan,
tiszáninneni ev. ref. püspök.

Br. Vay Miklós,
egyházkerületi főgondnok.

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a közelebbi években és ma.

(Váró Ferenc, gymn. igazgató előterjesztése.)
(Vége.)

Ez időszakban elhalt harmadik gondnokunk id. Zeyk Károly. Nevét maga ez az új épület emeli magasra. Tevékenysége, tapintata, igazságszeretete, s az intézetnek anyagi ügyei iránt való szakértő érdeklődése tette lehetővé, hogy a hetvenes évek derekán eltitkolhatatlanná vált vagyoni romlásából a kollégium magát újból összeszedve, már az egyetemes zsinati mozgalmak idején, melyekben Zeyk, mint statuskurátor jelentékeny tényező volt, és az orsz. középiskolai törvény nyomását meg nem várva, gimnáziumát a legjobb gimnáziumokkal való versenyzésre képessé tegye, néptanítóképzőjét is kifejleszsze; tanszékek állításával és egy 100,000 frtos épület emelésével tekintélyes súlyt vessen az országos mértelen reform. tanügyünk ingadozó serpenyőjébe. Nem érthette meg igyekvéseinek teljes örömet, de a terem falai közt, melyeknek építésében Zeyknek még izlése is részt vett, az ő nevéét hálaival említeni kötelességünk.

Meg kell emlékeznünk még ez időszakból az intézetünk támogatására tett kegyes alapítványokról

Az 1868-ban végzett theologusok, tíz évvel utóbb, találkozózt adván egymásnak, a viszontlátás örömei közt a közös nevelő anyára és saját fiaikra gondolva, a hála, a barátság s az önszeretet érzelmeinek egyesítésével, 300 frtnyi tőke kamatait biztosítják itt tanulandó fiaik, utódaik közül egy-egy érdemesnek. A legnemesebb önzés gyümölcse ez alapítvány.

1881-ben gróf Kuun Géza, egy örökölt kötelezettség törlesztése alkalmával, a kötelezettségen kívül eső 640 frtot fizetvén be, ezt, mint tőkét, alumneumi célokra kívánja fordíttatni. A tudományok csarnokaiban messze földön ismert nevet intézetünk jöltevéinek is névsorába lön szerencsénk iktatni.

1882-ben, szintén egy ügylet lebonyolítása alkalmából, özvegy Koródi Sámuelné, született Zudor Mária urnő, 210 frt. alumneumi alapítványt tesz, anyai kegyes indulatból a nevelő iskola szegény fiai iránt, és azt jelzalogjogilag biztosítja.

1886-ban, Benedek Dénes, lörincrévei nyugalmozott pap elhalván, felerészes utóörökösül, gyermekei mellett, intézetünket jelölé meg végrendeletében. A szigorú takarékosággal és önmegtadással szerzett vagyonnak a nevelés oltárára áldozatul nyújtott része, mintegy 3700 frt, melynek kamatja, folszabadulása idején, három jó tanulónak ösztöndíjává lesz fölhasználható. Az adományozó maga is, mint ez intézetnek jótéteményes növényedéke, képezte magát pappá; itt a szomszédban viselte hosszú évekig hivatalát; majd nyugalma éveit e városban tölté. Élete küzdelmes volt, kevés örömet nyújtott; örömeit nem is kereste. Alapítványához az ő sorsa mintegy három jelszót ír: bizzál, küzdjél, türi.

Mindaz alapítványok, a mint látható, az ifjuság közvetlen anyagi segélyezésére szánvák.

A segélyezéseknek pedig s az érdemesek jutalmazásának főbb nemei intézetünknel általánosságban a következők:

1. A theologusok, a vaságyhasználat díján kívül, semmiféle iskolai díjat nem fizetnek; mindegyikük két-két cipőt (azaz, ingyen kenyeret) kap. E jótétemények személyenkint 40 forintra, egészben 2400 frtra tehetők. 32-en a fejedelmi alapítványból s a rendszeresített 1000 frt egyházkerületi segély terhére a konviktusban egészen ingyen ebédet élveznek; a többiek közül 18—20-an, részint erre fordított intézeti alapítványokból, részint az egyházkerületi segély fönmaradó részéből, igen csekély, legfőlebb 10 frt. évi díj fizetése mellett, részesednek a konviktusban. A konviktusi ingyen segély összege évi 2000 frtot tesz. Nehány theologus összesen évi 200 forintnyi pénzbeli ösztöndíj húz; esetleg családi alapítványon vannak, vagy Jabloncay-féle évi 105 forintos ösztöndíjban részesülnek. Évenként 100 frtra menő pályadíjakra van verseny nyitva. A theologusok többsége, privát-tanítással, együttvéve mintegy 3000 frthoz jut; ünnepi követség révén is mintegy 2000 frt jótéteményt nyernek.

2. A néptanító-növényedékek szintén mindnyájan ingyen kenyeret kapnak és díjmentesek. Ez legalább másfélezer forintnak felel meg. Az egyházkerület gondoskodásából egy részük, érdemfokozat szerint, ingyen ebédet és vacsorát, mások csak ebédet, vagy legalább négyszer hetenkint ebédet kapnak a külön berendezett konviktuson, melynek fönntartása évi 1240 frtha kerül. A képzetebbek, mint magántanítók is, jutnak segélyhez. 20—30 frt. pályadíjért versenyezhetnek.

3. A gimnáziumban a közszolgálatokat teljesítőknél, a papok, tanítók s a kollégiumi alkalmazottak fiainak, valamint a vagyontalan jó tanulóknak tan-, fa- és ágy-helydíjmentessége és cipőbeli segélye, ideértve a benlakó szubszkribált deákok két-két cipóját, 4600 frtra, a köz- és családi alapokból adott ösztöndíjak összege 2400 frtra tehető; néhány szubszkribálnak priváttanítói jövedelmét 1000 frt. könyvjutalom a Sárpataki és Kovács alapítványból 400 frt; pályadíj, pénzjutalom 170 frt. Író-papír a Sárpataki-alapból, 60 frt. Másodnaponként ingyen ebéd, részint alumneumi alapokból, részint tanárok s helybeli jölvető családok kegyéből, mintegy 50 tanulóknak 750 frt. A fizető tanulók számára is saját költségükön olcsó és jó együttélkezést rendszeresíteni, már csak a nevelés érdekeinek szempontjából is, valószínűleg mihamarább törekedni fogunk.

4. Az elemi tanulók díjmentessége és cipója 2500 frt. körül; 50 tanuló ingyen félebédje 750 frt; írópapír, könyvjutalom 200 frt.

Az ifjuság egészére számított jótétemény: orvosi fizetés, kórház, gyógyszerek és nyári fürdő költségei címén 2200 frt.

Mellőzve mindazokat a többi adatokat, melyek az Értésítő útján rendszeresen évenként nyilvánosság elé kerülnek: még csak a tanítószemélyzet fizetéséről közlöm e tételeket.

Tanügyi személyek 1889. évi járandó-

sága pénzben	28,095 frt 94 kr.
Fában (becsértéket véve)	3810 —
Lakásban (becsért.)	3740 „ — „
Összesen	35,645 frt. 94 kr.

A kollégium költségvetései és évi számadásai 1878. óta rendszerint több-kevesebb reális pénztármaradékot tüntetnek föl. Az utóbbi években, azonban, a tanügy kívánalmi oly mértékben fokozódtak, másfelől a kollégiumot terhelő állami adók oly arányban emelkedtek, jelenleg pedig a regálék állami megváltása teljes valószínűség szerint annyival fogja az eddigi rendszeres bevételeket csökkenteni, hogy a jövőbe néző szem, ha nem borul is el. de önkintelenül segítséget keres. A multak tanulságai, azonban, avagy csak az itt vázolt közelmúlt jelenségei is kedvező fordulatokkal biztathatnak.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, július 28—29.

A két napon át folyt ülésen elnökölt főtiszt. Szász Domokos, püspök ur s váltakozva jelen voltak br. Bánffy Dezső, főgondnok, dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, közjegyző, Gyarmathy Miklós, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Szász Béla, előadó, ig.-tanácsos.

Az időközben elnöki úton feles számban ellátott ügyek bejelentése és jóváhagyó tudásul vétele után, több fontos építkezési ügy intéztetett el.

Első volt, ezek között, a különben is elég súlyos és meglehetősen összebonyolódott segesvári templom épí-

tési ügy végellátása, a mennyiben a központi kölcsön útján vásárolt telekre építet s immár fölszentelt templom, az eddig kiutalt 11,000 frt. kedvezményes kölcsönön és az egyházközség más forrásokból fedezett mintegy 4000 frt pénzen felül, a már vállalt kötelezettségek beváltására még tetemes összeget igényel, kivált miután az egyházközség nagy liberalitással állapította meg u. n. szükségleteit. E felülköltségek fedezetére most az egyház újabb 6,000 frtos kamat nélküli kölcsönt kért s bár a hivek saját rovatalukat jelentékenyen fölemelték, mégis az évi deficitek, meg e 17,000 frt. kölcsön 1¹/₂% törlesztő hányadának fedezésére, további 250 frt. rendszeres segélyt kértek az államsegélyből. Nehezítette a kérdést az is, hogy az évi költségvetést, a kiigazítás végetti visszaküldés után is, el nem fogadható alakban terjesztették föl, mihez képest az állandónak állított évi hiány határozottan megállapítható maig sem volt s végül, hogy a templom körül végeztetett pár munkálat kereseti összege maig sem áll határozott összegében az Ig.-Tanács előtt. A végén is az lett a megoldás, hogy az eredetileg 12,000 frt. papírraadékban megállapított kamat nélküli kölcsönből még rendelkezésre álló egy ezer frton felül, újabb 3500 frt. pj. kölcsön erejéig (szintén kamat nélkül) fedezi az Ig.-Tanács a fönálló tartozásokat, mi végett a végleszámlálás elrendeltetett, de ezenfelül több segélyt nem nyújthat s az évi hiány fedezéséről az egyházközségnek kell gondoskodnia, a mit némi megerőltetéssel meg is tehet, miután költségvetése is jelentékenyen módosított tételek szerint lesz megállapítva. Végül, a körlelkész díjlevele, a köteleességek felülvizsgálatának szempontjából, áttétetett miszsióiügyi előadó aához s így remélhető, hogy e régóta függőben levő ügy is teljesen lesz bonyolítva.

A sz.-medgyesi egyházközség papilakja számára vásárolt telek rendezetlenül tovább tartható nem lévén, az eredeti tervezethez képest, most a papilak kiépítése kerül napi rendre s miután a templom kijavítására az egyetemes egyház segélyével biztosított kedvezményes kölcsön jelentékeny része még rendelkezésre áll, a nem egészen 3000 frtra tervezett építési szükségletből csak a hiányzó részt kell a központnak fedeznie, a mi meg is szavaztatik.

Az erzsébetvárosi körlelkésség temploma számára is új intézkedést kelle tenni. Az eredeti terv az volt, hogy a rendelkezésre álló 8000 frt. kedvezményes kölcsönből 6000 frton egy emeletes ház vétetvén meg, ennek emeleti helyiségei alakíttatnak át templomozó helyiséggé, a további 2000 frt. pedig, az egészen elrongyolódott papilak kijavítására fordíttatik, míg a vásárolt ház földszinti helyiségeinek bére fogja fedezni a kölcsön járadékainak az egyházközségre eső részét. Ám, a midőn az emeleti rész átalakításához akartak fogni, kitűnt, hogy bérhelyiségeknek igen, de egyetlen imateremmé alakítva, nem lenne bizton használható. Az épületet, tehát, továbbra is bérházkint kell értékesíteni, és pedig előnyösen, mert bérbevétele 600 frt. s új templomról kell gondoskodni, a régi roskatag templom telkének utcasori felén,

a régi előtti helyen. Most hát, a papilak kijavitása következik s egyszersmind a leendő új templomhoz való előkészületek megindítása. A hívek már is jelentékeny ajánlatokat tettek építkezési anyagokban, pénzben és a gyűjtésre való vállalkozásban. A gyűjtés tovább folytatása, gr. Bethlen Gábor pátronusságának aegise alatt, kimondatott s az Ig.-Tanács is kilátásba helyezte, hogy annak idején, ez egyetemes egyház kikérendő támogatásával, kedvezményes kölcsönben fogja részesíteni ez új és törekvő körlelkézségünket.

A kajántói újan épülő iskola, mely az Emke kamatbiztosítása alapján 600 és építkezési alapunkból 400 frtot kapott, teljes befejezésére még 150 frt. segélyre szorul, melyeket az eddigi föltételek mellett (1 $\frac{1}{2}$ % kamat, 1 $\frac{1}{2}$ % törlesztés) kér kölcsön, az Ig.-Tanács, pedig, 100 frtot kölcsön ad és 50 frtot az államsegélyekből.

A dézsi egyházközség templomát kívül és belül restaurálni kívánja, mintegy 2000 frt. költséggel s ezt hosszabb idejű törlesztő kölcsönnel szándékszik fedezni. A javítás terve s költségvetése helybehagyatik, de az engedélyezett kölcsön fedezeti módja hővebben kimutatandó.

A kóhalmi l. e. beszolgáló papjának és a kántori teendő végzésére vállalkozó áll. tanítónak némi javadalmazására segélyt kér. Folyamodványa áttétetik az e-gély-ügyi bizottsághoz.

A küküllői egyházmegye több esetet sorolván föl, a midőn szegényes egyházközségei, ha tanítói állomásaik üresen állanak is, avagy a nyugdíj-intézet tagjai közé föl nem vehető tanítókkal vannak is betöltve, az iskola-fentartó 12 frtos illetékeinek fizetésére köteleztettek, a tanítói nyugdíj-törvény e, szerinte, igazságtalan határozmányának megváltoztatására célzó egyházkerületi akció megindítását javasolja. Az Ig.-Tanács a törvény ez intézkedését a népoktatás ügyének szempontjából helyesnek ítélvén, de még tekintettel arra is, hogy e kérdéses törvény revízióját maga a miniszter is célba vette, nem tartja a javaslatot elfogadhatónak.

A zilahi kollegium Petri Mór, id. tanárának, a rendelkezésre álló évi fölösleg terhére, 200 frt. fizetés-javítást akar adni s egy gyakorló tanárnak szintén óhajt némi jutalmat juttatni. A fölterjesztés első ágát, tekintve az illető teljes kvalifikaciojára és terhes szolgálatára, jutalom címén, engedélyezi az Ig.-Tanács, de második ágát nem tartja teljesíthetőnek, a gyakorló tanárok máshol sem nyervén javadalmazást, szolgálatuk hasznát nagyobb mértékben látván maguk, mint az intézet. Az ugyane kollegiumnál lefolyt idei magánvizsgálatok szintén tudásul vétetnek.

Az egerbegyi közigaztási hatóság, sőt még a tanfelügyelő sem orvosolván az ottani aránytalanul nagy számú iskolamulasztás bajait, bár az egyházi hatóságok ismételve kérelmeztek ez iránt, most az Ig.-Tanács kéri meg a torda-aranyosmegyei főispánt, gr. Bethlen Gézát, hogy saját közegeit kényszerítse törvényes kötelességeik teljesítésére.

Egy tanítóképezdénkben oklevelet nyert tanító oklevélét s kolozsvári kollegiumunk egy volt növendéke érettségi bizonyítványát elvesztivén, a másod-példányok kiállítására engedély adatik, a miről, szabály szerint, jelentés megy a miriszterhez.

A kolozsmegyei kir. tanfelügyelő pár rovatos iv kitöltését kéri, hatáskörébe eső felekezeti tanítóinknak az orsz. tanítói nyugdíj-intézethez való viszonyát illető adatokkal, valószínűen a tanítói nyugdíj-törvény küszöbön álló revíziója számára. Kérését teljesítjük (noha első sorban, az iskola fentartó testületeket illetné e munka), de egyszersmind, ez adatokat saját céljainkra egész egyházkerületünkben berendeljük, az e végett megrendelt hasonló rovatos ivék segítségével.

A kézdi-vásárhelyi, püspöki vizsgálat alatt álló, egyházközség mult évi számadásának egy része ellátatik, másik része azonban további adatok beszerzésére. főt. püspök aához tétetik át.

A kéri templom fedele az időtől, alapzata a nedves talajtól tetemesen megrongáltván, sürgős javítás szüksége merült föl, majdnem 800 frt költséggel, mire az egyházközség kedvezményes kölcsönt kér. A műszaki előadó a tervet és költségvetést approbálja, az Ig.-Tanács a kölcsönt megszavazza, de 5% -ra, miután az egyházközség igen jó vagyoni viszonyok közt van.

A marosvásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség egész sor fölterjesztéssel kopogtatott be. Egy tanítójának 200 frt fizetés-előleget adott, h.-bodonai erdejébe beszőgellő egy erdő-részletecskét vásárolt s ezeket Ig.-Tanácsunk jóváhagyta, valamint azt a nem igen örvendetes ügyletét is, a melybe egy már csak néhai ügyvéd rántotta s a melyből most, a kényszerűség nyomása alatt, csak jelentékeny kárral menekülhetett. Egy 840 frtos alapítványi tőke és egy 2200 frtos elsikkasztott érték behajtásáról volt szó, de a midőn az ügyvéd urral szemben biztosításhoz kellett folyamodni, ez már csak hiányosan történhetett meg, úgy, hogy csak végrehajtás, illetőleg árverés útján lehetett bár annyihoz jutni, hogy a 3020 frt. helyett, 2500 frtnyi értéket nyerjen az egyház. Az Ig.-Tanács is, haladva a kényszerűség útján, helybehagyá az ügyletet. Végre, az egyházközség, elég jelentékeny kamatos tartozásait konvertálni szándékszik, törlesztő kölcsön útján, hogy így, hosszabb idő multán s valamivel nagyobb évi terhet hordozva, tőketartozását is törlesztette legyen. E mellett, rég tervezett, de fedezet híjjában, mindez ideig teljesítetlen vágyát is realisálni akarja s a törlesztő kölcsönt oly összegben szándékszik fölvenni, hogy várbeli templomának használhatatlan lépcsőzetét is kiépíthesse. Az Ig.-Tanács mindkét ágát helyesli a tervnek, de nem helyeselheti azt, hogy a kölcsön jelzálogául papi és tanítói lakjaikat s iskolájukat hajlandók lekötni, mert egy nem várt, de bekövetkező szerencsétlenség esetén, az a pénzüintézet nem igen nézné, ha paplakot, ha iskolát kell-e ellicitáltatnia? S miután, tulfelöl, a pénzüintézetek erdőt, malmot, a miből a biztosíték ebben az esetben bőven kitelnék, jelzálogul el nem

fogadnak, az Ig.-Tanács azt az ajánlatot teszi az egyházközségnek, hogy a szükséges tőkét maga kész nyújtani papírjáraadékból, 5% kamatra, 1 $\frac{1}{2}$ % 32 éves törlesztésre, avagy az előre megállapítandó, szintén papírjáraadékból fizetendő, törlesztési részletek mellett.

A bölöni iskolaház építése, a bemutatott és helyesbített terv szerint, az egyházmegyei hatóság ellenőrzésének föltétele alatt, engedélyeztetik.

A b.-o.-budai volt paplak (a pap a társ-egyházközségben lakik) tanítói lakássá és iskolává levén átalakítandó, ez átalakítás, két szobának egybevévása útján és új ablakok vágása mellett, jóváhagyatik.

A sz.-udvarhelyi kollégium, mint előbb is, ismét egy tőzsomszédos telekrészt vásárolt telke kibővítése végett, mit az Ig.-Tanács szintén megerősít.

A vallásügyi miniszter a kusalyi műemlékszerű torony megőrzése kedvéért, harangláb emelésére, 300 frtot adományozott. Az egyházközség, hogy a faanyagot jutányosabban szerezhesse be, a munka végrehajtását a téli favágás utánra kívánja halasztani. Az Ig.-Tanács megadja erre az engedélyt s a haladékról jelentést tesz a miniszternek.

A fogarasi egyházközségnek, az ottani piactéren egy évi 614 frt. bért hajtó vásár-épülete van, melyet a város, a tér szabályozása érdekében, ki akar sajátítani, hogy aztán lebontassa. Az alkudozás rég óta foly s most egy városi és egyházi vegyes bizottság 6000 frtban állapodott meg: „az egyház e kedvezményes ár mellett azt hozta föl, hogy az évi javítási költségek mintegy 141 frtba kerülnek, s hogy a város iránt is tekintettel kíván lenni. Az Ig.-Tanács méltányolja ugyan e tekinteteket, de a jövedelem-vesztésért még is igen nagyra tartja s így csak 7000 frt. váltásárba egyezik bele, kérdést téve egyszerűságra a befolyó vételár elhelyezése iránt is.

Egyik körlelkész volt administratora ellen az esperes terhelő adatokat szolgáltatván be, ezek illetékes ellátásra, a főt. püspök urhoz tétettek át.

Az esztényi ujon kinevezett körlelkész állomása elfoglalásáról az esperes jelentést tevén, a körlelkései javadalom folyó évi július 1-sejétől számítva, kiutaltatik.

A szenterzsébeti templom fedelének kijavitása munkálataira nézve az útasítás megadatik s br. Kemény Béla, egyházközségi főgondnok és pátronus kérést föl a munka felügyelésére.

É—n.

Az egyházmegyékből.

Orbai egyházmegye.

Az orbai egyházmegye f. évi július 24-én tartotta meg tavaszi rendes közgyűlését, összekötve a n. br. Kemény Gábor államfőgondnok emlékkünnepével. A papság teljes számban volt jelen s a világi képviselők is, dacára az aratási időszaknak, szép számmal jelentek meg, éltkön m. Donáth József, szeretve-tisztelt gondnokunkkal, ki egész éven át mindennemű gyűléseken, üléseken mindig ott volt és bölcs tanácsával szolgált.

A közgyűlést esperes aa. 8 órakor nyitotta meg, jelezvén, hogy őszi közgyűlést azért nem hívott össze, mert az egyhm. tanács újraszervezése lehetővé teszi a rendkívüli közgyűlések mellőzését, s mert különben is olyan fontos ügyek, melyek közgyűlés tartását igényelték volna, nem fordultak elő. Elborult lélekkel említi fel azon veszteségeket, melyeket a múlt gyűlés óta egyházmegyénkben, egyházkerületünkben és hazánkban a kérlelhetlen halál okozott. Egyházmegyénk halottja Magyarosi Ferenc, volt esperes és teleki lelkészársunk, ki egyházmegyénknek még életében viatikum-alapra 500 frtot, papi könyvtárra 40 köből rozsol, végrendeletében pedig az özv. árvai gyámintézetnek 1000 frtot adományozott. Egyházkerületünk halottja b. Kemény Gábor államfőgondnokunk; és hazánk halottja Rudolf trónörökösünk, nagy reményekre méltán jogosított volt leendő királyunk. Legyen áldásban emléktük.

Ezek után, jelezvén még röviden a végzendőket, a jegyzőkönyv olvastatott és hitelesített, mire jegyző aa. tette meg jelentését az egyhm. tanács egy évi munkálkodásáról. Tartatott nyolc ülés s ötvenöt folyó szám alatt intéztettek el a befolyt ügyek. Erre következett az esperesi jelentés, mely főleg az esperesi vizsgálat adataira terjeszkedett ki.

Ezek szerint, egyházmegyénkben az 1888-ik évben született 488, meghalt 423, szaporodás 65; hozzánk tért 12, tőlünk elment 6, így összesen szaporodás: 71, míg a megelőző évben 8 apadás volt. Összes lélekszám 13,283. A zabolai, papolci, teleki papi állomások betöltettek, a pávai betöltés alatt áll; a kovásznai is ma-holnap ki lesz hirdetve. A papolci mesteri állomás betöltése még ma is függőben van. Képviselő van Kovásznán és Zágomban; Zabolai és Popolci bár felhívtak, nem hajlandók beállítani, mivel 200 kepezetű család egyik helyen sincs. Az anyakönyvek mindenütt az új minta szerint vezetettek. Egyházmegyénkben csak egy felekezeti iskola van, a tamásfalvi; a többiek községi, a pákei vegyes és a kovásznai leányiskolán kívül, melyek államiak. Iskoláinkban 26 férfi és 4 nő tanító s egy kiseddovónó működtek. Tanköteles volt 1438, feljárt 1311, nem járt 127, a megelőző évben 300 nem járt fel. Ismétlő növendék 401 járt fel, konfirmáltatott hat egyházközségben 266 növendék. Az egyházak fekvősége 695 h. 840 öl. Tűz ellen biztosítva van 9155 frt erejéig, 61 frt. évi díj fizetéssel. Építkezésekre kiadott 1186 frt 75 kr. Kepezetváltási pénz alap van kilenc egyházközségben 80,924 frt 54 kr iskolai alap öt egyházközségben 22,563 frt 61 kr. Külön rendeltetésű tőke kilenc egyházközségben 10,946 frt 41 kr. Összes pénzvagyon: 118,727 frt 44 kr. 1888. évi szaporodás: 4467 frt 44 kr. Magtár van kilenc egyházközségben 1033 h. 96 liter gabonával. Az egyhm. közpénztár állása 296 frt 77 kr, a papi könyvtár 148 frt 61 kr. stb.

Egy felsőbb leirat felolvasása s esperes aának arra tett intézkedéseinek jóváhagyó tudomásul vétele után, tárgyalás alá került a n. szebeni egyházmegye azon átírt indítványa, „hogy az egyházkerületi közgyűlés napirendje tárgyainak kivonatszerű ismertetése a ker. közgyűlés előtt legalább nyolc nappal megküldessék a képviselőknek, hogy így azok kellő előkészülettel vehessenek részt az egyházkerület ügyeinek tárgyalásában,” s fölhív, hogy ilyen értelemben egyházmegyénk is írjon fel a m. áll. Ig.-Tanácshoz. Közgyűlésünk ez indítványt elvileg pártolja és elfogadja, de feliratot nem intéz e tárgyban, hanem felkéri egyházkerületi képviselőit, hogy az e tárgyban netán felterjesztendő feliratokat annak idején támogassák.

Esperes aa. 269 frt 20 kr. közalapi- és 266 frt 78 kr. egyházmegyei illetéknek kellő helyre felküldését nyugtákkal igazolta.

Veres Károly papolci, Kovács Ödön teleki lelkészek, Nagy Imre zágoni, Dancs Lajos körösi énekvezérek szokott módon az egyházmegyébe bekebelezettek. Majd esperes aa. azon előterjesztésére, hogy a hivatalból kiszállók szerény díjazását méltányosnak látja: meghatároztatik, hogy választások, kandidációk, egyházmegyei, vagy egyházkerületi hivatalos kiküldetések alkalmával az esperesnek 5 frt, a papi biztosnak, ha tollvivő is, 4 frt, más esetekben 3 frt napidíj fizetendő. (Ez a földög! Szerk.)

(Vége következik.)

TÁRCA.

Neró és a keresztyének.

Hamerling Róbert

„Ahasver Rómában“

költői Elbeszélésének negyedik énekéből.

Neró szolgálja a Véletlen is?

Mi tör elő hevesen ott a város
 Utcáiból, alkalmas órán éppen?
 Bakkhászok serge az, élén a mór,
 A gaz. míg a seregek közepében
 Körülkerítve szánalmas rakás:
 Im, férfi. asszony, ósz. leány, gyerek,
 Neró előtt megáll e tarka nép,
 S Tigellinus beszél: „Uram, e falka
 Gonosztevőt hozzuk szemed elé.
 E fickók, itt, kiket elfogva látsz,
 Nazarénok, keresztyének. Csak, hallsza,
 Miként vétkeztek a fenséged ellen!
 Mikor Nero Dionyoszt Rómában
 Kihirdették s ünneplették ez éjjel,
 Mint a világ uj istenét illendőn:
 Eme rajongók az utcán futottak,
 Beszéltek a népnek, fennen kiáltva:
 Igen, a régi istenek ledöltek,
 Biz' a világ uj istent és urat
 Kapott, de e nagyobb, ez uj isten, nem
 Neró-Dionyosz, Róma zsarnoka,
 Nem: Jézus-Krisztus, a ki Bethlehemben,
 A Judeában született, keresztre
 Feszítettett a Poncius-Pilátus
 Alatt, harminc évvel ezelőtt,
 Jeruzsálemben, és ez uj istent
 S egy uj világ közeledtét hirdették
 Eme rajongók büszke örvöngéssel,
 Merészen Róma lángjai között!“

„Más uj isten. Kiált Neró fel erre?“

„Hah, uj isten, a kit keresztre vertek!
 No, az igaz. Neró-Dionyosznak
 Rettenetes, hatalmas egy vetélytárs!
 Halljátok-e, minden bolond között
 Ti vagytok a legfurcsábbak, ha nem
 Tudtok külömb istent választani,
 Mint azt, a kit keresztre feszítették.
 Rám nézzetek! Nekem a széles Róma,
 Mint áldozó csésze, lobogva gőzölg!
 Hát térjete meg, eszelősek, és
 A mielőtt titeket is keresztre vertek,
 Mint azt az istent, a kit tiszteltek ti,
 S a ki magán se' segített, nősza,
 Kiáltsatok ujjongó hiveimmal,
 Kiáltsatok be Korybantjaim
 Evoéjába, s jól kiáltsatok:
 Akkor talán visszaajándékozom,
 Mivel ugy látszik, inkább eszelősek,
 Mint veszedelmesek vagytok ti csak,

S hangulatom most épp jó és szelid,

Éltetőket visszaajándékozom.

Értettetek? Nos, határozatok,

És zúgjak viharos Evoé!·

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. Szász Domokos püspök aa. az Erdélyi Muzem Egyesület utolsó gyűlésén alelnökké megválasztatván, a választást Ő Felsége megerősítette.

= Ujabb számítások szerint, a reformáció létrejöttkor, magában Németországban, három ezer ily tárgy röpirat jelent meg. 1518—1832 között Wittembergában hatszáz ily művet nyomattak, némelyiket mesés nagyszámmal. Luther újtestamentumából három hónap alatt ötezer példányt adtak el és Luther életében százezernél több példányban nyomtatott ki Luft János nyomdásznál, holott ezen kívül még más hat helyen is kiadták.

= Azt hisszük, nem cselekszünk rosszul, ha Tárca-rovatunkban, tanár Szécsi Károly, barátunk, lendületes fordításában bemutatunk egy szép festői részletet az „Ahasverus Rómában“ című elbeszélő költeményből, Hamerling Róberttől. Óhajtjuk, hogy az élvezetet ne zavarja meg az, hogy Hamerling csak osztrák poeta volt. De határozottan tehetséges poeta. megáldva sok oly tulajdonnal, mely csak hivatottaknak adatott, és a mi őszinte részvétünket kelti fel, hogy éppen a napokban halt meg és temettetett el Grácban. Ne bántson az sem, hogy a költő Péter is Rómában szerepelteti, holott köztudomásu, hogy a nagy apostol ott soha sem fordult meg. Ám, a költő szabadon felhasználhatja a hagyományokat, ha ez által is emelheti a hangulatot. A tudomány és a történeti kritika nem korlátozhatja a költői szárnyalást.

= A „Néptanítók Lapja“ egy előbbi számában statisztikai táblázatot közölt, melynek mindenik adata egy-egy nagy dicsősége a magyar társadalomnak. Kimutatja e táblázat, hogy a mult iskolai évben Magyarországon, tisztán társadalmi uton, három millió forintot adtak iskolai célokra. Oly befektetés a magyar kultúra számára, melyet el nem verhet a jégeső, el nem pusztíthat a háboru és a mi hangosan bizonyítja, hogy a sokszor meglagadott magyar társadalom él, munkálkodik és lenni akar. Csak fillérekét kúr a mai nap mitőlünk és nevünknek emlékezetét megőrzi a jövőendő.

= A szegény pápa! Az olasz lapok az 1888. évi vatikáni bevételekről s kiadásokról a következő kimutatást közlik: Péterfillérek címén befolyt 9.300.000 lira. A pápa nagy birtokából s a különböző bel és külföldi bankoknál deponált tőkékből jövedelem gyanánt befolyt 3.300.000 lira. A mi összesen 12.000.000 lirát tesz ki. Ehhez járult körülbelül ugyanennyi készpénz, melyet tavaly a pápa jubileuma alkalmával kapott. Ez összegben természetesen ben nem foglaltatik a számos értékes ajándék. A vatikán kiadásai voltak tavaly: könyöradományokra 390.000 lira, nyugdíjakra és segélyekre 180.000 lira, kolostorok és templomok támogatására 1.300.000 lira, az alsó papság részére 190.000 lira, a propaganda fide-ra 300.000 lira, a diplomáciai testületre 300.000 lira, a különböző vatikáni hivatalokra s a közigazgatásra 1.100.000 lira, a paloták jó karban tartására 300.000 lira, szobrokra, új építményekre 250.000 lira, a bibornokok fizetésére 2.000.000 lira, papnöveldekre 1.200.000 lira, különböző más kiadásokra. így a jubileumi ünnepélyekre 800.000 lira. Így tehát a kiadások összesen 8.140.000 lirát tesznek ki.

— A hónapok nevei. Európa különböző nemzetei ismételtelen kísérletet tettek arra, hogy az év hónapjait újabb nevekkal jelöljék meg, de azért azt tapasztaljuk, hogy nyugoton majdnem mindenütt azok a nevek vannak használatban, a melyek a rómaiaktól származnak. Az első hat hónap, április kivételével, istenektől kapta nevét: jannár Janustól, február Februustól, március Marstól, május Majától és junius Junótól; szeptember, október, november és december hónapok elnevezésüket a hónapok sorrendjében elfoglalt helyöktől nyerték a legrégebb rómaiaknál a kiknél az év márciussal kezdődött. úgy hogy az említett hónapok az év 7. 8. 9. és 10 hónapjai voltak Ugyanezen okból rége óta a rómaiaknál a julius quintiliasnak, augusztust pedig sextiliasnak hívták és csak később nevezték el az ötödik hónapot Július Caesar tiszteletére juliusnak, a hatodik hónapot pedig Augustus Octavianus császár tiszteletére augusztusnak. Nagy Károly a hónapokat német nevekkkel akarta fölcserélni, de az általa indított nyelvi reform nem vezetett eredményre, mert a német nevek épp oly kevésbé örövendek általános elterjedésnek, mint nálunk a negyvenes években divatba jött télhó, tavaszé, nyáruató stb. vagy Böjt hava, Szt.-György hava, Kisasszony hava stb. elnevezések. 1793-ban a francia köztársaság nemzeti konvencije új naptárt állapított meg, a melyben a hónapok nevei ekkint voltak megjelölve: Hó-hó, eső-hó, szél-hó, csira-hó, virág-hó, rét-hó, aratás-hó, hó-hó, gabona hó, szüret-hó, köd-hó és dér-hó. De ezeket a neveket tizenkét évi használata után, Napoleon parancsára, a köztársasági naptárral együtt félretették és visszatértek a régi római nevekre. Kínában a hónapokat egyszerűen első, második, harmadik stb hónapnak nevezik. De e mellett, különösen költeményekben és levelekben más neveket is használnak, a melyek a növényvilágból vannak véve. E szerint is Kínában szilvahó, sárgabarackhó, őszibarackhó, paloniahó, gránátalmahó, liliumhó, békalapuhó, cassiahó, kryzanthemuhó, ibishó, kamélia-hó és khinomanthushó. Előkelő kínaiak házában gyakran találni a hónapokat ábrázoló nagy bronzfigurákat, a melyek a felsorolt virágokat tartják, jelvényül a kezükben, még pedig rendszerint tizenhárom ilyen bronzfigura van. A tizenharmadik azt a hónapot jelképezi, melyet minden harmadik évben közbeszűrnak, hogy kiegyenlítsék az évenkénti minegy tiz napos hiányt, mely a holdévek szerint való számításból a napévekkel szemben előáll. Ezt a tizenharmadik hónapot jelképezik egy vén asszony alakjában ábrázolják, a ki a karján kis gyermeket, a kezében pedig nádbuzogányt tart.

Nyilvános köszönet és számadás.

(Vége.)

Rottmayer János, birtokos, 1 frt. Régeni György, iparos, 50 kr. Özv. Kollát Sándorné, házb. 50 kr. Ladovitzky, iparos, 50 kr. Tóth István, földész, 1 frt. Pap Jánosné, földész, 1 frt. Havadi Nagy István, földész, 1 frt. Özv. Mezei Jánosné 50 kr. Mezei János, földész, 20 kr. Ifj. Nagy József, földész, 20 kr. Szabó István, földész, 20 kr. Páll János, földész. 20 kr. Páll György 1 frt. Veres Mártonné 30 kr. Szász Mózes, földmives, 30 kr. Vári M. z. 20 kr. Pataki Istvánné, iparos, 50 kr. Özv. Sigmund Elekné, birt. 2 frt. Kacsó Lajos, titkár, 50 kr. Deák József, tanár. 1 frt. Domokos Antal, megyei hiv. 1 frt. Kelemen Márton, főerdész, 1 frt. Györke István, alerdész 50 kr. Nagy Béla, pénzügyi. 2 frt. Fazakas József, tanár, 50 kr. Mamitza János, iparos, 20 kr. Györke István, iparos, 1 frt. Összesen 70 frt. 70 kr.

Vetési József gyűjtőjén Medgyesről adakoztak: N. N. 20 kr. Eisenberger Samu 20 kr. Martinoni 40 kr. Schwartz Károly 20 kr. Morscher A. 20 kr. Laurenci 30 kr. Zakovsky 50 kr. Román Dénes 20 kr. D. Roth 10 kr. A. Scheider 50 kr. N. N. 20 kr. Sigmund F. 20 kr. Waksman József 50 kr. Binder Michael 20 kr. Bell György 20

kr. Horodezki 10 kr. S Kappel 20 kr. Knopp József 5 kr. N. N. 5 kr. Weis Adolf 20 kr. Johán Schuller 20 kr. Teiel 10 kr. N. Rotschild 1 frt. Dr. N. N. 50 kr. Adolf Hinz 20 kr. N. N. 50 kr. Grünfeld 2 frt. Szileksz 1 frt. N. N. 20 kr. N. N. 40 kr. N. N. 20 kr. J. Schuller 20 kr. N. N. 20 kr. Binder 30 kr. Greschkovics polgármester 1 frt. Kesler 20 kr. N. N. 20 kr. N. N. 20 kr. N. N. 50 kr. Daniel Schwarz 20 kr. N. N. 50 kr. Sigmund 20 kr. Oreltné 10 kr. Káplánné 40 kr. N. N. 10 kr. N. N. 1 frt. N. N. 20 kr. NN. 20 kr. Krämer 40 kr. Wagner 20 kr. Eisenberg 20 kr. Luts, csendőr. 6 kr. Nyágré, csendőr, 10 kr. N. N. 5 kr. Moldován János esperes, 50 kr. Dengel Gusztáv 30 kr. Józsefa Raul 10 kr. Simán 5 kr. Elisa Paul 10 kr. Schuster 10 kr. Burghárdné 1 frt. N. N. 20 kr. Teil 20 kr. Rosenaur 10 kr. Renkert 30 kr. Reizenberger 50 kr. Brabender 20 kr. Hidrics 40 kr. Ipsen 30 kr. J. Ganser 10 kr. Háás 10 kr. Draser Rudolf 20 kr. M. S. 20 kr. Áro. Hán 5 kr. N. N. 10 kr. Hersch Áron 20 kr. Gerst Gothold 10 kr. Gusztáv Theil 10 kr. Wolf János 20 kr. N. N. 9 kr. N. N. 5 kr. Lázár N. 10 kr. Kárl Sibi 10 kr. Johán Lukács 10 kr. Pávai 10 kr. Szöllös Zs. 40 kr. N. N. 40 kr. Wolf 20 kr. N. N. 20 kr. Mózes Florente 10 kr. N. N. 20 kr. K. János 20 kr. Franz Ewert 30 kr. K. Schwartz 30 kr. E. Waksman 30 kr. N. N. 30 kr. Összesen 26 frt 55 kr. Rovatalból a hivektől 30 frt. Összesen begyűlt: 304 frt. 3 kr. Ezzel szemben kiadott egy 140 kiló súlyu harangra és vaskorona felszerelésre: 263 frt. Szállítás és felállítási költségre 41 frt. 3 kr. Összesen: 304 frt. 3 kr.

Midőn ezeket nyilvánosságra hozom, nem tehetem, hogy úgy a szives gyűjtők, mint a kegyes adakozók nemes jóindulatáért, kik felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül hozták meg áldozataikat egyházunk emelésére, a leghálásabb köszönetemet ne nyilvánítsam.

Sz.-Medgyes, 1889. május 22. Péchy Árpád, ref. pap.

Hivatalos rész.

1047 1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagysajói egyházmegyébe kebelezett szász-mátéi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági beclés szerint, 285 frt 69 kr. mely értékből 100 frt az egyházkerületi pénztár, 40 kr az egyházközség által fedezett készpénz.

Pályázati határnap aug. 20. Folyamodványok tiszt. Musnai Károly esperes-helyettes a fiához küldendők, Szász-Cegőbe (u. o. Sajó-Magyarós.)

Kolozsvártt, 1889. jul. 18.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

909—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett bölöni egyházközség másodosztályú papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: veteményes, gyümölcsös kerttel ellátott tisztességes lakás és a nyugalmazott lelkész élettartama, s a lehető kegyev alatt, az egyházközség pénztárából. évnegyedenkint előre fizetve, 400 frt; azután 678 frt; továbbá, a nagyajtai egyházközség pénztárából az itteni teendő szolgálatokért, míg az egyházközségben a most szervezés alatt álló rendes papi állomás betöltetk, 80 frt. félévenként utólagosan fizetve; s végül a stóla.

Pályázati határnap aug. 25. Folyamodványok nagytiszt. Zayzon Mihály esperes aához küldendők, Bardocra (u. p. Olasztelek.)

Kolozsvártt, 1889. jul. 1.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ FERŐ.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. AUGUSZTUS 8

32. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyaruteza 9 sz.

A könyörgésről.

A protestáns kultusz központja az igehirdetés; de a mi istenitiszteleletünknek annyira fontos részét képezi a könyörgés, hogy e nélkül azt nem is lehetne istenitiszteleletnek nevezni. Sőt. akár melyik részét vegyük is annak, például, az éneket, erről is azt mondhatjuk, hogy szükséges, mert ez is a meglelő szív érzelmeinek önkintes kifolyása és azokra nézve is, kik hallgató ajakkal ülnek padjaikon, az éneklésben tényleg részt nem véve, előkészítő, fölhangoló eszköz arra, hogy a lélek buzgósága az imádkozásig fokozódjék, hogy aztán a könyörgésnél szárnyakat öltve, fölfelé tudjon emelkedni. De, minthogy itt az istenitiszteleletnek csak egyik részéről a könyörgésről akarunk szólni, a templomi ének méltatását mellőznünk kell. Ugy szintén annak bizonyítgatásába sem bocsátkozhatunk, hogy a mi istenitiszteleletünk oly részekből van összealkotva, melyek egymásnak kiegészítői, s melyek a szívre és lélekre egyiránt emelőleg hatnak. A mi ceremóniák nélkül való istenitiszteleletünk egyszerűségében hiven van szimbolizálva az, hogy az isten lélek és a kik őtet imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. A mi templomainkban nincsenek más képek, csak a hívők arcai, nincs más oltár, csak az imádsággal áldozó szív.

Ha szeretet nincsen énbennem, semmi vagyok az emberek előtt, isten előtt pedig akkor is semmi vagyok, ha szeretet van énbennem; mert a szeretet, az emberi kebelnek e drága kincse, az életnek ez áldást hozó angyala sem tud amaz emberi gyöngeségből következtetni, mit közönségesen gyarlóságnak szoktunk nevezni. Es éppen ennek tudata késztet leborulásra isten előtt: a kiben élünk, vagyunk és mozgunk. Előtte Gyges gyűrűjét hiába huznók ujjunkra, mert gyarlóságunk láthatatlanná nem válnék. Hozzá fordulunk

hát kérésünkkel, mert ő a legnagyobb és egyszerűsmind a legjobb is. S azért, mert ő legjobb, nem félelemmel, hanem bizalommal szólunk hozzá.

Könyörögni mindennapi dolog, de jól könyörögni: ez már a ritkaságok közé tartozik.

A könyörgés a szív érzelmeinek kiömlése i-ten előtt. Ebben a gyermek szól az atyához, a hívő a gondviselőhez, az erőtelen a segedelem adójához, a bűnös az irgalmashoz, stb. És kell-e ezekhez egyéb egyszerűségénél? Hiszen, a szív szava a bizalom meleg szava, melyhez elég az egyszerű közvetlenség cifra képek és szónoki alakzatok nélkül is. Ha valamiről, ugy a könyörgésről elmondhatjuk, hogy ehhez nem férhet külső látszattal kérkedő megerkeltség, mert a könyörgés egyszerűségében a legfönségesebb. Csak így lehet ugy könyörögni, hogy együtt legyen a könyörögő, gyarló emberrel a meghallgató felséges isten.

Nagy Péter a könyörgésben azért volt utolérhetetlen, mert a természetes egyszerűséget a művészetig tudta vinni. Révész imáit a meleg hang és mesterkéletlen ritmikusság emelte oda, hogy a márvány-kathedráktól a leki-sebb fakathedráig mindenütt otthonosak. A régebbi keletű Szikszai-féle könyörgések is azért nyertek oly nagy elterjedséget, mert nem a mesterkelt képek és hasonlatok után való kapkodás rí ki belőlük, hanem a szívnek igaz hangja az érzelem közvetlenségével, a maga egyszerűségében szólal meg bennük.

De hát, ki nem olvasta Tompát, kit nóha mélysége teszen magassá, de mégis egyszerűen szól. A ki nem látta az ő szívéből fakadt „Olajágak“-at, melynek minden levele szebbnél-szebb gondolatokkal van tele írva, nézze meg és gyögyörködjék bennök. Nézze meg, hogy azzal a költői ihlettel írott sorokon, mily fönséges egyszerűség ömlik el. De minek is öltene cifraságot,

hiszen az, a ki a szivekbe lát, a szivekből olvas és nem mérlegeli a szavak ékességét.

Továbbá, hogy már alább szálljunk, a Borsodi könyörgései azért érthették meg a harmadik kiadást, mert nyelvezetük könnyed, gördülékeny; de tartalmasság nem szolgálhatott segítségül arra, hogy oly nagyon felkaroltassanak.

Mint hogy könnyed stylusról van szó, ezzel szemben megemlítjük Zagyva imáit. Ezek nem egyebek, ismétlések és összevisszaságok halmozásánál tartalmilag is, de nyelvezetük is olyan, hogy a bonyadalmas, hosszú mondatok nemcsak a hallgatót kinozzák meg, de dolgot adnak az előadónak is, ha ugyan rá szánja magát, hogy kathedrába vigye, mert lehetetlenség, még a legjobb tudóval is, egy szuszban az interjektumok tömkelegén úgy keresztül hatolni, hogy tiszta értelmet adhasson a hallgatónak, a ki a templom küszöbén kívül Hamlettel így szólhat „szók, szók, szók!”

Hát arról mit mondjunk, hol a lant tullesztett hurjain ily féle erőltetett cifraságok pengenek: „a te fényed homálytalan ragyog; dicőséged szeplő nélkül világol. Egy halandó isten az ember.” Nó, már ha az ember isten volna, akkor nem forogna fenn szüksége annak, hogy még egy más istenhez imádkozzék, de éppen annak tudata készíti imádkozásra, hogy ő csak gyarló ember. Tovább meg így zeng a lant: „egy csöndes menyországot viselünk keblünkben.” Már miért lenne bennem a menyország? Hiszen, inkább én szeretnék benne lenni a menyországban. De, legyen ebből elég ennyi.

Nem lévén szándékom, a könyörgéses könyvek közül többre hivatkozni, mint a mennyi célomra tartozik, a többi sokról hallgatok.

Nem az érctorokkal elkiabált fülsértő hangokban, sem a sentimentális kesergésben rejlik a könyörgés művészete, hanem a természetes egyszerűségben. Egyszerűség és természetesség nem csak a stylusban, hanem az előadásban is, a legjobb és legmeghatóbb. Avagy, rámutasunk-e a minden könyörgések felettálló könyörgésre, a „Mi atyánk” ra, melyet a legnagyobb könyörgő, maga Jézus mondott, s melyben az egyszerűség oly fönségesen nyilatkozik, hogy ahhoz hasonló még eddig földi ajakról nem hangzott el. Nem lehet oly kritika, mely ezt cifraságokkal

ékítettnek keresztelve, letörpíthetné egyszerűségének fönséges magaslatáról.

A mint főlebb is mondva volt, a könyörgés a szív érzelmeinek kiömlése Isten előtt. Éppen azért kérhetjük hogy szükséges-e ezt szónoki alakzatokkal megrakni mintegy cikornyákon vezetni keresztül? Hiszen, ha mesterkéeltség van a könyörgésben, akkor a szívnek nem őszinte hangja, mert az őszinteség természetes egyszerűségben nyilvánul. S pedig a könyörgésben úgy kell, hogy szóljunk, a mint érzünk. A szónoki alakzatok szükséges kellékei a szónoklatoknak, de az imádkozó szívet miért terhelnők velük? Ha a szív érzelmeinek kiömlése csak kimért szabályok szerint történhetik, akkor azokban nem lehet meg az a közvetlenség, a melegség, a minék meg kell lenni.

És ezzel fejtegetésünkben eljutottunk odáig, a hol már föltehetjük a kérdést: hogy vajjon a könyörgés nevezhető-e a maga sajátos mivoltánál fogva tulajdonképpeni szónoklatnak? Hiszen, mikor alázattal leborulva, könyörgünk, akkor nem szónokolhatunk, mert csak kérő, esdő, vagy hálaadó gyermekek vagyunk a mennyei atya előtt.

(Vége következik.)

A gimnáziumi ének-otatás érdekében.

(Felolvasatott *erd.* *ref. tanúrok Nagy-Engeden 1889. jun. 3-án tartott Értekezletén.*)

Felolvasásomban ama kérdésre óhajtok lehetőleg kimerítő választ adni: hogy miként gondolom én a középiskolai énektanítást jelenleg akadályozó hiányokat elenyészethetőknek?

Meglehet, akad közöttünk, a ki célokat talán a miatt fogja kifogásolni, mert én gimnáziumi tanügyünk annyi fontos tárgya közül általa kevésbé fontosnak ítélt tantárgyra vonatkozó fejtegetéssel kívánom most a t. Értekezlet tagjait unatkoztatni. Azonban, eme netaláni ellenvetésre hangsúlyoznom kell ama meggyőződésemet, hogy bármely jelentéktelennek látszó tantárgy körüli gondoskodás által nem kis mértékben lehet hatni a sarkalatos tantárgyak és így az összes tanügyi színvonal emelésére, a minthogy például valamely gép teljességéhez és sikeres működéséhez a legutolsó kis szegnek is kifogástalan megléte szükséges.

Különben is, a középiskolai énektanítás felől alig lehet valamit hallani, vagy olvasni akár a hazai, akár a külföldi sajtókölönyökben úgy, hogy e szempontból is alig emelhető alapos kifogás felolvasásom tárgya miatt. De a mi választásomat leginkább indokolhatja, úgy hiszem, ez az éneknek általában, valamint pedagógiai tekintetben kiváló fontossága.

Mert el nem vitatható tény, hogy az ének az emberiségnek oly életkísérője, mely minden időben nagy és nemes szolgálatokat teljesített a fájdalomban vigasztalt, a szorongattatás nehéz óráiban erőt kölcsönzött, növelte és megnemesítette az örömet, fokozta a bátorságot, stb. Tudjuk, hogy a legrégebb idők óta napjainkig, az ének az istentiszteleti ünnepélyek egyik legfontosabb tényezője, s hogy zsidóknak és feníciaiaknak, görögöknek és rómaiaknak, galloknak és germánoknak, hunnoknak és magyaroknak meg voltak a maguk vallásos énekeik. Ismeretes tény, hogy a reformáció kezdetén a kath. egyház szertartásos szokásai ellen irányult tulbuzgalom az éneket is kiszorította az istentiszteletből; de köztudomású az is, hogy a nagy veszteséget csakhamar felismerték és az istentiszteletnek megelevenítő és fölmelegítő faktorát: az éneket ismét visszavették, sőt azután a ref. egyházban is nagy buzgósággal és sikerrel kezdték ápolni.

A mit Plátó az ének pedagógiai fontosságáról mondott, ma is igaz. Ő azt a nevelés egyik legjelentékenyebb eszközeinek állítja. Szerinte, az ének a gyermekeket szép dalokra tanítja; lelkeknek szelidséget kölcsönöz; azt eszközli, hogy mindenben mértéket és hangsúlyt tartanak s ügyesebbekké váljanak beszédben úgy, mint tetteben. Luther szerint is: „Musica fél disciplina s fegyelmező erejével az embert szelidebbé és jámborabbá, erkölcsösebbé és józanabbá teszi.“

Az énekkutatásnak, azonban, nem csak nevelő hatása van, hanem didaktikai szempontból is igen nagy a jelentősége. Mert képző ereje kihat egyfelől a tanulók hallására, szakadatlan, a hangok közötti távolságnak, a más meg más hangerővel bíró színezéseknek megkülönböztetését követelvé; kihat a hang orgánumának fejlesztésére, mennyiben egyik feladata éppen az, hogy a hangidegeket következetes studium által kimivelje; kihat a növendékek szóképzésének és hangképzésének gazdagítására az által, hogy az előirt dalok szövegét és dallamát könyv nélkül betanulják: kihat a kedély nemesítésére és alig van az iskolának más tantárgya, mely az éneket és az énektanítást a kedélynemesítés, a szóképzés és hangképzés gazdagítása, a hangszalagok kifejtése és a hallás képzése tekintetében képes volna fölülmúlni. Másfelől, nem csekély hatással van az énektanítás a látó szer képzésére, mennyiben a szem az éneklés alatt a különböző alakú és a vonalrendszer más meg más fokain álló hangjegyekkel van szüntelen elfoglalva; nem különben az értelem képzésére, melynek szintén élénk tevékenységet kell kifejtenie a sokféleképpen tagolt és minden darabban különbözőleg csoportosuló ritmikai, melodikai és dinamikai viszonyok fellogásában, a szöveg tartalmának megértésében és annak vizsgálásában, hogy mennyire felel meg egymásnak szöveg és dallam tartalma és alakja? Mert az éneklés nem csupán a dal hangjainak külső előadásában áll, hanem a hangok által kifejezendő egyszerűsmind az a lelki, benső indulat, melyet szöveg és dallam az énekesben fölébreszt. Innen van az, hogy az ének-

tanítás sokkal fokozottabb mértékben veszi igénybe az értelmet, mint a nyelvtanítás a költemény kezelése felboncolása alatt. Az is köztudomású, hogy a képzelőtehetség az éneklésnél rendkívül van foglalkoztatva s tehát az énektanítás ugyanoly módon hat kiképzésére. Hogy valaki például egy csatadalt jól énekelhessen, maga előtt kell képzelnie a csatába vonulás jeleneteit, s lelki szemeivel mindazt belátni és átélni, mit a szöveg kifejez. De továbbá az énektanítás előmozdítja az esztétikai érzék fejlesztését is, részint a hang képzése, részint ama nemes életképek által, melyek a dalok tartalmát alkotják, de jó részben az egyes darabok szép kellemes arányu hangviszonyai által. Hogy pedig végül jó egyházi és világi dalok az akaratnak a legjobb és legnemesebb irányt képesek adni: ezt alig szükséges bővebben részletezni.

Továbbá, az énektanításnak, a fennebbieken vázolt alaki hasznán kívül, tartalmi becse is van s ez mindamaz ismeretekben áll, melyeket a tanulók a ritmikából, a dallam-tanból és a hang-erőtanból elsajátítanak és egyuttal ama vallásos és világi dalokban, miket könyv nélkül kell betanulniok.

Végül, az énektanítás gyakorlati hasznát az alkotja, hogy a tanuló képesítve lesz, saját énekével közreműködni a tanév elején és végén, vagy máskor tartandó iskolai ünnepélyeken. az ifjúság társas játékaival, a templomban, vagy később hazafias célú nemzeti ünnepélyeken, családi ünnepek és összejövetelek alkalmával, társas kirándulásokon, temetésekben, stb. stb. Ugyan, milyenek lennének az ifjúság és a felnőttek életének mind ezen jelenetei ének nélkül?

I Látjuk hát,* hogy az énektanítás a léleknek minden erőit foglalkoztatja és a tanulót sokoldalú lelki tevékenységre szoktatja. Ennek dacára, mégis az éneket rendszeren a tehnikai tantárgyak közé szokták sorozni s számára az órateremben olyan időt tűznek ki, midőn a tanulók megfeszített szellemi munkára többé nem, vagy csak alig képesek. Az ének pedagógiai fontosságáról előadottak után ezt nem lehet helyesen indokolni. Igaz ugyan, hogy az énektanításnak hosszas gyakorlatra van szüksége, míg az előadási eszközt, a hangot, arra képesíti, hogy a lélek szolgálatában álljon; de mindaz a studium, mely ennek az anyagnak kiművelésére szolgál, csak eszköz a cél elérésére és sohasem cél. Valamely csak felületesen látó pedagógus szemében könnyen elállhat az a csalódás, hogy az énektanítás tulajdonképpen feladatának tekinti azt, a mi voltaképp csak a benső hangulat kifejezésére szolgáló eszközt pótolja; sőt lehetnek oly énektanítók, kik az előkészítés munkáján túl nem tudnak a kész munka befejezéséhez elérkezni, t. i. a bensőségteljes és a tartalom megértését, sőt kifejező énekléshez. Azonban, egy téves nézetnek soha sem lenne szabad az iskolai tantárgyak felosztásánál döntő érvénnyel bírnia és valamely bevégtetlen tanításnak soha sem kellene mérvadóul szolgálnia a kezelt tárgy valódi lényegének megítélésénél.

Meggyőződés szerint, az óratervek készítői csak akkor járnak el igazságosan az ének-oktatással szemben, ha az éneket a léleképítő tárgyak közé sorolják s tanítására oly időt jelölnek ki, melyekben a tanulók testileg úgy, mint lelkileg fogékonyak arra, hogy az énektanítás alatt velök szemben támasztott követelményeknek megfelelhessenek. Tehát, az énekóra ne kövesse közvetlenül az ebédet, vagy az olyan tanórát, melyben a tanulóknak sokat kellett beszélniök; sem pedig a tornaórát, mely alatt testük fátalódott ki, hanem legalkalmasabb az éneket írás- vagy rajz-óra után tenni.

II. Szemben amaz eljárással, mely szerint az énektanítás alól még mindig sok tanuló nyer fölmentést, alkalomszerűnek látom, ama kérdésre válaszolni: köteles-e minden tanítvány résztvenni az énektanulásban, vagy pedig megengedhető-e a tanulás alól bizonyos időleges mentesítés?

Nézetem szerint, az ének és énektanítás sziv- és szellemképző erejében minden tanulót részesíteni kell. Pedagógiai szempontból helytelen intézkedés s egyszersmind a tanulóval szemben elkövetett igazságtalanság, ha az igazgató, vagy énektanító az énekórák alól dispencziókat osztogatnak. Ha a tanítvány egészségi állapota megengedi, hogy különben részt vegyen az iskolai oktatásban akkor az énekórák látogatásának követelésétől nem lehet és nem szabad elállani.

Nem ritkán, a rossz hallást, a gyenge hangot fogadják el kielégítő okul a fölmentésre nézve, holott eme, vagy más gyengeségek éppen ellenkező eljárást követelének; mert hiszen épp a gyengének van szüksége értelmes segítségre és jóakatu támogatásra, hogy gyarlóságai kimaradjanak. Avagy, nincsenek-e más tanítványokban is igen különböző tehetségű tanulók? Minő jagon tehető kivétel e tekintetben az énektanításnál? A tanító feladatahoz tartozik: legyőzni azokat a nehézségeket, melyek a tanulók különböző képzettsége miatt tantárgya kezelésénél fölmerülnek és e nehézségek elhárítása az énektanítónál épp úgy megkövetelendő, mint a többi tárgyak tanítóinál.

Megengedem, hogy a hangszerv és hallás gyengesége oly magas fokul lehet, hogy az illető tiszta karéneklésre nem alkalmas; de a miatt még senkit sem lehet az énektanításból teljesen kizárni. Hiszen, az énektanítónak sok eszköz áll rendelkezésére, hogy ama gyengeségeket elhárítsa. Már a tanulóársak éneklésének figyelmes hallgatása is nagy mértékben képes a hallást fejleszteni. Továbbá, az ilyen tanulók a hallás utáni éneklés fokán tényleg résztvehetnek a hangok számlálásában, a magassági fokok összehasonlításában, minden ütenyzési gyakorlatban, valamint a szöveg megbeszélésében és elmondásában. Ez pedig oly sokoldalul munkát nyújt hogy a tanulók helyes foglalkoztatása esetén, részvétlenségtől nem lehet tartani. A hangjegyekből való éneklés fokán az ilyen gyenge tanulók fenti foglalkoztatásához a hang- és hangjegy-viszonyok elsajátításában való részvétel járul. Ily változatos és képző foglalkoztatás mellett, csaknem

biztosan lehet remélni, hogy a jelzett gyengeségek legyőzhetőek lesznek. Itt természetesen föl kell tételezni, hogy a tanító az ily gyenge képzettségű tanulókra gondos és kiváló figyelmet fordít, őket minden órán szorgalmasan foglalkoztatja s tőlük az előénekelte hangok utánzását követeli.

Olyan tanítványok, kik részint hangváltozás, részint erős rekedtség, vagy köhögés miatt gátolva vannak az éneklésben, egyfelől az előadott módon, másrészt pedig előhaladottabb fokon akkint lesznek foglalkoztatva, hogy a kiénekelte hangközök meghatározására hivatnak fel.

Szóval, a tanuló bizonyos időben gátolva lehet abban, hogy énekeljen; de az iskolai énektanításban mindeniknek részesülni kell.

(Folytatása következik.)

Deák Gerő.

A nagy-sajói egyházmegye.

Egyházkerületünk főhatósága, az Ig.-Tanács, éber figyelemmel kíséri az egyházmegyei ügyeket, törvényes hatáskörében minden egyes egyházközség anyagi, erkölcsi és jogügyi állapotának előhaladását munkálja. Ezen fontos tevékenységében nem kerülte ki figyelmét azon felölő körülmény, hogy a nagy-sajói egyházmegye erőtlenése, csekély népesség miatt, fontos hivatását betölteni képtelen; ezért kelle az Ig.-Tanácsnak azon ismeretes javaslatot proponálnia, hogy a sajói egyházmegye a közigazgatás és törvénykezés rendes folyamatának megfelelőleg törvényhozási uton átalakíttassék.

Ezen javaslat a múlt évi ker. közgyűlésen tárgyalatván, az egész ügy érdemleges eldöntése az ez évben tartandó közgyűlésnek hagyatott fenn. Hogy mi lesz a határozat, az természetesen az egyházkerületi közgyűlés bölcsességétől függ, mert a széki és sa,ói egyházmegyék, ugy látszik, egyetértésre sohasem jutnak. A „Prot. Közlöny 30. számában a sajói egyházmegye gyűléséről szóló tudósítás legalább erről tanuskodik. A gyűlés ugyanis azt határozta, hogy kérni fogja az Ig.-Tanácsot a széki egyházmegye 11 községének elvételére, vagy, ha ez nem lehetne, a megyének „in statu quo ante“ hagyására. Ezen kívánsága pedig a sajói egyházmegyének aligha teljesülhet valaha, mert az már eléggé be van bizonyítva, hogy ezen 11 községnek elvételével a megcsontult széki egyházmegyét is az egyházkerület szomszédos megyéivel kombinative kellene újra szervezni, mely törekvés ismét az összes megyék láncolatossá, az egész egyházkerületet felölölő új egységes tervezet alkotását vonná maga után.

Az pedig minő következtetelen óhajtatásuk a sajóiaknak, hogy megyéjük maradjon még továbbra is úgy, a mint van? Hiszen, maga a megye előjárósága elismerte a múltban, s nyilatkozik a jelenben, hogy „in statu quo“ meg nem élhet nem, mert egyházkerületünk törvényeinek, szabályrendeleteinek értelmében, hogy többet ne is említsék, egy házassági, avagy köztörvényszéki bíróságot sem tud megalkotni. Én, ugy hiszem, hogy a kapitulumot három évszázat meghaladó történelmi fejlődése sem jogosíthatja azon sovargásra, hogy a megújodott egy-

házi alkotmány keretén mintegy külön állva, az „in statu quo ante“ merev álláspontjában megmaradhaszon.

Elhiszem ugyan, hogy a traktus előjárósága az egyházi törvények 51-ik cikkelyében megszabott eljárást alkalmazta, de bizonyára az érdekelt községek is tekintettel lehettek a kapitálumban egyházi hivatalt viselő egyének önzésére és hűségára, mert másképpen nem tehető fel, hogy az egyházközségek be ne lássák, hogy csatolatásuk által helyzetük mit sem változik, ugyanazon törvények, rendszabályok alatt, a törvényben megállapított kormányzó-hatóság és tisztviselők maradván meg számukra továbbra is.

Gondolhatja a sajtói káptalan, hogy „Cicero pro domo sua“ beszél, de csalódik, még akkor is, ha a „Közöny“ 30-ik számában Kőpataki Gyula a gyűlés lefolyásáról szóló tudósításában azt írja, mintha egy nyilatkozat volna, hogy a sajtói traktusnak a székihez leendő csatolatása esetén egész munkát végezni, nem volnék képes. Ily abszurdumot hivatalosan nem irtani soha; azonban, privatim mondhattam azt, hogy engem a sajtói traktus jövődoheli sorsában személyes érdekek nem befolyásolnak, mert könnyen belátható, hogy az esperesnek több egyházközséggel több, kevés egyházközséggel kevesebb a dolga. Anyagi érdek sem vezet, mert tudvalevőleg, az esperesi illeték törvény által van szabályozva de hivatva voltam, mint a sajtói traktus átalakítási javaslatában bizottsági tag, véleményt nyilvánítani.

Ezen véleményem mellett most is megmaradok, mely szerint, a sajtói traktusnak ideiglenesen, míg az összes egyházmegyék kikerekítését célzó javaslat napirendre kerül, a székihez kell csatoltnia, hogy sajnálatraméltó erőtlensége a széki egyházmegyében levő nagyobb számú s erőteljesebb községek kötelekében elenyésszék.

Somkerekeli Miklós,
cv. ref. esperes.

Az egyházmegyéből.

(Vége)

Ekkor esperes aa. az ülést megszakítja és felhívja a közgyűlés tagjait, hogy boldog emlékü, br. Kemény Gábor gyászünnepélyének megtartása végett a templomba vonuljanak, holott is nem nagy számú, de intelligens hallgatók előtt imát mondott F. Gy. főjegyző, beszédet tartott B. J. aljegyző. Nagyban emelte az ünnepély méltóságát az orbai énekvezéri kar és a kovásznai polgári dalkör összhangzatos éneke.

Templomozás után, esperes aa. a gyűlést ismét megnyitván, kimondatott, hogy jövőre az egyházak számadásainál a tőkék kezelése a költőpénztár kezelésétől elválasztatik, mert van eset, hogy pl. egyházközség számadása 4 ezer frt bevételt és csaknem annyi kiadást tüntet fel s mégis, ha az egyházat a polgári község nem segívezi, évi szükségleteit nem fedezheti; majd meg a lelkész, ki kevés fizetése s nagy családja okán segélyért szokott folyamodni, azt a választ nyerheti, hogy 3—4 ezer frt évi forgalomból fizethet az eklésia papjának is évenként 50, vagy 100 frtot, holott az a 3—4 ezer frt elköltethetlen természetű tőke-vagyon kamatostól.

Indítványok rendjén, nagy port vert fel az énekvezér urak részéről főjegyző aának következő indítványa: tekintet-

tel arra, hogy napról napra szerényednek eklésiáink, mert hova tovább nagyobb terhek súlyosodnak rájuk, s tehát minden fölösleges kiadást kerülni s mindenütt, a hol csak lehet, tekarékoskodni szükséges; tekintve azt is, hogy énekvezéreinknek, mint ilyeneknek, a templomi teendőkön kívül az egyházzal szemben semmi teendőjük, felelősségök nincs mondja ki a közgyűlés, hogy az énekvezérek épp úgy kötelesek, hivatalokból kifolyólag, az egyház község mindennemű gyűlésein jegyzősködni díjtalanul, mint a lelkészek kötelesek elnökösködni, hogy így az a néhány forint is, a mi rendesen laikus embereknek adatik a jegyzőségért, az egyház javára megtakaríttassék. (Lásd fennebb a kiszállást és a kiküldetést. Szerk.)

Erre aztán megkezdődött a harc az érdekelték részéről. A mit a törvény nem ír elő az énekvezéreknek, arra, mondák, nem is kötelezhetők. Hiszen, ez igaz, de mit mond az írás, éppen nekünk: „Ha mindazokat megcselekedenditek is, a melyek néktek parancsoltattak, ezt mondjátok: haszontalan szolgák vagyunk, mert a mit kellett cselekednünk azt cselekedtük“ (Luk. 17 10.) Hangsúlyozták, hogy ha köteleességeket akarunk rájuk róni, adjunk jogokat is, hogy pl. az esperes, jegyző, stb. választásába befolyjanak. Mintha bizony, a szegény egyházak helyi érdeke, anyagi java, hol élünk és fizettünk, összefüggene az esperes, vagy direktor választásával. Hiszen, ezen norma szerint, akármelyik pap előállhatna, hogy ha a püspök, vagy közjegyző választásától elzáratik, hát semmit se tesz egyháza érdekében a pusztá kötelelességen felül. Azt is hallottuk, hogy ingyen nem jegyzősköhetnek. Én uram, és én Istenem! Hát aztán, kitől várjuk, hogy az egyháznak szolgáljanak, azért tegyenek, munkáljanak, ha mi, belső emberek is, így gondolkozunk, szólunk és cselekszünk? Kiktől várjuk, hogy idvezítőnk utasításának „ne nézze kiki csak a maga hasznát.“ érvényt szerezzenek, ha mi is a mai kor vastag önzésének állunk szolgálatába? (Szép, szép! Hát ott fennebb? Szerk.)

Sőt odáig is elmentek ezen mi barátaink, hogy még képességüket is kétségbe vonták az egyházközségi jegyzőségre. Hát legyen az ő hitök szerint! Végre is, a közgyűlés annyit mondott ki, hogy törvényesen nem kötelezheti ugyan az énekvezér urakat az egyházközségi jegyzőség vitelére, de elvárja, hogy ha megválasztatnak, erkölcsi köteleességeknek ismerjék, fizetés nélkül is elvállalni. Én pedig egy szomorú tapasztalattal ismét gazdagabb lettem, hogy t. i. még belső embereinktől se várjuk a mai időben, hogy egyházaink anyagi ügyeit önzetlenül, önhasonkeresés nélkül munkálják! O tempora, o mores! De egyszersmind bátorkodom ez ügyet az Ig. Tanács, illetve a közgyűlés figyelmébe ajánlani.

Egy másik indítvány a végből terjesztetett be, hogy szerveztessék egy harmadik algondnoki állás, miután egyik főgondnokunk betegsége s egyik algondnokunk távol lakása okán nems-ak nem szolgálnak egyházmegyénkben, hanem gyűléseinken sem jelennek meg soha, úgy hogy nekünk névleg, igaz, négy gondnokunk van, de tényleg csak egy, a ki kettőt is pótol is ugyan, de hát az ember nem lehet mindenható, sem örökéletű s ha betegség, vagy más elháríthatlan akadály ez egyet is gátolja, mi gyűlésezhetünk, ülésezhetünk, választásokat stb. tehetünk gondnok nélkül. Valóban, ideje volna már, a Rikán belőli főgondnoki abnormális állapotnak véget vetni! Ez indítvánnyal kapcsolatban jelenti esperes aa., hogy a mult gyűlés határozata értelmében megtalálta volt Horváth László urat, hogy nyilatkozzék: eljár-e gyűléseinkre s különösen egyházmegyei tanács-üléseinkre, melynek teendői nemcsak szaporodtak, de hova-tovább annál fontosabbak is, vagy lemond orbaiban viselt algondnoki állásáról? És nem is válszolt soha. Most tehát, mielőtt az indítvány értelmében eljárni akarna közgyűlésünk, újból megbizsa esperes aát, hogy Horváth László urat ismét találja meg és ismét kérje fel

nyilatkozatra. ettől tétetvén függővé a további lépések tevése.

Végül „Papi Értekezést tartottunk. Egyházmegyénk erre nézve eddigelő inkább csak figyelő állást foglalt el s várta várta, mindig csak várta, hogy azokból a nagy hangu papi értekezletekből, melyeket a vezér-egyházmegyék tartottak, közkinccsésé fognak válni, e lap terén olyan dolgok, illetve dolgotatok, melyek aranynál, ezüstnél drágábbak s

melyek utbaigazitják a tájékozatlanokat is. De e várakozásunk ma is csak várakozás. Pedig, ugy volna a papi értekezletnek is értelme, becse, ha ezek által is egymásnak az egész egyházkerületben való javára szolgálánk, hiszen, a gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy véka alá rejtse! Ezek után a szokott módon a gyűlés véget ért.

s.—y.

T A R C A.

Neró és a keresztyének.

Hamerling Róbert

„Ahasver Rómában“

költői Elbeszélésének negyedik énekéből.

(Folytatás.)

Az elfogott sereg között ott áll
Ezüst hajával két csodás öreg,
Dicsó, felséges, mint valami isten
Miként bárányok a pásztor körül.
Ugy állanak a keresztyének közöttük.
S Neró hűnös szava alatt felnéznek
E két öreg tündökletes arcára.
Térdére omlik az egész sereg
Az intésükre s a magas kék égre
Emelve föl szemét, az esküszó
Föleseng pár hanggal: „Istennek fia.
Jézus-Krisztus, csak téged imádunk!“

Szilaj haragra lobban Neró képe.
E pillanatban, hallga, nem üvölt-e
Dühös oroszlán ordítása föl?
A mór szemében infernalis eszme
Villáma villog. A márvány-terrész
Szélére vonja Nérót s lemutat
A tátongó színház széles körére,
Melyet a lángok nyelve nyaldos már is.
A tűz, im, a nagy ketrecekbe kap,
Hol a jövő véres játékra tartva,
Oroszlán s tigris zörög a rácsokon.
Mutat a mór tekintete, s megkapja
Neró dühe a gondolatot rögtön,
A mely a mór szemében ég borzasztón,
Bakhánsai rajához fordul ő
„Vigyétek az arena mélyébe
Emez arcátlan nazarénokat,
S a vadakat ereszszétek reájok!
A küzdőtér nyujtson nekünk még látványt,
A mielőtt a tűz borítja el,
És a vadak még lakjanak jól egyszer,
A mig elégsé, megszeneselnének,
Pompás látvány leszen: először is
Az állatok és emberek küzdelme,
Aztán a lángok teagere, a mely
Magasan a hullákon összevág!“
Betöltik, im, parancsát ott ujjongva;
Az arenába lökve állanak a
Halálra szentelt nazeréntusok.

A ketrecek egész csapat vad szörnyet
Otnak ki most: oroszlán, tigris, medve,
Sakál, s hyéna, vad bivaly, elefánt,
És boa-kigyó hömpölyög elő
Óriási testtel. És a keresztyének
Csöndes fohászszal ott térdepelnek,
S kezök' szemök' az égre emelik,
És mozdulatlanul maradnak. Közül
Még állanak s felnyulnak némelyek,
Mint oszlopok, mik ég felé mutatnak.
A szörnyek, im, magok bámulnak szinte
Ennyi fenséges nyugalom előtt,
És egy rövidke percet tartnak a
Vad támadásban. S meg nem ismerik.
Hogy emberek azok, vagy márvány-szobrok.
Először az oroszlán nyujtja egy
Imádkozó vállára karmait.
Mig a hyéna lassan megkerüli
A tért. Nem kezditök, ti bestiák,
A harcot? Most a tigris egy ugrással
Egy emberre szökik és oldalából
Egy darabot kitép. A csöndesen
Hörgőnek vére füstölög patakban,
S egyszerre, mintha a kegyetlen élvet
A vér párája fölkeltette volna,
Most rémitő marcangolás indul meg.
Üvöltve az oroszlán nyilt torokkal
Mindég ujjab áldozatokra tör,
:
:
:
A jappongo nyoma is eljött,
Szeme falkák dühétől villog, ég,
S lakmázik a holttesteken, miket
Oroszlán, tigris széttép, széttagol.
S a porba hágy. A medve meg feláll
Hátsó lábaira s dörmögve tátja
Forró száját ki és hatalmas talpa
A gyönges husba sujt. Szilaj rohammal
Nyársalja fel bömbölve a bika
Áldozatát. A dühös bestiák
Tolongsában mint ragyognak ott
Azok a nemes ember-alakok
Nyugalmuk és fenségük szépségében!
Mily megható, csodálatos ellentét:
Im, ott az örvöngő, im, ott a vad,
A durva, gyapjas, a kegyetlen állat.
S itt a nemes, fehér emberi test,
Az omlatag, sima; ime, a dühhel

Lihegő vadak tátongó torkai,
 Merő ölö kéj s vérszívó kívánság.
 Mellette a dicsőült ember-arc.
 Mely szent-nyugodtan ég felé tekint!
 A halovány szüzek tagjairól
 Letépi a lepelt s még halva is
 A szent szemérem főstí képöket,
 Irtózva vélik nem az életet.
 Nem, nem, csak szüzi testüket kezükkel.
 Bacchans n zók ujongnak a látványon
 S Neró műértő szemmel vizsgálgatja
 A szüzies, kerek, telt tagokat.
 De logkivált egy gyöngye arc köti le,
 Mely bájos a halál félelmében is.
 S miként csöndes virág a zivatarban,
 Hajol le a szörnyek lehelletére.
 Ez ártatlan virágnak égi bája
 Ingerli Néror buja vágyait.
 Vadul mosolygva szól: „ki száll a véres
 Porondra le és hozza fel a halvány
 Leányt nekem? Burrus, derék fickó, hé,
 Herakles vállra, merszre meg oroszlán,
 Nencs kedved, e gyémántért, azt a gyöngyöt
 Felhozni, mint buvár? A lilium-arcut.
 Ki élve térdel ott, a küzdő-tér
 Kapujánál, felhozni nekem a
 Vadak köréből?” Szól, s emelkedik már
 A kész csatlós, Burrus, bikanyakával,
 A mint szokott, késés nélkül, urának
 Intésére, a bortól ittason
 S bátrabban épp azért; lassan leszáll
 S kinyitja a kicsiny kaput merészen
 S biztos fogással, maga is vad állat
 Ragadja el a halovány szüzet, a
 Vadak elői, melyek már érte kaptak,
 S felcipeli Neró lábaihoz.
 De az eszmélet elszállott fejéből,
 Hajfürtei lágyan leomlanak
 Halvány arca körül, olyan, minő
 A tetsz-halott, a tengerből kihuzott.
 „Hozzátok a leányt életre majd,
 Bacchans nőnek diszitsétek fel őt.
 Övezzétek haját szőlő-levéllal,
 S vezessétek megint aztán elém,
 Arailag a zsöngye gyermeket!”
 Igy szól Néror s szilaj tekintete
 A véres cirkust keresi fel újra.

(Vége következik)

Széchy Károly

KÜLÖNFELÉK.

= A napokban küldtük el az esperes urakhoz a múlt és a folyó évi hátrálékosok névsorát azon szives kéréssel, munkáljanak közre, hogy az illetők tartozásait törleszteni sziveskedjenek. Némi tájékozással jelezhetjük, hogy 1888-ról 465 frt. van még ez ideig hátrálékban; a folyó

évről pedig 215 egyház és pap ez ideig még szóba sem állott velünk, a mi 1290 frtnak felel meg és így a két évről összes hátrálékunk 1755 frt. holott nekünk feltétlenül és pontosan kell eleget tennünk mindennemű tartozásainknak. Minden józanon gondolkozó ember beláthatja, hogy igy lapot fentartani teljességgel lehetetlen; mert tőlünk munkát várhatnak, de anyagi áldozatot nem. Ha e figyelmeztetésünk is hiában való lesz, az Igazg. Tanácsot fogjuk felkérni, hogy a „Hivatalos Lap” fennállításáról gondoskodjék.

Kolozsvártt, 1889. aug. 6.

Szász Gerő.

= Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa, alig érkezvén haza Budapestről, hol hivatalos dolgok elintézésében fáradozott, folyó hó 4-én hosszabb körutra indult a görgényi egyházmegyébe, a csik-gyergyói körlelkészségbe és a vele határos vidékekre. Püspök aa. rendelkezik bővséges akarrattal, munkabíró erővel, lángoló buzgósággal: melegen ohajtjuk, hogy isten adjon egészséget és kegyelmet a fáradhatatlan munkához, melyben, ugy látszik, meglanakadni nincsen ideje.

= Lenne csak sok hadadi papi állomás, lenne pap is elég, kik közül választani lehetne! Ugyanis, a napokban járván le a hadadi egyház pályázati határideje, nem kevesebben, mind 36-on adták be folyamodványukat. Ez aztán gazdag aratás! Miután a törvény szerint legalább 5. és legfőbb 8. kándidálható: elképzelhető, hogy a kimaradandó 28 minő indulatokkal és érzelmekkel fog gondolni a kándidáló bizottságra! Törvény — törvény; de azért mi még sem óhajtánánk a helyébe lenni.

= Julius 28-án tartatott meg Kézdi-Mártoufalván a papválasztás. Isteni tisztelettel kezdődött. Nagytiszteletű Zoltáni Elek esperes ur szivünket átmelegítő, lelkünket ég felé emelő buzgó imája után, a bizottság (az elnöklő esperes, tek. Bodor Zsigmond egyh. m. algondnok, t. Bodor Géza, főjegyző, az egyházm. tek. Vajna István és Balog Dániel az egyházközség részéről) összeült s a szokásos alakú eljárások megtartásával a névszerinti szavazás kezdetét vette. Egy-negyed szavazattal szemben, a beadott szavazatok többségével, helyben született tiszt. Cell Ignác ur papnak választatott. Példásabb rendben nem folyhat le a választás. A nép megunta az izgatást, a konkolyhintó magára maradt s az egyházközség, mely már a megsemmisülésnek nézett elébe, egy szebb jövő előtt áll; erős a reménységünk, hogy kitűnően képesített, erélyes; fiatal papunk vezetése alatt fel fog virágozni. Adjon a gondviselő Isten neki erőt, erélyt és kitartást a nagy munkához! r.

= A görgényi ev. ref. egyházmegyében a komlód-roszfáji és tekei egyházközségekbe, a pályázati határidő lejárván: az előbbire beküldetett 10, az utóbbira 15 darab folyamodvány. A jelölés július 29-én történt. Pályázatra bocsáttattak: 1. Pataki Dénes, kiskülpesi ref. lelkész, a görgényi egyházmegyében 2. Lőrinci Gábor, kályáni ref. lelkész a széki egyházmegyében; 3. Dénes Gyula, papjelölt: 4. Bogdán József, gyalakuti ref. lelkész, a marosi egyházmegyében; Kis Péter patai pap a kolozs-kalotai egyházmegyében; 6. Ozsváth Gyula, bacai ref. lelkész a széki egyházmegyében Pályázatra kitűzött napok az irt sorrendben augusztus 4, 11, 18, 25. szeptember 1. és 8 napjai. az utolsó szeptember 15-ére a választást kihirdeti. Ezek komlód-roszfájára bocsáttattak pályázatra. Tekébe pályázatra bocsáttattak: 1. Debreceni Gyula, n. váradi vallástanár, 2. Lengyel István, záhi körlelkész; 3. Lénés Gyula papjelölt: 4. Vásárhelyi Zsigmond, felsőboldogasszonyfalvi lelkész, az udvarhelyi egyház-

megyében; 5. Csiki György, ördögös fűzesi ref. lelkész, a széki egyházmegyében; 6. Pataki Dénes, kis-fülpesi lelkész. Pályázatra kitűzött napok az irt sorrendben augusztus 11, 18, 25, szeptember 1, 8, 15 napjai: az utolsó a választás szeptember 22-ére kihirdeti. — Urvacso-ra-osztás is jövén közbe: erre s egyebekre az illetők hivatalosan utasítottak.

— Mi mindenre nem jut ideje a németnek. A metafizika országában most azon törik a fejüket, hogy Berlinben egy közös német templomot építsenek, mely buszonhárom millió márkába kerülne, a mely megtestesítne a német birodalom egységét, és a melyben protestánsok prédikálnának, katolikusok misézének és valószínűleg a minden konfeszzióju német lakosok egyiránt tartanak isten-tiszteletüket. Ha ez nem bolondság: nem tudjuk, mit lehet annak tartani. Mint ha a haza egységét nem az egyenlő jog, és kötele-ség, a közös védelem és a megszentelt föld szeretete tenné, hanem a vallás, a hit, mely mindenkinek szubjektív kincse és a melyet nem lehetett soha és nem fog lehetni soha bárminő fényesen épített templom kőfalai közé szorítani. És bármilyen hatalmas legyen, de Bismarck és a német császár se tudja megtenni. Messze van még az egy akol és egy pásztor! Sőt, attól félünk, hogy mentől felségesebb ez a jövendölés, mint eszmény: annál távolabb van, vagy éppen megvalósíthatatlan, míg csak ember lesz az ember.

Szerkesztő nyiltpostája.

— A „Préd. Tár“ példányaiból annyit küldtünk az esperes urakhoz, a hány egyház van a traktusban. Paptársaink onnan átvethetik. Kérjük, vegyék át.

— Nagy Péter egyházi beszédeiről. Sok jó akarat, sok buzgóság, hév és melegség nyilatkozik tanulmányában. Így is megérdemelné a nyilvánosságot; de ön és a tárgy iránt való tekintetből, egy második átdolgozást feltétlenül szükségesnek tartunk. A Nagy Péter mélysége elmélyedést követel, repülése szárnyalást. Nagy Péterrel nem lehet boldogulni csak frázisokkal: hozzá philosophia kell és teljes lélektani apparátus. Máskint gondoljuk mi ezt; úgy lehet, ön is rájön erre. Várjuk az időtől.

Nyilvános köszönet és számadás.

Kékes-köztség értelmisége által a folyó július hó 6-án, a kékesi ev. ref. egyház templom alapja javára rendezett nyári-táncvigalmon felülfizettek: Gr. Bethlen Ödön 10 frt. Nagy Ádám 1 frt. Gönci Gyula 1 frt. Placsintár Lukács 1 frt. Simai Salamon 2 frt. Nagy Lajos 1 frt. Szőcs Lajos 1 frt. Baér Jakab 2 frt. Demsik Gyula 1 frt. Ajtai Endre 1 frt. Donovanák Lukács 3 frt. Pálfi Ernő 3 frt. Csorstea Sándor 1 frt. Bartha István 2 frt. Stetz Gerő 1 frt. Szabó Lajos 1 frt. Temesváry Gerő 1 frt. Tardi Károly 1 frt. Scheint Andor 1 frt. Tüzes Tódor 1 frt. Karácsoni Sándor 1 frt. Szegedi Károly 3 frt. Lenárd Sámuel 1 frt. Sós József 2 frt. Sós Ferenc 2 frt. Felszegi Ádám 2 frt. Kése Elek 2 frt. Scheint Frigyes 2 frt. Szántó Albertné 1 frt. Darkó Lajos 1 frt. Bányai Kristóf 2 frt. Összesen 55 frt. Személy és családjegyekből összesen 71 frt. Tombola után összesen 50 frt 50 kr Rendkívüli jövedelem 11 frt. Az összes bevétel tett 187 frt 50 krt. Az összes kiadás tett 97 frt 65 krt. Tiszta jövedelem 89 frt 85 kr., mely összegnek átvételét, midőn nyilvánosan nyugtázzuk, ugy a felülfizetőknek, mint a rendező bizottságnak, s különösen bizottsági elnök kir. járás-bíró. Simai Salamon urnak, a cél érdekében véghezvitt kiváló működéséért és buzgokodásáért, holott nem is hitünk sorsosa, mély köszönetünket nyilvánítjuk. Kékes, 1889. július 9. Nagy Ede, ev. ref. lelkész. Koltis András, e. gondnok.

Hivatalos rész.

1866—1889.

FELHIVÁS.

Mindenik egyházmegye nagytiszt. Espereséhez.

A budapesti országos protestáns árvaegylet által éven-

ként kiadni szokott naptárnak számosabb példányban való eladása céljából megküldött fölhívást, nevezett egylettől vett fölkérés folytán, Ig.-Tanácsunk midőn egyidejűleg szétküldi: felhívja nagytiszt. esperes aait, hogy egy-egy ivet kézbesítsen, ismertetés végett, mindenik egyházköztség lelkésze által egyes befolyásosabb liveinknek, annak jelzése mellett, hogy ezen naptárnak ugy maguk részéről való megvétele, mind meleg ajánlásuk folytán mások részéről való tömeges kelen-dőségük előmozdítása által, mig egyfőlől rendes szükségletüket elégithetik ki, másfőlől az egylet ellátására szorult protestáns árvák segélyezésére alkalmat nyujtanak s vallásos és emberbaráti kötele-séget teljesítenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától. Kolozsvártt. 1889. július hó 18-án.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos
ref. püspök, mint elnök.

1995—1889.

KÖRÖZVÉNY.

Valamennyi erdélyi ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

Tudomásvétel és mihez tartás végett tudatjuk a m. tt. Elöljárósággal, hogy

a) a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. év 25,123 szám alatt a váci róm. kath. főgimnáziumot a nyilvánossági joggal s egyszersmind érettségi vizsgálat tarthatására továbbbi három évre felruházta.

b) A közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. é. 24,035 szám alatt a sarajevói cs. és kir. főgimnázium azon mohamedán vallású tanulóinak, kik a görög nyelv helyett, rendes tantárgyint az ó-arab nyelvet tanulták, úgy osztály-, mint érettségi bizonyítványokat Magyarországnak államérvényeseknek nyilvánította, oly megszorítással azonban, hogy a mennyiben ily tanulók magyar egyetemen a bölcsészeti kar klasszika filologiai szakára kívánnának lépni, a miniszter által kijelölendő főgimnáziumnál a görög-nyelvből pótlóérettségi vizsgálatra fognak köteleztetni.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889 év, július hó 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

1180 1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az orbai egyházmegyébe kebelezett kovásznai egyházköztség első osztályu papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 1205 frt. 52 kr és stóla. A megválasztandó lelkész az egész javadalom élvezetébe 1890. szept. 30-án lép, addig ennek feleresze, lakáson és stólán kívül, a volt pap családját illeti.

Pályázati határnap szept. 10. Folyamodványok nagytt. Péter Károly, esperes aához küldendők, Szőcsrére, (u. p. Kovászna.)

Kolozsvártt. 1889. aug. 6.

Szász Domokos,
erdélyi ref püspök.

1155—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagy-sajói egyházmegyébe kebelezett szász-cegősi egyházköztség kántortanítói állomására 50 frt. fizetés-eneléssel ezennel pályázat nyitattik másodsor.

Javadalma: veteményes kerttel, gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson kívül. 203 frt. 11 kr., mely összegből 74 frt. készpénz, a többi földjövedelem és kepe.

Pályázati határnap auguszt. 31. Folyamodványok tiszt. Muzsnai Károly, h. esperes aához küldendők, Sz.-Cegőbe, (u. p. Sajó Magyarós).

Kolozsvártt, 1889. aug. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ FERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. AUGUSZTUS 15.

33. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyaruteza 9 sz.

A könyörgésről.

(Vége.)

Nem mondhatjuk, hogy egyházi irodalmunk terén, könyörgések termelése tekintetében, meddőség volna; de jó könyörgések dolgában mégis szűkösek vagyunk. Maradandó becsü munka kevés van. Ujjainkon is könnyen megszámlálhatjuk azon írókat, kik e téren kimagaslottak. De azoknak is munkái már annyira el vannak használva, és viselve, hogy csak nagyon ritkán lehet hozzájuk nyulni. Pedig, az ezekkel való foglalkozásban mindig található élvezetet. Egy szép ösvényen akárhanszor kezdjük is újra sétánkat, az mindig kellemes nekünk. A méh is nem un rá arra a virágra, melyben mézet talált, hanem sokszor felkeresi, vissza-visszaszáll annak illatos, édes kelyhébe. Azonban, könyörgéses könveink nagyobb része olyan, mint az üres kelyhü virág, melyből hiányzik a méz. Dagályos styl, mesterkelt hatásvadászat és erőltettség látszik azokon; szóval, felsallangozott, cifra könyörgés van elég, de tartalomban gazdag, a mit haszonnal lehetne forgatni, kevés.

A könyörgést nem csak jól megírni, de jól előadni is a legnehezebb feladatok közé tartozik. A könyörgés, mint a mely a szívből kell hogy fakadjon, csak akkor lehet hatásos, ha azt érzéssel is mondjuk el. A hideg pathosz nem emel föl az eszményi világba, istenhez, hanem alant hagy a prózai földön. Sőt, az előadásban való erőltettség inkább szánalomra indit a könyörgő iránt, semhogy meghatna. Ha valamire, ugy a könyörgőre igazán ráillik, hogy a ti beszédek kedvességgel mintegy sóval megsózott legyen. És ezen kedvességet mi adhatja meg jobban azon közvetlenségnél, mely az érzelem egyszerű, őszinte hangján szólal meg, mely minden mesterkeltég nélkül mintegy önkint foly a felbuzdult szívből, édesen, kedvesen, mint a patak.

A könyörgés előadását éppen a fönnbbi okokból nem lehet kimért hang-skálák szerint szabni meg. Hogy valaki valamely érzelem, vagy gondolat kifejezésénél meddig hágjon föl, vagy szálljon le hangjával, szóval, a magas és mély hangot skála szerint kipurancsolni, nem lehet, mert az előadás egészen egyéni természetü. Csak is így lehet rajta a könyörgésen a természetesség zamatja. Az a leghatásosabb könyörgés, melyről azt mondják, hogy ez a könyörgőnek lelkéből szakadt ki. Ugy szólj, a mint neked jó; szólj mesterkeltég nélkül a te szivednek teljességéből. Ha a könyörgő a kimért skálákat keresgéli, akkor könyörgése nem lesz egyéb kinos vergődésnél, s ilyenkor a hallgató inkább az „amen“-t várja, semhogy felbuzdulni és imádkozni tudna.

A rossz előadás a jó könyörgést is elrontja, míg a jó előadás segít a vékony tartalmon is

A könyörgés, ha könyörgésnek akar maradni, hosszadalmas, figyelemfárasztó már pszichológiai okoknál fogva sem lehet. Mert másképpen, egy időn túl, nem buzdít, hanem lankaszt; senki sem unalmasabb, mint az a kérő, a ki hosszadalmasan kér, és a hálálkodó, a ki órákig aldozkodik. A szív felbuzdulását nem jó sokáig a forrponon tartani, a hőfokot sokáig erőszakolva rá, mert félni lehet, hogy az emelkedésből aláesés lesz már az előtt, míg a könyörgő az amenez jutna.

Éppen ezért jó tőlünkba az a kérdés is: hogy a könyörgésben egyéníteni lehet-e, mint ez a halotti könyörgéseknél divatozik? Mert, ha egyéníteni akarunk, egy képet kell hogy kidomborítsunk. Ezt pedig nem tehetjük másképpen, mint hogy csak a halottal foglalkozzunk, az ő képét rajzolgassuk, holott a könyörgés istennel való beszélgetés. És ez akkor aztán könyörgésnek nevezhető-e? Az egyénítés inkább prédikációba, vagy órációba való. S ha a gyakorlatban

fordul elő ellenkező, a minthogy fordul is száma nélkül. ez nem könyörgésnek nevezhető, hanem valami egyébnek, a minnek még nincs kitalálva a neve.

Különös, hogy a könyörgések közé is divat ütött be. Már pedig a divatról tudjuk, hogy az inkább cifra és mesterkéltszokott lenni, mint egyszerű.

Azonban, a mi felfogásunk szerint, a könyörgés, az ő mivolta szerint, a külső látszatra tekintő és mindig változó divattal nem foghat kezét, mert benső érzelmének kifolyása, a mi pedig nem sallangos, hanem mint az érzelmének közvetlen nyilvánulása, egyszerű szokott lenni. A könyörgés legyen könyörgés és ne egyéb. A külső cfraság illő lehet a divathoz, de nem a könyörgéshez.

Gönci János.

A gimnáziumi ének-oktatás érdekében.

(Felolvastatott az ev. ref. tanárok Nagy-Enyedén 1889. jun. 3—5. tartott Értekezletén.)

(Folytatás.)

III. Azonban, önként gondolható, hogy figyelmes órarend és szigorúan keresztülvitt kötelezettség mellett, főleg hivatásukért lelkesülő és úgy pedagógiai, mint művészeti tekintetben kellő képzettséggel bíró tanítókra van szükség, hogy az énektanítás célja és feladata iskoláinkban megvalósítható lehessen. Hogy az ének jótékony képző ereje intézeteinkben oly annyira fogyatékos és bizonyos tekintetben sehogy sem kielégítő, ennek oka nem maga az ének, hanem az a nyomoruságos kezelés, melyben az énektanítás eddig sinylődött és sok helyen még maig is sinylődik. Nem lehet tagadni, hogy e tekintetben nagy mulasztás terheli iskoláinkat is, melyek derék szakemberek hiányában, avagy szűkös anyagi viszonyok miatt kellő kvalifikáció nélküli egyénekre is rábízták az énektanítást,

Távol legyen éntölem, hogy az énektanítók képzettsége alatt virtuozitást értenék, mely előtt csak a pusztá tehnikai a fő s minden egyéb mellékes dolog; vagy oly művészi szeszélyt, mely csak azokhoz szokott leereszkedni, kiket a muzsa homlokán csókol; vagy érzelmős idegességet, mely minden hamis hangra mérgesen összeráncolja homlokát; vagy a pusztá abstrakciókra sulyt fektető száraz elméletet és olyan iskolamesteri szűkkeblűséget, mely semmitérő külsőségek miatt a művészi szellemet egészen megfojtja; vagy végül oly tudakosságot, mely sohasem szokott kifogyni a pozitív tudás aprópénzéből. Hanem, az énektanítók kvalifikációja alatt értem azt, hogy alaposan ismerjék az emberi hang organumát, ennek munkaképességét és megfelelő bánásmódját; tudjanak a tanulók álláspontjára helyezkedni, azaz, tudják magukat gyermekeknek képzelni; legyenek képesek a kezelt tárgyat fölött uralkodni; ismerjék a célra vezető legjobb és leg-

rövidebb útát és a tanításban kitartó gyakorlottsággal bírjanak; továbbá, bírjanak oly magas fokú irodalmi képzettséggel, mekkora a dalszöveg tartalmának és alakjának megértéséhez, előadásához, valamint pedagógiai kezeléséhez szükséges; az énekirodalom kimerítő ismeretén kívül, behatóan kell érteniök a feldolgozandó dallamlételek tartalmuk és alakjuk szerint, valamint az összhangzattant megfelelő terjedelemben; aztán, tudjanak helyesen, tisztán, értelmesen, hatással és főleg bensőség-teljesen énekelni, vagy legalább hasonló módon játszani egy hangszerezen és pedig az elemi és alsóbb gimnázialis osztályokban a hegedűn, fennebb és a karok betanításánál zongorán, vagy harmoniumon; végül, bírjanak kielégítő gyakorlattal a karvezetésben.

De főképp a hivatása iránti lelkesedést kell az énektanítónál ismételt hangsúlyoznom, mert ez a legfőbb alapfeltétel, mely által tanítványait a bensőségteljes éneklésre képesítheti. Hogy a tanulót szóban és hangban a költészet nézetvilágába bévezethesse, magának kell abban otthonosnak lenni s érte szívének melegen dobognia. Ha a tanító nem áll ily szoros kapcsolatban a művészettel: akkor tanítása, dacára minden tehnikai előnyöknek, nélkülözni fogja az éltető és fölmelegítő befolyást a tanítvány lelkiületére. Ha pedig az ének nem a szív bensőjéből fakad, majdnem értéktelen, és az énektanítás, mely csak tehnikailag kifogástalan, de a valódi éneklésre nem képesít, tehnikai tantárgy kezeléssé süllyed. Azok az eszközök, melyeknek célja, a tanítóba, gyakran igen fáradságos munkája folyamán, nélkülözhetetlen lelkesültséget önteni, nem lehetnek mások, mint a zeneirodalom komoly tanulmányozása és élénk figyelemmel kísérése a művészet ez ága előhaladásának. Magán-órákkal való túlterhelés, a mi főleg zenetanítóknál igen gyakori eset, lehetetlenné teszi, hogy amaz eszközöket megszerezzék és hivatásuk iránt vonzalmat és lelkesedést biztosítsanak maguknak. Ennek kimaradhatatlan következménye aztán az énektanítás hanyatlása lesz.

De nemcsak az énektanítók kötelessége, a hanyatlás meggátolására mindent elkövetni, hanem összes intézeteinknek komoly feladatát kell képeznie a létező akadályok és hiányok elhárításával az énektanítás emelésére hatni. Nem lehet tagadni, hogy legtöbb középiskolánk, nem csak erdélyi ref. egyházkerületünkben, hanem a többi négy egyházkerületben is, az énekügy iránt eddig meglehetősen lágy-melegséget tanusított. Legalább az 1887/8-ik tanévről kiadott értesítők ide vonatkozó adatai engem erről győzték meg. Az énektanítás a legtöbb gimnáziumban nem szaktanítókra, hanem csak óraadóokra van bízva, kik iránt természetesen hiába támasztanak ama követelményeket, melyekről az énektanítói kvalifikációra vonatkozólag fennebb szoltam.

Ez állapot, nézetem szerint, tovább nem tűrhető s intézeteinkre úgy a saját, mint az ifjuság érdekében az a feladat várakozik, hogy bármily áldozatok árán is, az énektanítói állást rendszeresítsék s arra gimnáziumi tanításra minősített szakembereket alkalmazzanak. Nem csak a humán és reál tárgyak, hanem a rajz és írás, vala-

mint a testgyakorlat tanításánál is van e tekintetben gondoskodva. Miért lenne csak az ének háttérbe szorítva? Mikor már megérhettük azt az óhajtott időt, hogy az értelem és egészség, a lelki és testi erők képzése oly figyelmes kezelésben történhetik iskoláinknál: vajjon, mivel lenne indokolható, hogy a szív és kedély képzésére az énektanítás szervezése által is még mindig ne fordítsunk kellő figyelmet? Tudjuk jól, hogy tantervünk az éneket is a kötelező tárgyak közé sorozza; senki sem állíthatja másfelől, hogy annak tanítására a felsorolt képzettséggel bíró állandó szakemberek volnának alkalmazva: elérkezettnek látom tehát az időt, hogy iskoláink az énektanítás érdekében ezt a legfontosabb intézkedést megtegyék s a rendszeresített énektanítói állásokat szakképzett és tisztességesen fizetett tanítókkal töltsék be.

A mi pedig ezeknek teendőit illeti, szemben az eddigi gyakorlattal, mely szerint az ének különböző foku tanítása ugyanazon intézetben is több egyénre volt bízva, legcélszerűbbnek tartanám, ha mind az elemi, mind a gimnáziumi osztályokban egy és ugyanazon tanító kezelné az éneket. Mert azt beláthatja mindenki, hogy az elemi osztályok énektanítása, mely alapját kell hogy képezze a gimnáziumi énektanításnak, ez utóbbival a legszorosabb összeköttetésbe hozandó; ez pedig leginkább ugy lehetséges, ha az 1-ső és 2-ik elemi osztályban kezdődő elsőfoku énektanítás, melyet hallás utáninak szokás nevezni, a 3-ik elemi osztályban beálló azontul folyvást tartó hangjegy szerinti énektanítással együtt, valamint az iskolai énekkar vezetése is egy szakember kezébe lesz összpontosítva. Ez esetben az énektanító órái száma, tantervünk szerint, a négy elemi osztályban 8, a gimnáziumi osztályokban 12 és az énekkar 2 órájával összesen 22 órát tenne. Ha azonban az alsó két elemi osztályban az énektanítás bizonyos személyi s talán anyagi okokból az illető osztálytanítók kezében hagyatnék meg, kik természetesen a szaktanító utasításai alapján végeznek ott feladatukat: ez esetben csak annyit tartok megkövetelendőnek, hogy a 3-ik elemi osztályon kezdve, az egész gimnáziumon keresztül egy ember végezze az énektanítást. Nézetem szerint, e tantárgy szakszerű, egyöntetű és módszeres kezelése csak is ekkint lehetséges. Ekkor pedig az énektanítóra az iskolai dalkar 2 órájával együtt, heti 18 óra esnék. Ennek az óraszámnak apaszítását az eddig gyakorolt módon, t. i. a felsőbb osztályok óráinak teljes elhagyásával, vagy pedig két, vagy több osztály együttes tanításával, jövőben teljesen kizártnak vélem tekinteni. Mert ha egyfelől a konventi tanterv más tárgyakra nézve kötelező, akkor az énekre vonatkozólag is kötelezőnek kell azt tekintenünk s tehát ott is minden osztályban tanítani kell a terv szerinti egy órát; másfelől pedig, ha minden egyes osztálynak elméleti és gyakorlati tan anyaga az énekből kijelölve és pontosan körülírva lesz: akkor csak két osztályt sem lehet együttesen foglalkoztatni, a nélkül, hogy az eredmény veszélyeztetve ne legyen. Tehát, e tekintetben irányadó az lehet, hogy minden osztály külön tanuljon s végezze a számára előírt tananyagot.

(Folytatása következik.)

Deák Gerő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, augusztus 11—12.

A két napon át folyt gyűlésen elnökölt Dr. Kolozsvári Sándor s váltakozva jelen voltak Bihari Sándor, Nagy László, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Bodor Antal, titkár, Szász Béla, előadó ig tanácsos.

Az első nap idejének javarészét az időközben elnöki uton ellátott ügyek bejelentése és jóváhagyó tudásul vétele tölté be s majd a tanügyi előadványok következtek.

Az egyházmegyei tanügyi előadók évi jelentései bekeretnek, a közgyűlésnek teendő tanügyi előadói jelentés népiskolai részének anyagául.

Több kollegium jelentése a javító és magán-vizsgálatokról tudásul vétetik s két enyedi régibb tanár szakot vallván, ügyük a közoktatásügyi miniszter elé terjesztetik.

A közoktatásügyi miniszter a zilahi kollegium épületének kibővítési és építendő torna-csarnokának tervét, némely megjegyzésekkel, jóváhagyó tudásul vevén, a leírat közöltetik a kollegiummal.

Ugyanő a marosvásárhelyi kollegiumnál egy 60 frtos kincstári ösztöndíjt, a korábbi följajánláshoz képest, Vályi Pálnak adományoz.

Hasonlóképp a közoktatásügyi miniszter tudásul veszi, hogy a zilahi kollegiumnak az ottani polgári iskolával eddig fönállt szerves összeköttetése megszűnt s így e kollegiumunk teljes főgimnáziummá alakult át, valamint két regibb tanárunknak a törvény értelmében való kvalifikált voltát is.

A konventi elnökség megküldi az örvendetes értesítést, mely szerint a közoktatásügyi miniszter, még ugyan nem az illető szerződések jóváhagyása útján, de a valóság szerint immár végmegoldásra juttatta az egyházkerületünk három államsegélyt élvező kollegiuma közül kétőnek segély-ügyét, a mennyiben a következő évre szóló államsegélyt Szász-Városnak, ugyan még csak az eddig is élvezett mértékben, 5000 frtban utalványozta ki, de Zilahnak már a szerződés értelmében való végösszeg szerit. 11,000 frtban, Sepsí-Szent-Györgynek pedig, az előzetes megállapodás szerint, az ötödik osztály ez évi megnyitásának arányában, 6800 frttal, e két utóbbi segélynek egyik része már most föl levén vehető, másik fele pedig, az 1890. évi országos költségeloirányzat megszavazása után. Egyszersmind fölvehető az egyszersmindenkorra szóló beruházási segélyek utolsó részletei képpen a szászvárosi 4000 frt, a tantermek és gyűjtemények számára emelendő épület fedezetül és a zilahi 5000 frt, a kollegiumi épület kibővítésére és a torna-csarnokra. Végül, az államsegélyből javadalmazott ideiglenes és helyettes-tanéroknak alkalmazására nézve, a segély iránti szerződések megkötéseig, a midőn definitív alkalmazások lesznek és pedig a szerződések határozmányai szerint és mértékében, miniszteri kinevezés alapján, az eddigi módok lesznek fön tarthatók, valamint abba is bele-

egyezik a miniszter továbbra is, hogy az ideiglenes és helyettes-tanérők csekélyebb javadalmakra történő alkalmazása mellett megmaradó részei az állam-segélyek összegeinek tanszerekre és más tanügyi beruházásokra legyenek fordíthatók, de nem a benlakás alumniumi céljaira. Most tehát immár csak éppen a már fölterjesztett szerződések jóváhagyása van hátra, hogy aztán elmondhassuk, hogy ez a bukás szélén álló Magyarország (!) az erdélyi egyházkerület rendelkezésére, csupán középiskolai segély címén, hatszázezer frtnál nagyobb tőkét bocsátott.

A mult tanévet bezáró érettségi vizsgálatokról érkeztek a jelentések és ügyiratok. Ezek szerint, a vizsgálatokra jelentkeztek Nagy-Enyeden 19, érettnék nyilvánított 15, két hó multán javító vizsgálatra utasított 1, végkép elutasított 1. Kolozsvárott jelentkezett 21, érett 19, két hó multán javít 1; Marosvásárhelyt jelentkezett 14, érett 13, javít 1; Udvarhelyt jelentkezett 25, érett 18, javít 1; Szászvároson jelentkezett 7, érett 6, javít 1 és Zilahon jelentkezett 6, érett 6. Az ügyiratok szerint, megjegyzések fordulnak elő Zilahra, Udvarhelyre és Maros-Vásárhelyre nézve, hogy az írásbeli dolgozat ideje alatt az ifjak feltűnő sokat és sokszor mennek ki, egyszerre többen s egy-egy ifju többször is egy dolgozat ideje alatt, mihez képest az illető kollegiumok előjáróságainak figyelme fölhivatik, hogy e tekintetben szigorubb korlátokat szabjanak, mig ellenben Nagy-Enyeden és Kolozsvárt az ifjak kimenetelének a jegyzőkönyvekben semmi nyoma, sőt a kolozsvári kormányképviselő ez iránt tett fölszólalására, az a nyilatkozat vétetett jegyzőkönyvre, hogy e helyen tiltva is van az egész 5 órai kiszabott idő alatt a kimenetel, mire nézve e két kollegium előjárósága felhivatik, hogy a mennyiben kimenetel történik, az ellenőrzés szigoruan gyakorlandó s a jegyzőkönyvekben emozzanatok is jelzendők, a mennyiben pedig, csakugyan az lenne a gyakorlat, hogy a dolgozás egész tartama alatt senki és semmi szin alatt kibocsátást nem nyerne, ez egészség-ellenes intézkedés megszüntetendő. Szász-Város kimutatásaiban nem jelezvén, hogy egy érettségi vizsgálatra állt ifju ismétlő volt, utasittatik a kimutatások pontos kiállítására, ellenben örvendetes tudásul vétetik a gr. Kún Géza főgondnok jelentése, a mult évi megjegyzésekhez képest, tapasztalt kedvező és általános haladásról. A miniszteri biztosok közül észrevételeket vétettek jegyzőkönyvre: az udvarhelyi, egyszer arra nézve, hogy a latin auktorok közül ne csak azok kerüljenek a vizsgálaton elő, a melyekkel a tanulók a VIII. osztályban foglalkoztak, hanem bár a VII. osztálybeliek is, a mit az Ig.-Tanács leiratában azal egészit ki, hogy általában az egész gimnázium tananyaga bemutatásra kerüljön s másodsor arra nézve, hogy a természettan csak a VIII. osztály körére levén szoritva, így az ifjak csak éppen könyv-nélkülöznek, de alig experimentálhatnak, minek nyoma a vizsgálatokon is fölismerhető, s mely megjegyzésének a biztos miniszter elé való terjesztését helyezte kilátásba. Az Ig.-Tanács

ennek eredményét bevárja. A marosvásárhelyi m. biztos jegyzőkönyvre vétetett észrevétele a német írásbeli föladat igen is könnyü voltára vonatkozott s a megjegyzést Ig.-Tanácsunk is alaposnak találván, ebben az értelemben figyelmeszteti az előjáróságot. Végül, az enyedi ügyiratokból kitűnvn, hogy egy (már a mult évben is visszaütasított) ifju, a csupán diktándó közlött görög föladatot nem bírván a röpke szó után leírni, a vizsgálat folyamán kétségbeesve, visszalépett és így örökre elesett attól, hogy érettségi bizonyítványt szerezhessen: az Ig.-Tanács megfontolandónak mondta ki, ha lehet-e, a görög nyelvre szánt tanidőre tekintettel, követelni, hogy az egész osztály ifjusága csak tollba-mondás útján kapja meg érettségi vizsgálati görög feladatát? Mindezeknek utána kimondja az Ig.-Tanács, hogy ez idén a javító érettségi vizsgálatok szeptember 7-ikén, Nagy-Enyeden lesznek s egyházkerületi elnökül id. Gáspár János, gondnok aa. kéretek föl.

A közoktatásügyi miniszter ur nyilatkozattételre szólítá föl Ig.-Tanácsunkat a középiskolai tanárok számára tervezett országos nyugdíjintézet ügyében. A miniszter ur tájékozásképpen közli a maga nézeteit, a melyek szerint, a nyug- és kegydíjak az állami nyugdíj törvény javadalmainak mértékében lennének megállapítandók, az alapítandó intézet jövedelem forrásait pedig szolgáltatnák: a tagok belépte alkalmával az évi javadalom egyharmada, a mit a régi szolgálk is befizethetnének, a megfelelő kamatok pótlásával; a javadalom bizonyos évi %-a, a tanintézetek évi hozzájárulása, a tanulókra kivetendő mérsékelt évi díjak és a törvényhozás útján megállapítandó országos segély. A leirat, mely az ügy iránt igen jóakaró érdeklődést s tüzetes körültekintést tanusit, kellő figyelmet fordít a leendő tagok jogaira, egyéni elhatározására, a netalán már létező ily nemű intézményekre, sat. s részben legalább, talán, visszhangjául tekinthető egyetemes konventünk ama memorándumának, mely a kormányt a középiskolai tanárok nyugdíj-intézetének a néptanítók országos nyugdíj-intézete módjára leendő föllállítására kéri vala föl. Specialiter a mi egyházkerületünkre nézve, az ügy, mélyreható általános és országos érdekén tul, még azért is igen fontos, mert egyházkerületünk, köztudomás szerint, az államsegély ügyében három kollegiumunkra nézve megállapított szerződési pontozatok során, az iránt is kötelezettséget vállalt, hogy az államsegélyre alkalmazandó tanárok nyugdíjazásáról gondoskodni fog, a mi természetesen, azt vonván maga után, hogy saját felekezeti tanárainkról is hasonló módon gondoskodjunk: Ig.-Tanácsunk már be is szerezte a kollegiumok ez irányban való nyilatkozatait s az idei közgyűlésre ez ügyben előterjesztést kell tennie. Ha, azonban, e nagy és súlyos gonddal járó kérdés, a miniszter terve szerint, országos megoldást nyer, a mi külön s gyöngeségünkhöz képest alig megfejthető gondoskodásunk fölöslegessé válnék, illetőleg, azt az alakot ölténé, hogy miként alkalmazkodjunk az állam ez irányu üdvös intézkedéseire? Ig.-Tanácsunk, tehát, készséggel tesz eleget a miniszter fölszólításának s hogy feleletét, a fölhívás

szerint, ez év novemberére meglehesse, egész terjedelmében közli a miniszter leiratát kollegiumainkkal, a leküldött rovatos ivekkel együtt, melyeknek kitöltésére fölhívja a tanárokat

Olvásóink emlékezni fognak Nagy Sámuel, kolozsi kántortanítónk jogsérelmi esetére, a midőn föliratban kelle a közoktatásügyi miniszter urat fölkérnünk ama szerződéses kötelezettsége beváltására, hogy jelzett kántortanítónkat addig is, míg az ottani áll. iskolánál segéd-tanítóul alkalmazná, megtartja országos nyugdíj-intézeti jogosultságában, a mitől, a kolozsmegyei tanfelügyelő értesítése szerint, megfosztatott volna. Most a tanfelügyelő értesíti hatóságunkat, hogy kántor-tanítónk s. tanítóként alkalmaztatott s kéri volt iskola-termünket az áll. iskola harmadik tantermétől díjtalanul, avagy csak jogfentartást jelző csekély bérletdíjért. Az értesítés közöltetik az egyházközséggel, nyilatkozattételre hivatván föl a bérlet ügyében és pedig azzal az útasítással, hogy lehető mérsékelt díjt szabjon, miután magunknak is 72 tankötelességünk van Kolozson.

Simó Béla, torda-aranyosmegyei kir. tanfelügyelő, az iránt kereste meg hatóságunkat, hogy ménesi, különben elismerést érdemlő, de csak éppen felekezeti tankötelesséi számára elég nagy iskolánkat szüntessük meg, mely esetben kilátás lenne ott egy az összes tankötelességek befogadására alkalmas állami iskola föllállítására. Ig.-Tanácsunk örömmel veszi e tervet s fölhívja az esperest a kellő adatok beszolgáltatására.

Kincs Gyula, zilahi megválasztott tanár azt az útasítást vette m. é. kerületi közgyűlésünktől, hogy tanári-oklevelének, latin nyelvre is szóló, kiegészítő okmányát mutassa be ünnepélyes székfoglalása előtt. A kiegészítő oklevelet most bemutatóván, az előjáróság fölhivatik Kincs Gyula tanár beigtatására, miről a f. é. közgyűléshez is jelentés megy.

A m.-péterlaci használhatatlan iskola-helyiségre nézve, fölhívásra, jelenti a h. esperes, hogy más ideiglenes helyiséget szereztek, az iskola-ház jövő évi fölépítése iránt pedig megtették a kellő lépéseket.

A sepsi-szent-györgyi kollegium előjárósága a leendő igazgató-tanár ügyében nyilatkozattételre hivatott föl.

Br. Bánffy Dezső, főgondnok ur, jelezve, hogy szolgálatra nézve idősb főgondnok-társai nyilatkozataihoz képest, őt illeti a f. é. egyházkertületi közgyűlés egybehívásának joga és kötelessége, a megnyitást f. évi okt. 5-dikére kívánja kitűzni s kéri a közgyűlés főbb tárgyainak sorozatát. Az Igazgató-Tanács hozzájárul a megnyitás napja iránt tett főgondnoki propositióhoz s a jegyzéket megküldi.

(Vége következik.)

É—n.

V á l a s z.

E becses lapok f. évi 32-ik számában Somkerek Miklós, esperes ur „A n.-sajói egyházmegye“ címmel egy cikket közöl; melyben védekezni akarván, okvetlenül be akarja bizonyítani, hogy annak élni, nincs joga; követeli, hogy olvasz-

tassék be a széki egyházmegyébe; aztán, védekezik, hogy ő soha sem irt olyat, a mit én a nagy-sajói egyházmegye közgyűléséről szóló tudósításomban irtam, hogy t. i. ha a sajói káptalan a széki egyházmegyéhez csatoltatnék, nem volna képes, egész munkát végezni, stb.

Az esperes ur nem csak védekezik. hanem vádol is. Vádolja első sorban az egész káptalant, hogy következetlen; törvényen kívül áll; nem tud törvények szerint, sem házassági, sem törvényszéki bíróságot alkotni. Vádolja az egyházmegye hivatalnokait, előljáróit, hogy önzésből és hiúságból preszsiót gyakoroltak a népre; és vádol engem, hogy én valótlán dolgot irtam tudósításomban, a mit ő soha sem irt.

Nem célozom, vitatkozásba bocsátkozni, ha vajjon van-e joga élni a káptalannak, vagy nincs; véleményt sem nyilvánítok, mert sem nem kérdeztek, sem „az átalakítási javaslatban bizottsági tag“ nem vagyok.

Nem hibáztunk, vétket el nem követünk, tehát védekezésre nincs szükségünk. De vádolva vagyunk s magunkat igazolni, kötelességünk, Hiszen, Somkerek Miklós esperes ur védekezik olyan dolgok ellen, a miket róla senki nem állított legyen hát szabad nekem is, a felhozott vádpontokra vonatkozólag, a dolgok és fogalmak tisztázása végett, egyet-mást leírom.

Mindenek előtt, foglaljuk össze a vádpontokat. Vádolja Somkerek Miklós esperes ur első sorban a káptalant, aztán annak hivatalnokait, végre engemet.

A káptalant azzal vádolja, hogy következetlen; joga nincs élni, mert a törvényen kívül áll.

Hadd, tisztázzuk csak a fogalmakat. „Minő következetlen óhajításuk a sajóiaknak, hogy megyéjük megmaradjon továbbra is úgy, a mint van?“ Mondja Somkerek Miklós, esperes ur.

Kérdem mi a következetlenség? Következetlen az az ember, a ki ma így, holnap amugy beszél; ma éppen ellenkezőjét állítja annak, a mit tegnap állított. Ez a következetlenség. Ilyet azonban a káptalan nem követett el. Sőt ellenkezőleg, nagyon is következetesen járt el. Mert, a ki ma is azt állítja, a mit évekkkel ezelőtt, az következetes. Így járt el a káptalan is. Olvasom ugyanis a káptalan jegyzőkönyvéből, hogy „már két ízben lett felemelve a fejsze, hogy a káptalan életfájának gyökerét elvágja,“ stb. Tehát, e törekvés nem első, mert most harmadszor intéztetik csapás élete ellen. És most is azt mondja, a mit évekkkel ezelőtt, hogy élni akar. Tehát következetes.

Igen, de nincs joga élni; „három évszázad meghaladó történelmi fejlődése sem jogosíthatja azon sovárgásra,“ mondja S. M. ur. Igaza van. Hiszen, ma az ujítások korszakát éljük. Ma a jelszó: a ki vén, az haljon meg! Miért is éljen az, a ki vén? A sajói káptalan már többet élt 300 esztendőnél. Eleget élt. Már meghalhat. De ne állítsa, hogy nincs joga élni. Élni mindenkinek joga van, ki tisztességes célokra tör, kötelességei teljesítésében buzgón munkálkodik. A nagy-sajói káptalan nem csak tisztességes, de szent célt tűzött maga elé; kötelességét nem csak hiven, lelkiismeretesen, de gyakran áldozatok árán is teljesítette. Ezt S. M. ur sem vonja kétségbe. Hanem felhossa, hogy szellemileg, anyagilag gyenge.

Szellemileg gyenge. Ilyet állítani egy egyházmegyéről! Hiszen, akkor első sorban az egyházkerületről és annak theologiájáról állítunk ki nagy szegénységi bizonyítványt, ha nem tudott volna annyi értelmes embert képezni, hogy a n.-sajói káptalanba is jutott volna legalább egy. De hála istennek, ez nem áll. A mint az egyházkerület közgyűlési jegyzőkönyveit olvastam, úgy győződtem meg, hogy a n. sajói káptalannak nem egy indítványa javaslata lett elfogadva a kerületi közgyűlésen; a mely körülmény, bizonyára, nem a szellemi gyengeség mellett tanuskodik.

Anyagilag gyenge. Az igaz, hogy nem rendelkezik ezekkel, de úgy látom, hogy azért áldozni mindig tudott. Csak közelebbiről is az EMKE választmánya képviselőt kért, mert az anyagilag gyenge káptalan alapító tagja. Ha az anyagilag gyenge káptalan tudott 100 frtot áldozni erre a célra, akkor a hatszor nagyobb széki egyházmegyének legalább 600 frtot kellene erre a célra áldoznia; akkor lenne a két megye aránylag anyagi tekintetben egyenlő. Csak legyünk igazságosak.

„A káptalan in statu quo ante meg nem maradhat, mert nem képes egy házassági, vagy köztörvényszéki bíróságot megalkotni. Mondja S. M. ur.

Ez állítása lehet igaz is, nem is, a mint vesszük. A törvény 379. §-a, mely az egyházmegyei bíróságot szabályozza, azt mondja, hogy beleértve az esperest, jegyzőt, direktort és gondnokokat egyik karból ötnél több ne legyen a tagok száma.

Ugy hiszem, 5 pap, 5 világi bíró csak kikerült a káptalamból.

A 383. §-ban, mely a házassági törvényszékről szól, a gondnokokon kívül 7 papi tagról van szó. Talán, csak kerül ki a káptalamból 7 pap. De még ha nem kerülne is, e körülmény épp oly erős argumentum volna a kiegészítés, mint a csatolás mellett.

De Somkerek Miklós ur nem elégszik meg, hogy a káptalant ily alaptalanul vádolja, hanem még alaptalanabbul neki meg a káptalan hivatalnokainak vádolja őket, hogy önzésből, hiúságból preszsiót gyakoroltak a népre, mert úgy mond „máskint nem tehető fel, hogy az egyházközségek be ne lássák, hogy csatolás esetén helyzetük mit sem változik, ugyanazon törvények, rendszabályok alatt, a törvényben megállapított kormányzó hatóság és tisztviselők maradván meg számukra továbbra is.“

Nem igyekszem, nagyon védeni a káptalan elöljáróit, mert nem rám bízlák. Csak annyit említek meg, hogy a kis káptalan esperese minden évben ráfizet az esperesi fizetésre, a jegyzőnek pedig semmi fizetése nem lévén, még a papir árát sem kapja meg soha. Önzéssel pedig csak akkor lehetne vádolni, ha a hivatal legalább is tisztességes haszonnal, nem pedig áldozattal járna. Hiúság? Az lehet! Nem adatott nekem hatalom, olvasni az emberi szivekben, de én is azt tartom, a mit a nagy Napoleon: „rosz katoná az, a ki nem hordja tarsolyában a tábornoki botot.“ Minden embernek törekednie kell valamire. Bár minden pap püspökségre törekednék, akkor legalább valamit elérhetne. Mert igaz az, hogy minél magasabb célt tűz valaki maga elé, annál nagyobb munkásságot fejt ki s így annál többre haladhat, s ha el nem éri is a célt, legalább meghözelítheti s ez mindenesetre nye-

reség. A ki semmire sem törekszik, ki megelégszik azzal, hogy egy napról a másikra tengeti nyomorult életét, az meghalt az életnek élve.

Nem olvashatok az emberi szivekben; de azt határozottan állítom, hogy még rábeszélést sem használt senki. De nagyon könnyen magyarázható a nép félelme, hogy ha odacsatoltatnánk Beszterce helyett Székre és Szamosujvárra kelene járnia, egyházi dolgaiban, a mi több időbe és több pénzbe kerülne. Ezért fél a sajói traktus népe a csatolástól. Az rá nézve bizonyára mindegy, esperesét akár Somkerekinek, akár Muzsnaikak, egyházmegyéjét akár sajóinak, akár széki- nek hívják, de az nem mindegy, hogy két óra helyett egy napot szekerezzék, vagy gyalogoljon, 20 krt. vagy 2 forintot költsön. És így helyzetük sokat változnék. Ime, itt a nép idegenkedésének könnyen érthető oka

De ha már felvetette a nagytiszteletű ur a kérdést, azt magyarázza meg honnan van az, hogy a széki egyházmegyének hozzánk közelebb fekvő községei, melyek míg még nem kérdezettek meg hivatalosan, mindig óhajtották, hogy a n.-sajói káptalanhoz csatoltassanak, most nem mernek szívük szerint nyilatkozni? Pedig, sokkal közelebb vannak Besztercéhez, mint Székhez, s óhajításuknak, bár csak hozzánk csatoltatnának, nem egyszer adtak kifejezést. Tán rá olvashatnám a nagytiszteletű ur váljait; de hagyjuk. Csak ne állítson ilyet az esperes ur, „hogy a nép helyzete csatoltatás esetén mit sem változnék. Nagyon is változnék. A különbség csak az, hogy a sajói káptalan községeinek a széki egyházmegyébe csatolása esetén azok anyagi kárt szenvednének, míg a széki egyházmegyének szomszédos községei az ide csatolás által nyernének.

Még csak magam igazolása végett kell egy pár szót mondanom. Azzal vádol ugyanis az esperes ur, hogy valótlan dolgot irtam a Közlöny 30. számában megjelent tudósításomban. „A Közlöny 30-ik számában Kőpataky Gyula a gyűlés lefolyásáról szóló tudósításában azt írja, mintha úgy nyilatkoztam volna, hogy a sajói traktusnak a székihez leendő csatoltatása esetén egész munkát nem volnék képes végezni, Ily abszurdumot hivatalosan nem irtam soha; azonban, privátim, lehet, hogy mondtam, hogy engem a sajói traktus jövődőlbeli sorsában személyes érdekek nem befolyásolnak, mert könnyen belátható, hogy az esperesnek több egyházközséggel több, kevés egyházközséggel kevesebb a dolga.“

Nagyon sajnálom, hogy az esperes ur ily erős kifejezést használt saját maga ellen. Hogy mit beszélt privátim, azt én nem tudom; s azt, a mit valaki privátim mond, nyilvános gyűlésen tárgyalni, nem is lehet. De sajnos, legalább az esperes urra nézve, mert itt a káptalan levéltárában gondosan őriztetik az esperes urnak egy sajátkezűleg irt levele, melyben egy iv szép felér papirosra fekete tintával van írva a többek közt e mondat „Én a káptalan beolvasztását, a magam részéről, nem óhajtom; mert abban az esetben, ha minden erőmet megfeszíteném sem tudnék egész munkát végezni.“ Aláírva: Somkerek Miklós, esperes.

Ha abszurdumnak állítja az esperes ur, a mit irt, ám, legyen. De hogy én nem irtam egyebet, csak a mi a gyűlésben tárgyalva volt, azt tudom. Meggyőződhetik az esperes ur is, ha annak a levélnek hiteles másolatát kikéri a káptalan esperesi hivatalától.

Béke velünk.

Kőpataky Gyula.

A püspök körútja.

Szász Domokos, püspök aa. nagyobb körútra indult a székelyek földjére, hogy a hol a hiveknek az ő segítő jobb-jára szükségük van, ott lankadatlan buzgalomával, alkotó erejével templomokat emeljen, iskolákat alapítson s a főnforgó hiányokat, bajokat orvosolja. Mint a közszeretben álló püspök minden körútja, ez is valóságos diadalúttá nőtte ki magát, a minek különösen fontos jelentősége van az erdélyi részek ama havasi vidékein, a melyeket most bejár, a hol a hatalmas oláh elem közepette első sorban a magyarság egyik lelkes munkásaként jelent meg.

A püspök útjáról részletes és hosszas tudósítást vettünk, melyet azonban térszűke okán, csak főbb vonásaiban, kivonatilag közölhetünk.

Tudósítónk szerint, a püspök e hó 4-én érkezett Kolozsvárról Maros-Vásárhelyre, hol az egyházköztség nevében, sokak élén, K. Nagy Sámuel, gondnok üdvözölte. Onnan estére Beresztelkére utazott, az őt tovább kísérő br. Bánffy Zoltán, főispánhoz. Másnap Szász-Régenbe volt, hol luzgólkodása s a hivek áldozatkészsége lehetővé tette, hogy az eddigi roskatag imaház helyett nem sokára diszes ref. templom épüljen a nagyszámú hallgatóság számára. Ott egyházi gyűlést tartott, melynek eredménye az, hogy a szép új templom építéséhez a város egyik legszebb pontján haladéktalanul hozzá kezdenek, s ez már ez évben, remélhetőleg, földél alá is kerül.

Hasouló eredménnyel járt Abafáján, hol a kis templom roskatag állapotban van s azért közigazgatásilag be is záratott. Itt is új, bár kisebb templom épül még ez évben. Majd M.-Péterlakán látogatta meg a betegesen fekvő Benkő János, görgényi egyházmegyei esperest, ki ez alkalmat arra használta föl, hogy a püspök kezeibe letegye esperesi hivataláról való lemondását, a melyet majdnem félszázadon át hiven és buzgón töltött be, de a melynek vitele egészségi okokból rá nézve lehetetlenné vált.

A beresztelki és radnóthfaji egyházakban végzett püspöki vizsgálatok után, melyek folyamán szintén sok hiányt orvosolt, tovább utazott a püspök, kit eddig is majd minden községben baranzugással, ünnepi öltözetben, csinos diadalkapuk alatt fogadott a hívők nagy serege.

Az út további folyamán éppen oly szívből köszönté püspökét a nép Disznajón, hol az összegyülekezettek a templomban áldást kért istentől. Továbbá, a kicsiny Jód község lakói fogadták diadalkapuvál, majd a göde-mesterházi csekély számú magyarság. Itt történt meg az a följegyzésre méltó érdekes eset, hogy a püspököt a falu határában önként ajánlkozott oláh banderium fogadta, tüzes havasi lovakon, hatalmas nemzeti zászlókkal.

Legfényesebb fogadtatás jutott azonban részéről Toplicán, a magyarság e végvárában, a havasi oláhság főfészékében. Itt taracklövések közt ért a hatalmas diadalkapu alá, hol óriási közönség, útjára virágokat szóró leánykák közepette Boksa, holt-marosi lelkész, szép beszéddel köszönté. A püspök leudületes és hazafias beszédben hangsúlyozta a felekezeti és nemzetiségi egyetértést, a minek nyomban szép példáját szolgáltatva a toplicai két gör. kel. lelkész, kik szintén hazafias, tiszta magyar nyelven köszöntötték a magyar ref. püspököt.

A toplicai látogatásnak, melynek folyamán a püspök tiszteletére Giacomuzzi építész fényes lakomát rendezett, szintén maradandó nyoma lesz, mert a már megvásárolt telken ott is nem sokára épülni fog a magyar református templom s a környék számára Toplica székhelyvel körlelkésztség szerveztetik. Toplica után Borszéken pihent egy napot a püspök, s onnan ugyan csak templom-építés céljából Gyergyó-Szent-Miklósrá, majd pedig Csik-Szeredába utazott, a hol vizsgálatot tart a körlelkészi hivatalban.

Az egész utat a magyarság diadalútjának lehet tekinteni s térfoglalásának főnn a havasban.

T Á R C A

Neró és a keresztyének.

Hamerling Róbert
Ahasver Rómában“

höltsői Elbeszélésének negyedik énekéből.
(Vége.)

A zsákmányért, hah, ime, mint düböngenek
Most egymás ellen a falánk vadak!
Az ízesebb húsdarabok miatt
S az enyh-adó meleg vérért megvívunk,
Mely az áréna fővenyét megfösti
A leopárd az elefántra morg,
A mely útjába lép, de ormányával
Megkapja ez és a középtület
Márvány-védjére oly hatalmasan
Lobintja, hogy az összetört fejéből
Az agyvelő kifecscsen; a bóa
Meg a bivalyt ragadja s rémitő
Kanyargásokkal rátekeredik,
Mig felüvölt ez borzasztón, ropogva
Bordáinak csontpáncélát bezuzza.

Marcangoló dühvel rohannak, mintha
A fúriák üznék a bőszültésbe,
Zúgó, szilaj őrvénynyel egymás ellen,
Üvöltve, fújva, dúlva, tajtékozva,
És öldökölve. Pokol az áréna,
Melyben habzik és fő a forrongó düh.

Im, ott hogyan nyulik ki még, mint isten,
A gyilkoló gyönyör vértengeréből
Ezüst hajával a két magas ősz!
A szörnyek róluk megfélekedzenek?
Olyan dicsőn nyúlnak fel, mintha mondnák:
Mint árban az óriási szirtetek állnak,
Miken örök-egyház épülhet egykor!
Állnak magas, fényes magasztosságban
A csürhe vad előlük visszapattan,
S suhanva más áldozatot keres.
Az áhitat sovárgás lesz szemükben,
Dicsőülten tekintenek az égbe,
Mely nyilni látszik, felsovárganak

A nagy mesterhez, a ki fényben trónol
 És int nekik: „A mag elvetetett,
 Elvetetett jövőd századokra,
 A magvető immár nyugodni térhet!“
 Így zeng feljűk fényes glóriából,
 És mint saját jelökre, összecsap
 A gyilkoló gyönyör piros hulláma
 Eme fehér fejek felett is, im,
 Péter és Pál apostolok felett!

A láng, miként farkas szokott a nyájhoz,
 Közéls s közélb sikamlott ez alatt,
 És pörzsölő erővel az aréna
 Füsttel teli térségibe betör.
 Folyton lobog izzó lehellete
 Az állatok körül, s így a nagyobb szörny
 Legyőzi őket és leomlanak
 Elégett testtel. A tűz árama
 Az állati s emberi osztonokon
 Tovább hömpölyg, mint láva, iszonyun,
 És szól Néró, övéihez fordulva:

„Hol ő, az én halvány keresztyén lánykám?
 Legyőzte a félelmet? Mint Bacchansnő
 Tetszik magának? Földiszítottétek,
 Övezetek koszorút homlokára?“
 Hallgatva nyilik széjjel a sereg,
 S virágokon eldőlvé ékesen,
 De mozdulatlan a szűz hajadon.
 Bacchansnőnek van a kedves diszítve,
 Szőlőlevél zöldel fürtei közt,
 S rózsák viritnak a teste körül,
 Vonásról letűnt a zord ijedség
 Mosolyg, mosolyg, de nem lehell, letépte
 Im a halál. A fényes rózsá-ék,
 A mely szemérmes testét fonja át,
 Most mint piros vér, mely a nyil-találta
 Galamb fehér tollára rácspege.
 „Vigyétek el a halovány halottat!“
 Kiált Néró kedvetlenül. Megfogja
 Tigellinus a holttestet, megfogja
 Lábainál s ledobja vissza az
 Égő szirkörbe, le ama mélységbe,
 Honnan Burrus fölcipelé előbb...
 Híd g fut át a tanúkon körül.

Széchy Károly.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Pályázat. A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület által kinevezett bizottság megállapítván a Károli Gáspár emlékeztére majdan megtartandó ünnepély főbb mozzanatait, azok közé egy népszerű emlékbeszéd felolvasását is felvette. Éppen ebből a célból ezennel pályázatot nyit a Károli Gáspár életét és jellemét népszerű, a protestáns vallásos érzületre jótékony hatású alakban feltűntető emlékbeszéd készítésére. Jutalma 30. dr. m. kir. arany A mű a „Károli-alap“ tulajdona marad. Pályázók pályázati szándékukat folyó évi szeptember hó 15-ig jelentsék be Miskolcon, főtiszt. Kún Bertalan, püspök urnál. Sárospatak, 1889. jul. 12. A „Károli-emlék és alap“-bizottság.

= Sajnálattal vettük az értesítést, hogy gr. Haller János az udvarhelyi egyházmegyében, és az udvarhelyi tanodánál viselt algondnoki állásáról lemondott. A mint mi ismerni véljük a nemes gróf buzgóságát és vallásos, meleg érzületét egyházi életünk iránt minden esetre oly fontos okoknak kellett fenforogni, melyek előtt tisztelettel megha-

jolni, kötelességünk, annyival inkább, mert ígéretet tett, hogy ügyeink iránt érdeklődni, és a mennyire csak teheti, a közdolgok előmeneteléről gondoskodni óhajt.

= „A vasárnapi munkaszünet ügyében a jövő hó 24—27. appain nagy kongresszus ül össze Párisban, a kormány pártfogása mellett. A felhívást, melyet a végrehajtó bizottság elnöke, Roehrich, pap, két alelnök és a titkár irtak alá, a föld minden részébe szétküldték ez eszme barátainak, kik meg vannak győződve arról, hogy a vasárnapi munkaszünet végtelen nagy társadalmi jótétemény. Fordul a bizottság mindenekelőtt egyesületekhez, munkás-egyletekhez, egyházakhoz, egyesekhez, hogy támogassák részvételükkel. A kongresszus szervező elnöke Say Léon, akadémiai tag, szenator; s a tagok közt ily neveket találunk: Leroy Beaulieu, Michel Georges, Rochard, a tiszteleti tagok közt Cleveland, Laveleye, Naville, Magyarországból Balogh Ferenc, theologiai professor, stb. A kongresszus tagjainak legalább tíz frankot kell fizetniök tagsági díj gyanánt. Az ülések délelőtt 10-től, és délután 2 órától kezdve fognak tartatni, az „Esplanade des Invalides“-en fekvő „Cercle poplair“-ben. Mint a programból látjuk, a kérdést úgy; egészségügyi, mint társadalmi és vallási szempontból egyiránt megvitatják.

= Beküldetett szerkesztőségünkhez „Egyházszerartartási Beszédok“ Irta Révész Bálint, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöke Ára: fűzve, 2 frt. 40 kr. kötve 3 frt. Aranyvágással, tokban, 3 frt. 40 kr. Továbbá Révész Imre „Egyházi beszédek. V. fűzet. Ünnepi és közönséges Beszédok. Ára 1 frt. 40 kr. E kötetek nem szorultak dícséretre; szerzőik neve minden ajánlatnál ékeesebben beszél. Fogunk alkalmat találni, hogy megismertessük a kincset, mely e kötetekben le van rakva; addig is melegen alánljuk olvasóink figyelmébe.

Hivatalos rész.

1907 1889.

FELHIVÁS.

Munkatanitónóval ellátott leányiskolát fentartó egyházközségeinknek felhívjuk figyelmét a Pentsy József és Szentgyörgyi Lajos, b.-hunyadi állami polgári iskolai tanítók által, az erdélyi magyar közművelődési egyesület és Gyarmathy Zsigmondné erkölcsi támogatása mellett szerkesztett és kiadott „Kalotaszegi varrottas album“ című himzés-minta gyűjteményre (megjelenik 6—8 színes mintát tartalmazó, körülbelül 20 havi fűzetben, egy fűzet ára 60 kr; megrendelhető a szerzőknél). Ezen munka ismerteti a Kalotaszegen és vidékén fenmaradott és világhírűvé vált régi magyar himzés-mintákat, a minták rövid jellemzésével és kivitelüknek alapos leírásával, úgy hogy a leányiskolákban a női munkák készítésénél, a magyar nemzeti motívumok elsajátítása végett, valamint a rajz és kézimunkák oktatásánál részletes és becses tájékoztatást nyújt.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt. 1889 év, július hó 31-én.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

1211 1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett árkosi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: tisztességes lakáson és kerten kívül, 347 frt. 23 krban van egyházhatóságilag megállapítva.

Pályázati határnap aug. 30. Folyamodványok nagy. Nagy László, sz.-szolnoki esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1889. aug. 12.

Szász Domokos,
erdélyi ref püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász JERŐ.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. AUGUSZTUS 22.

34. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Egyetemes lelkészminősítés

A mióta a Prot. Egyházi és Iskolai Lapban a püspökök által készített „Egyetemes egyház-osztályozási és lelkészminősítési szabályjavaslat” megjelent, a figyelemre méltó cikkek egész sorozata indult meg a rendkívül fontos kérdés megvitatása érdekében.

Mint hogy a dolog reánk is tartozik, a mennyiben a lelkészi pályázatok régi rendjét lényegesen meg fogja változtatni, ezért a kérdés ez időszertinti állásáról való tájékoztatás előttünk sem lehet érdektelen.

Ez az indok vezérelt, hogy azokkal, a kikhez a fennevezett lapok nem jutottak el, a különféle véleményeket történeti sorrendjük szerint, egy-két egyéni megjegyzés kíséretében kivonatossan megismertessem.

Az első, a ki hozzá szól, körülbelül a következőt mondja: A zsinat előtt, a lelkészválasztási törvény megalkotásakor egyik, célul az unió lebegett, de a törvényt a kálvinista szabadság az egyházkerületek körén belül akkint dolgozta fel, hogy a lelkészek egyenjogú pályázása bárhová az egyetemes egyházban, csak kívánság maradt. A jelen szabályjavaslat életre hívja a zsinat eredeti intencióját, mert jelentékeny lépést tesz az unió tökéletes megvalósítása felé, az egyetemes törvényvel lebontatnak a khinai falak, és „ha majd az egyházkerületek ifjabb papjai egy keresztes hadjáratot indítanak egymás ellen, abból semmi esetre sem származik valami nagy vereség egyik félre sem.

Ez az első örömteljes üdvözlete az új szabályjavaslatnak. De bár az itt kifejezett várakozásnak, jelesen, egy üdvös lévita-hadjárat beállásának, a minnek azonban a nagyon is eltérő közigazgatási és liturgiális szokások miatt üdvössége még kétség alá jöhet, nagy segítségére van az új vasuti zónadijszabás, mindaddig nem lesz

valóság belőle, a míg választás útján töltenek be a papi állomások. Ez a legfőbb akadálya a kicserélődésnek. A kinevezési rendszer összerázza az embereket, a soproni svábból lesz háromszéki magyar, a brassói szász felcsap debreceni civisnek, de a falu nem szokott más megyébe menni az után, a mit a szomszédban is megtalál, és a mikor a választástól várja valaki kenyerét, csak hazafelé vonja őt a szívbéli vágy mellett egy jó adag külső érdek is. Így van ez minden választás alá eső hivatalnál, kivéve az országos képviselőséget, a hol más körülmények döntenek, a miért pályázni egyik kerületből a másikba, mint eddig, úgy ezután is lehet, sőt ezután nem olyan nehezen, hanem bejutni épp olyan nehéz lesz ezután, mint valaha.

Sokkal nagyobb nyereség volna, azonban, ránk az a másik dolog, a melyet egyik paptársunk a javaslatba teljesen biztosítva lát. Szóljon maga a szellemes cikkező.

„Eddig a fiatal emberek félték a kicsi egyházaktól, mert a kit egyszer Bagos megtisztelt bizalmával, az menthetetlenül odaveszett. Nem volt előmenetel. Hogy aztán mégis Bagos se maradjon pap nélkül, a vizsgákon mindig eresztettek át egy-két censendust, Bagosra való tekintetből, (ezt mi erdélyiek sem tartjuk rossz expedienst) s azzal a világos kijelentéssel, hogy az illetőnek hivatása éppen ama híres ekklezsiát elfoglalni, a mit az néha meg is fogadott, de néha beletévedt abba az egyházba, a mit az első emnens szánt magának. Most már nem úgy van, a fiatal embernek többé nem kell félni, hogy ott vész a legelső egyházban, a melyikbe belébotlott, az új javaslat kinyitotta előtte az utat egész Magyarország ref. egyházaihoz. Most már nincs szükség bagosi papokra, mert a pesti pap kezdeti pályafutását ott, s ha ott nyomorgott egy-két évig 300 frton, mehet nagyobb helyre, s szerezh-

het érdemeket, hogy pesti pap legyen. Ha csak egy pár ember akad évenként, a ki a pesti pap-ságért versenyez, ha abba be nem juthat is, ne is adja isten, még vagy 3—4 évtizedig, az a munka, a mit a versenyzők végeztek, az egész országban megtermi gyümölcseit.

Ez volna az új szabályjavaslatnak, szerintem, a legfőbb jótéteménye, úgy az egyházakra, mint a papra nézve. De hát, az ördögbe is, ki törődik azzal, hogy bár ne adná isten vagy 30—40 évig, mikor a javaslat megadja hat év múlva is. Egy jól végzett theologus, szerencsés körülmények közt, lehet 30 éves korában bármely első egyháznak a papja. Es egyenlő képességű, de több érdemű 40—50 éves lelkészekkel való versenyben lesz is.

Ez egyházi életünknek egyik legfőbb baja; de erről szoljunk a végén.

A helyeslő vélemények ezzel véget érnek, a mi ezek után ez ideig nyilvánosságra jött, mind a javaslat ellen irányul, s pedig elsőbbsen a legenyhébb gradusban, a kifogások és aggodalmak alakjában. Ilyenek: az egyházak osztályozása, a provinciális eltérések miatt, kétes értékűvé válik; a javaslat túlszigora által korlátozást foglal magában a gyülekezet jogaira nézve; és a fokozati lassú haladás visszatartóztatja a jelesebb tehetségű ifjakat a lelkészi pályától.

Az első, azt hiszem, a legerőtelenebb. A lelkészi javadalmak csalhatatlan fokozati megítélése, merő képtelenség. A vidék, a fekvés, a talaj, a közlekedési viszonyok, az álláshoz kötött munka, lakás, piac, életmód, ruházati követelmények, és felszámíthatlan sokasága a ki nem gondolható eseteknek, magát a személyt sem feledve ki a kombinációból, adják együttesen a lelkészfizetést. Ily körülmények közt, bizony, sok egyengébb egyház kerül első helyre s viszont. De hát nem így áll-e a dolog papjainkkal is? „Az élet lutria, hol nem a legnagyobb számok huzzák a legnagyobb nyereseményeket.“ Ilyen minden törvény, ha csak nem angyalok csinálják.

A második kifogást tevő a gyülekezeti szabadság védelmezője, s tart a korlátozás miatt bekövetkező avertálásoktól. Mintha az ily kitérések nagyobb kért okoznának annál bennünk, a megnyit okozott már a múlt idők liberális musának kétes értékű vivmánya, az abszolút választási szabadság.

(Folytatása következik.)

A gimnáziumi ének-oktatás érdekében.

(Felolvasatott az erd. ev. ref. tanárok Nagy-Enyeden 1889. jun. 3—5. tartott Értekezletén.)

(Folytatás.)

V áttérek most a gimnáziumi énektanításnak egy másik érzékeny hiányára. Érttem ez alatt ama szomorú tény, hogy a gimnáziumi tanulók kezébe az énektanítás sikerének biztosítása végett nem adhatunk a tanterv követelményeinek megfelelő tankönyveket. Az 1887/8-ki tanévi értesítők szerint, a templomi énekeskönyv mellett, részint a Bartalus J. éneklő ABC-je, részint Goll János énekeskönyve, részint Erney J. vagy Beke A. énektanana, vagy pedig az Oláh K. nepiskolai gyakorló énekeskönyve volt itt-ott alkalmazásban; a legtöbb helyen használt tankönyv nincs megemlítve; talán lehetséges, hogy ottani irott füzeteket használtak. Alig szükséges hosszasan bizonyítgatni, hogy a mi egyházkerületünk templomi énekeskönyve a dicséreteknek és zoltároknak mostani hangjegyzése miatt iskolai énektanításra teljesen használhatatlan. Valamint az is belátható, hogy a fennebb elősorolt elméleti és gyakorló énekeskönyveket abból az okból, mert csaknem mindenik a népiskolai, illetőleg, elemi osztályok számára van készítve, az énektanítás gimnáziumi fokán alkalmazni nem lehet. Nem szabad. Végül, az is köztudomású, hogy az irott füzetekben előforduló hamis hangjegyzés, roszul aláírt és hibákkal teljes szöveg, az idővesztésen kívül, tömérdek kellemetlenséget okoz.

Főnnebb már érintettem, hogy annak az énektanításnak, melyben az iskolába lépő hat éves gyermek az érettségi vizsga letételéig részesülni fog, három fokát lehet megkülönböztetni, melyeken a tananyagnak, a tanuló képzettségéhez és a tanulás feladatához képest, igen különbözönek kell lenni.

Első a hallás utáni éneklés az 1 és 2-ik elemi osztályban, hol a tanulás célját és feladatát részint elemi gyakorlókönyv, részint pedig kis gyermekdalokat tartalmazó daloskönyv által lehet elérni. Feladatához képest, ezzel most bővebben nem foglalkozhatom.

Második a hangjegy szerinti énektanítás, melylyel a 3-ik elemi osztályban az önálló éneklésre való képesítés kezdődik ez 3—4 évig tartó, heti 2 órai tanfolyam alatt nyer biztos befejezést. Helyesen megvalasztott és a célnak megfelelő gyakorlatok itt is elengedhetetlenül szükségesek. De önként érthető, hogy egyes dalok éneklése és betanulása itt sem szüntethet. Sőt, az iskolai énektanítás tulajdonképpeni célját éppen az egyházi és világi dalok betanulása alkotja; míg ama tehnikai, hangjegyekből leénekelendő gyakorlatokat csak eszköznek, bárha felette fontos és a cél elérhetése szempontjából, egyáltalán nélkülözhetetlen eszköznek lehet tekinteni. Épp azért, a tehnikai gyakorlatok mellett, a daloknak hallás utáni betanítását mindaddig folytatni kell, míg a hangjegyekből való énektanítás fáradságos munkája a daloknak hangjegyek szerinti részleges, vagy tökéletes betanulását

lehetségessé teszi Utoljára pedig e fokon a tanítás technikai részének különböző helyein olyan dalokat lehet használni, melyek hangviszonyuknál fogva az illető fejlettségi fokozatnak megfelelnek.

Ily módon a 11, illetőleg 12 éves tanuló a hangjegy szerinti éneklésben annyira jut, hogy a szükséghez képest, felvehető az iskolai énekkarba, melyet az énektanításban 3-ik fok gyanánt lehet tekinteni Azok pedig, kik a kar-éneklésre be nem válnak, tovább folytatják, saját osztályukban, az énektanulást Másfelől, a karba föl-vett tanulók hangjának, hallásának, hangképzetének, a hangtételek megértésének fejlesztése tovább tart s a kar tagjai egyúttal 3, 4 és több szólamu darabok betanulásában gyakoroltatnak. Ugyanazért, igen tévedne, a ki azt gondolja, hogy a dalkarok feladata csak is több szólamu karénekek tanulmányozásában áll, mert utóbbinak okvetlenül technikai gyakorlatokkal kell összekötetésbe lennie Mindenekelőtt az itt a fő, hogy a hang és a találási képesség rendszeres egymásutánban fejlesztessék. A technikai gyakorlatok e két főágával aztán a ritmus és a nyelvre vonatkozó más gyakorlatok lépnek összekötetésbe. Ezért, az iskolai énekkarok feladata egyfelől a hangképzés, valamint a hangeltalálási képesség, másfelől pedig a több szólamu kardalok és szóló-énekek előadási studiumából áll.

Az előadottakból kitűnik, hogy az énektanítás különböző fokain különböző tankönyvekre van szüksége egy a tanulóknak, mint a tanítóknak. Még pedig, nézetem szerint, szükséges

1. A hallás utáni éneklés fokán egy olyan előkészítő kurzus, mely, inkább a tanító tájékozása végett, magában foglalná az ide vonatkozó methodikai utasításokat, valamint az e fokon alkalmazandó technikai gyakorlatokat és a betanítandó gyermekdalokat is.

2. Szükséges a hangjegyekből való éneklés fokán egy elméleti és gyakorlati énektan, mely teljes tartalmát nyujtana mindazon elméleti szabályoknak, melyeket iskoláink tanulóinak e fokon elsajátítaniok kell, ugy szintén elegendő technikai gyakorlatokat is foglalna magában.

3. Ezzel összekötetésben két dalos könyvre lenne szükség: egyiknek tartalmát szintén gyermekdalok képeznék és a 3—4. elemi osztályok és az I. gimn. osztály számára lenne szerkesztendő; a másikat pedig a gimn. többi osztályainak növendékei használnák, de már ennek szövegét hazai lírikusaink örökbeesü költeményei alkotnák. Ily célra és ilyen szempontból szerkesztettük mi a mélt. áll. Ig.-Tanács által is approbált „Magyar Kalliopé“ című gyűjteményünket, mely köztudomás szerint már több intézetünkben van elfogadva.*)

4. Szükséges lenne a harmadik fokú énektanítás, vagyis az iskolai énekkarok számára egy olyan tankönyv,

*) „Magyar Kalliopé“ 202, egy, két s három szólamú egyházi és világi énekek szemelvényes gyűjteménye. Középiszkolai és magánhasználatra szerkesztették Deák Gerő és Makai Jenő Kapható szerzőknél, Szászvároson. Ára bérmentes postai elküldéssel 1 frt. 10 kr.

melyben az ének-elmélet törvényein kívül, az itt sem mellőzhető gyakorlatok lennének feldolgozva. Aztán, ezzel kapcsolatban

5. Szükséges egy 3—4 és több szólamu dalgyűjtemény, melyben az iskolai énekkarok számára kivalogandó vegyes karu darabok gyűjtendők össze. Továbbá

6 Kizárólag a tanítók számára szükség lenne egy olyan elméleti munkára, mely az énektanítás teljes módszertanát adná elő tudományos és művészi elvek alapján Végül

7 Az énektanításhoz szemléltető taneszköz gyanánt több hangjegy falitábla lenne szerkesztendő.

Már fönnebb kimutattam, hogy az 1887/8-ki értesítők szerint, eddig használt tankönyvek nem alkalmasok; most pedig a szükséges elméleti és gyakorló könyvek felsorolása után, meggyőződhetett a t. tanári értekezlet, hogy a gimnáziumi énektanítás céljára ref. iskoláinkban használható tankönyvek közül alig egy-kettő áll rendelkezésünkre. Éppen azért, azokra nézve, kik tanintézeteink sorsát intézik, nem képzelhetek sürgősebb feladatot, mint azt, hogy figyelmüket emez érzékeny hiány elenyésztésére fordítsák

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, augusztus 11—12.

(Vége.)

A rettegi egyházközség, részint különlevő, részint központi kezelés alatt álló pénzével, előnyös feltételek mellett, fekvőket vásárolván, kötelezve volt, hogy a vásárolt fekvők jövedelméből évi 100 frtonkint helyezze vissza a központból kiadott tőkéjét. Most beküldvén kötelezvényét, nem félévi 50—50, hanem egész évi 50 frtos részletekben öhajítja a törlesztést teljesíteni, kéri a szerződésnek így értelemben való helybehagyását. Az Ig.-Tanács tekintetbe véve a följegyzett körülményeket, kimondja, hogy három éven át elfogadja ugyan az 50 frtos visszahelyezést, de azontul 100 frtos részletek beszolgáltatására kötelezi az egyházközséget.

A Károli Gáspár emlékének megörökítésére a tiszáninneri egyházkerületől kiadott fölhívás örömmel fogadtatván, Ig.-Tanácsunk az egész egyházkerület összehatóságaihoz és hiveihez intézett körlevélben fejtí föl a magyar protestantizmus e b. e. különöségének jelentőségét s kéri ki a hozzájárulást; a maga részéről fölhatalmazást kérvén az egyházkerületi közgyűléstől, hogy a közös cél megvalósításához, az egyházkerület nevében száz forinttal járulhasson, e rendkívüli szükséglet fedezetéről a jövő évi költségvetésben történvén gondoskodás.

Az ilosvai körlelkészség tanítói teendőit eddig szintén a körlelkész végezte; tervbe vétetvén, azonban, a külön tanítói állomás szervezése és betöltése, a 270 frtra rugó díjlevél megerősítésre beérkezett. Ig.-Tanácsunk, azonban, tekintetbe véve, hogy a körlelkész javadalma éppen csak 400 frt. a mi a terhes szolgálat ellenében, éppen nem elégséges, akképpen intézkedett, hogy a kör-

lelkész még egy évig végezze a tanítást és élvezze a tanítói javadalmat, a jövő évi konventhez kérést intézvé, hogy a helmissió-alap javadalma, e címen, megfelelő mértékben emeltessék, hogy a körlelkész fizetése föl-emelhető legyen s a tanítói állomás ellátása külön egyénre legyen bízható, addig megadtván a körlelkésznek az engedély, hogy szükség esetén, segídet vehessen maga mellé

A széki egyházmegye esperese fölvilágosításokat adván a közalap számadásaira és hátrálékaira nézve nyert útasításokra, kérte, hogy némely hátrálékos egyházközség papja ellen a feyelmi vizsgálat megindítása függőben tartassék, kivéve a h.-váralyai papot, ki a kötelesség-mulasztásban és engedetlenségbenjimmár a végletekig ment. Az esperes kérése, az adott fölvilágosításokhoz képest, teljesítettik.

A h.-láposi nyugalomba készülő tanító 25 frt. rendkívüli államsegélyt kér, miután az orsz. tanítói nyugdíjintézethez nyugalomba helyezésért, a tanfelügyelő tanácsára, csak azután kíván folyamodni, ha öt évi hátrálékos illetékét törlesztette lesz. Az Ig.-Tanács, ugyan, a törvény és miniszteri rendelet ide vonatkozó határozmányainak ismerete alapján, tudja, hogy a nyugdíj-illetékekkel való hátrálékos tanítók nem veszthetik el nyugdíjhoz való törvényes jogukat, hanem a hátrálékok erejéig végrehajtást szenvednek, mindazonáltal, a netaláni nehézségek és időhaladék elkerülése érdekében megadja a kért segélyt előlegként, a nyeredő nyugdíjból leendő visszatérítés föltétele alatt.

A fehéregyházi romladozó templom kiigazításának szüksége már korábban kimondatván, az akkori tervhez képest való költség fedezetéről is megtörtént a gondoskodás. A szükséglet, azonban, azóta nagyobbak bizonyulván, az így mutatkozó 800 frtnyi hiány fedezetéről kell gondoskodni. Miután, azonban, a munkálat még ez év folyamán okvetetlen végrehajtandó, az építési időszak, pedig, már meglehetősen előrehaladt, míg egyfelől a vállalkozóval kötött szerződés már most jóváhagyatott, másfelől utasított az egyházközség a hiányzó összeg fedezete iránt, a tervnek sürgős fölterjesztésére.

A fehérvizi majdnem egészen elnéptelenedett egyházközség igen jelentékeny vagyonának esperesi megvizsgálása és számbavétele, az utóbbi alkalommal, azért nem történhetett meg, mivel az egyházközség számadógondnoka más vidékre költözött. Az Ig.-Tanács korábban jelentéstételre szólítván föl az esperest e vagyoni ügyekre nézve, az esperes most jelentést tesz, hogy az egyházmegye már korábban felszólította az elköltözött sz.-gondnokot számadása megtételére, ki ez év augusztusára, avagy szeptemberére ígerte a számadásra való megjelenést. Az esperes, a vett föl hívásra, megtevén e körülmény iránti jelentését, most útasítást nyert a további eljárásra nézve.

A gr. Kuún Kocsárd-féle szász-városi alapítvány határozmányai, a nemes alapító kezdeményére, a múlt évhen némi módosulást szenvedvén, a múlt évi egyház-

kerületi közgyűlés hozzájárulásával, a többek között megállapított, hogy a lozsádi kántortanító javadalma, ez alapítvány jövedelméből, 60 frt. járadék útján, évi 400 forintra emeltetik. A lozsádi kántortanítói állomás az utóbbi időben üresen állván s ez idő alatt a tanítást a pap végezvén, a tanítót illető 30 frtnyi félelvi járadék kiadásáért ő folyamodott a Kuun-kollégium előljáróságához, de ez meglagadta kérése teljesítését, s a pap jelentése szerint, azt határozta, hogy a ki nem adott járadékot az ilyszerű segélyek tartalék-alapjára tőkésíteni fogja. Miután, azonban, a nemes gróf kezdeménye és az előljáróság kérése alapján, a múlt évi közgyűlés által megállapított határozmányok szerint, a netalán ki nem adott járadékok nem tőkésítendő, hanem más hasonló segélyezésre fordítandók: az előljáróság útasítatik jelentéstételre, hogy mindkét fél kihallgatása után lehessen határozni.

A szőkefalvi papi és tanítói állomás még a múlt évben egyesítettvén és az új díjlevél elrendelt kiállítására is megtörtévnén, emez megerősítettett, a tanítói teendőket is végző paptanítónak, pedig, a tanítót illető központi segélye kiutaltatott.

A somosi egyházközség jelentékeny köz-, iskolai és kepeváltó alapjainak kezelésére nézve, ismételt panaszok érkezvén, a két ízben elrendelt vizsgálat adataiból kitűnt, hogy a kezelés körül hűtlenség ugyan nem, de hagyagság, sokszoros mulasztás s a kiadásokra nézve a kellő mérték mellőzése elég fordult elő, úgy, hogy az egyházközség nem kevés károkat szenvedett. A kellő biztosíték nélkül szabálytalanul elhelyezett tőkék éveken át behajtatlan hagyott kamatai folyton a tőkékhez iratván, létrejött a „tűnő kamatok“ egészen eredeti pénzügyi fogalma, e speciális székely kifejezés alatt azt kellvén érteni, hogy a veszendőnek indult kamatok néha még a tőkét is maguk után tünteték. Most, aztán, ötven-hatvan számmra folytak a keresetek az egyházközség föl- és az egyháztagok alperessége mellett, az egyház biztos materiális és még biztosabb morális kárára. Az Ig.-Tanács a kérdés végellátását e keresetek lejárta idejére tartá fönn, addig is megadta a kellő útasításokat.

A szolokmai kántortanító, id. Szentgyörgyi József, ki 54 éve szolgálja egyházát hiven, nyugalmazását kérte, s nyerte meg egyházközségétől, mely nem csak az érdekes hivatalos iránt járt el méltányosan, hanem a jövő nemzedékek érdekében, azt a terhet is magára vállalta, hogy ujan választandó kántortanítója javára, a nyugalmazott élete folyamán, minden szolgálmány fele értékét a rendes mértéken felül kiszolgáltatja, hogy így az új tanító is egész javadalmában részesülhessen, ez idő alatt is. Az Ig.-Tanács, természetesen, örömmel és elismeréssel hagyta helybe az ily értelemben kiállított díjlevelet.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A kézdii ref. egyházmegye közgyűlése.

Kézdii ref. egyházmegyénk ez évi első rendes közgyűlését június hó 29-ik és folytatólag, jul. hó 4-ik napjain

tartotta meg, K.-Vásárhelyt, a tanácsház disztermében. Ritka eset nálunk, hogy a tárgysorozat kimerítése két napra terjedjen. Nem lesz az ezután. Kivált, ha a megszokott évi hivatalos jelentések jelenlegi szokatlan részletessége annyira szokásba jő, hogy elvégre a közgyűléseket az egyházmegye és az ebben foglalt egyházközségek életének oly tüköréül tekintjük, melyben ezeknek egy évi munkássága, fény és árnyoldalaival, határozott körvonalokban és az apróbb részleteket is világosan kivehető képben elevenül meg lelki szemünk előtt.

A közgyűlési tárgyalást megelőzőleg, a gyűléseken megjelenni szokott papok teljes számban, a világi képviselőkkel, d. e. 10 órakor, nt. Zoltáni Elek, esperes és tkts. Bodor Zsigmond, gondok, aai vezetése alatt, a kir. törvényszék. honvéd tisztikar, városi tanács, a helyben székelő más állami, megyei és városi hivatalok képviselői, a zászlók alatt testületileg megjelent ipar-egyesületek, nagy számu városi és vidéki előkelő közönség kíséretében: a templomba vonultak, kézdii ref. egyházmegyénknek a kézdivásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházkezséggel együttesen, b. e. br. Kemény Gábor, az egyházkerület főgondnoka, emlékére rendezett gyász ünnepélyére, melyen imát Székely János, kézdii-vásárhelyi lelkes, emlékbeszédet Bodor Géza, alsernátoni pap, mondott.

A gyászünnepélynek déli 12 órakor végeztével, a közgyűlés tagjai és a közönség egy része a tanácsház disztermébe vonultak; holott nt. Zoltáni Elek, esperes, aa. szívélyesen köszöntve a megjelenteket, a b. e. br. Kemény Gábor, egyházkerületi főgondnok emlékére szentelt gyászünnepély megható és dicsőült férju magasztos emlékéhez minden tekintetben illő lefolyására futó pillantást vetve, ennek megtartását közgyűlésünknek bejelenti. Az elnöki megnyitó beszéd után és ezzel kapcsolatosan közgyűlés az ünnepelt, nagyérdemű egyházkerületi főgondnok áldott emlékének maradandó fentartásáról gondoskodott, intézkedvén rövid életrajzána megírására és a nekrológok emlékkönyvébe iktatására.

Az előzetesen megállapított tárgysorozat rendjén először is t. Kiss Albert, feltorja-karatnai körlelkész és Makkai Dániel, k.-vásárhelyi kántor, aai. kebelezettek be egyházmegyénk papi, s illetőleg kántor-tanítói testületébe.

A felsőbb leiratok felolvasása és ahoz alkalmazkodás végett tudomásul vétele rendjén, köteleiségének ismeré közgyűlésünk az Ig.-Tanácsnak az országos ref. egyházi közalapilleték-összeg emelését célzó azon indoklására, hogy hieink száma s azzal a kepefizetők száma bizonyára emelkedik: "azon felvilágosítással szolgálni, hogy az országos ref. egyházi közalapilletékek előirányzott összegének csökkenése hieink kedvezőtlen s hova-tovább mind aggasztóbbá váló gazdasági viszonyaiban és nyomasztó anyagi körülményeiben s távolról sem az előírást teljesítő egyházközségi, annál kevésbé az ezen munkálat felülvizsgálására hivatott egyházmegyei hatóságok elnézésében találja megfejtését.

Tkts. Vajna Gerő k.-martonfalvi világi képviselő halálával üresedésbe jött közgyűlési képviselő állásra tkts. Vajna István aának megválasztása igazoltatott.

A gyűlés legfőbb tárgyát az esperesi jelentés képezte, mely az esperesi vizsgálat eredményének a tényleges állapotok szerinti részletes feltüntetése mellett, felölete és mutatta mindazon nevezetesebb jelenségeket, mozzanatokat, eseményeket, melyek egy év folyama alatt egyházmegyénkben felmerültek, ezt közvetlen, vagy közvetve érdekelték, még pedig akkint, hogy az adott rajzban azonnal fölismerhető vala a valódi tényállás, egyházmegyénk reális életének hiven eltalált képe. A fájdalom megindító hangján említi föl, hogy az időszaknak méhe nem volt meddő szomorú eseményekben, melyek hazánkat, anyaszentegyházunkat annyi jeleseitől foszták meg. A hazát és anyaszentegyházunkat egyiránt ért ily veszteség vala, annak a vezérférfinak reménytelenül történt el-

hunytá, ki a hazának egyik kitünősége, a kormánynak nagy érdemű tagja, egyházkerületünknek legidősebb főgondnoka, a nagy nevű és érdemű ősöknek méltó ivadéka volt. Felidézi gyászos emlékezetét Rudolf trónörökös ő fensége váratlanul bekövetkezett végzetes elhunytának, melynek híre megrázta a nemzet szívet. Egyházmegyénk gondnoki-, papi- és kántortanítói testületeiben, halál. vagy eltávozás folytán nem történt változás; a világi képviselők sorából azonban köztörvényességük érdemes tagját, már csak b. e. Vajna Gerő afiát nem fogjuk látni többé. Korán elhunyt hivatalársunk hamvai fölött a béke és emlékezet virrasztanak.

A közigazgatási és törvénykezési ügyek, teendők az új szervezet keretében és szabályai szerint, pontosan lettek elvégezve és végeztetnek; minél fogva oly mulasztás, késedelem, melyért büntetés, avagy csak pirotság alkalmazásának szükségessége merült volna föl, nem fordult elő. Különös méltánylat illeti buzgó működéséért az egyházmegyei tanácsot és az elismerés nem tagadható meg egyházmegyénk egy másik fontos hivatással bíró testületétől, a köztörvényességtől sem; mert, sajnos, merültek fel egyházmegyénkben fegyelmi esetek, melyekben eljárni ítéletet mondani, hivatásánál fogva, a törvényszéknek volt kötelessége; mint szintén, delegálás folytán, törvényszékünk lett megbizva a hidvégi énekvezér választás alkalmából fölmerült fegyelmi kereset lejárásával. A köztörvényesség által ellátott négy fegyelmi ügy közül kettő véglegesen el van intézve, kettő a másodfoku bíróság előtt áll.

A f. év május 16-tól június 1-ig teljesített esperesi vizsgálat kiterjesztetett egyházmegyénk minden egyházközségére s ezek között a csikmegyei körlelkészességben az első vizsgálat ez alkalommal lett megtartva.

A vizsgálat eredménye általánosságban.

1. Népesedési mozgalom. A tizenhárom anya-, öt leány- és fiók egyházközségben és a csikmegyei körlelkészességben a lelkek száma: finemen 5,057, nőnemen 5,307. Összesen: 10,364. Szülöttek száma: finemen 193, nőnemen 159 összesen: 352. Elhaltak finemen 163, nőnemen 140, összesen 303. Szaporodás 49. Áttért hozzánk 25, elment 10. Az 1888 ik évben konfirmálás volt hat egyházközségben; konfirmált 58 fiu, 75 leány, összesen 133, kik közül irni és olvasni nem tudott 20.

2. A vallás-erkölcsi állapotok nem javultak, a vasárnapok megünneplése és botrányos életük számának apasztása azokra vár, kiknek hatalom adatott. Pap és presbyterium ezeken nem segíthetnek.

3. Az iskolaügy, ha külsőleg nem is javult, a tantermek és azok berendezése sok kívánni valót hagyván fenn azonban, ez irányban Lécfalván. Albisban és Alsernátonban üdvös és ohajtott eredményt ígérő mozgalom indult meg s a szellemiekben való gyarapodás általán mindenütt észlelhető, mit igazol az iskolai évek az eddiginél korábban és pontosabban való megkezdése és megtartása; a tantervek és tankönyveknek egyformásítása; a szorgalom és eredmény a tanítók és tanulók részéről; az egyházi énekek tanításának kiváló gondnal felkarolása, melyben szép eredményt mutattak föl a k.-martonfalvi, felcsernátoni felekezeti és dálnoki állami iskolák növendékei. Az iskolaügyre vonatkozó statisztikai adatok szerint, az 1888-89 tanévben egyházmegyénkben volt r. tanköteles 626 fiu, 596 leány, összesen 1,222. Ism. tk. 246 fiu, 255 leány, összesen 501. Ebből iskolába járt: r. tk. 540 fiu, 484 leány, összesen 1,024; az ism. tk.-ek közül 324, összesen 1 348. Nem részesült oktatásban 375, mely számban azok is benfoglaltatnak, kik felsőbb tanintézetekben tanulnak.

4. A vagyoni állapotban az előző évi kedvezőtlen körülmények sok tekintetben jobbra fordultak. A ros-

kadozó egyházi épületek kijavítására, vagy ujaknak építésére több egyházközségben tétettek meg az előkészületek. Maksának pénze készen levén, a jövő évben hozzá kezd az új templom-építéshez; Albis szintén új templom építésén fáradozik; Dálnok 600 frtnál többet gyűjtött új orgona készítésére; Felső-Csernáton a tanítóilak-építését megkezdette s a torony kijavítását is szándékozik ez évben végrehajtani. Márkosfalván a templom belső felszerelése, Ikafalván új papilak építés a munkába-vétel stadiumában állanak; Alcsernátonban a hívek áldozatkészsége, az önkénytelen teljesített szolgálmányokon kívül, a múlt évben is 639 frt. kegyadományt adott össze, melyből a szószéket díszesen kijavította, szószék fölötti díszes koronát készítettet s megvetette alapját a kepeválságnak. A különböző rendeltetésű és célú tőkék összege egyházmegyénkben 27,168 frt., 6 kr. Passivum 8,250 frt. melyből 7.297 frt. Dálnokot terheli; azonban, reménység van rá, hogy ezen passivum, ha nem is egészen, a polgári község képviselő testülete és a birtokosság közbe-

jöttével elenyészik. A magtárak összes vagyona, különböző gabona-nemekben, 651 hektó, 66 liter; pénzben 403 frt. 50 kr. Az ingatlanokban levő vagyon múlt évi állaga nem változott; e szerint az összes fekvőségek tesznek 431 kat. holdat és 603 □ ölet, melyből 120 hold 914 □ öl szántó és kaszáló kán. porció, 79 h. 338 □ öl szántó és kaszáló s az összes 231 h. 251 □ öl területű erdő az egyházközségeknek jövedelmez. Kepeválsági alap csak két egyházközségben van, mely áll 315 frt. és egy 1000 □ ölnyi szántóból.

5. A papi levéltárak felállításához szükséges szekrények, a múlt évi közgyűlés határozata értelmében, megkésztetvén, a levéltárak részint rendezettek, részint rendezés alatt vannak.

6. Az egyházi tisztviselők, presbyterek és a hívek között az egyházmegyében mindenütt megvan a keresztyéni szeretet és béke.

(Vége következik.)

T Á R C A.

Egy öreg pap életéből.

Éppen önre gondoltam, kedves öcsém. Ól Jcselekedte, hogy ismét meglátogatott. Igérttem, hogy lejegyzek, vagy elmondok egymást hosszúra nyúlt életem tapasztalataiból, örömeiből és csalódásaiból. Ezt az ígéretemet akarom beváltani most. Ön lejegyzí, miket tőlem hall, mert azok leírására már nem alkalmas az a kéz, mely az ur szőlőjében ötven esztendeig vetett, plántált, irtott és öntözött.

Bizony, már kerek ötven esztendeje annak, hogy én ebben az eklkléziában szemlélem az élet folyását. Egy emberi életnek is szép sor idő, hát még akkor, ha végig gondolok azon a sok viszontagságon, melyeken mint lelkipásztor mentem keresztül. Pályámat szerettem; mindig kedvvel, hűvel csüngtem rajta, s szeretem ma is, életem alkonyán. Ha a jó isten mindenhatósága azt cselekedné velem, hogy újra szülessek, akkor is a papi szent hivatalra szánám életemet. Valóban, szent az, a szó legigazabb értelmében; mert van-e istenibb, szentebb valami, mint az erkölcsi életnek, isten országának növelni az embereket? De azért nem kívánnék még egyszer megújulni, és végig élni az éveket, melyeket eltöltöttem. Mint az érett gyümölcs, én is lekiváncozom az élet lájáról, melyet a változandóság szele oly sokszor megtépett. Azonban, míg isten napokat adott és ad: munkálok, fáradok mindaddig, míg az ur szavára agyamban a gondolat ki nem alszik, és ereimben a már meghidegedett vér egészen meg nem fagy.

Édes öcsém csak tíz év előtt jött e vidékre, a szomszéd községbe, és lett paptársam. Akkor az élet vihara már túl röpült volt fejem fölött. Akkor már egyedül voltam, s azóta mint csendes verőfényes őszi idő foly életem. Öcsémuram iránt sokáig nem mutattam bizalmat, csak miután megismertem, fogadtam benső barátommá, fiammá, ki előtt nincs elhallgatni valóm. És milyen jól esik ez! Milyen jó az, ha van, ki előtt az egyedüli ember elmondhatja multját, multjának örömet, bánatát, kiöntheti lelkét. Már eddigelő sok olyant beszéltem önnek, mit csak ketten tudunk. Mindketőnknek haszná lett belőle: önnek az, hogy sorsomon okulhatott; nekem pedig az, hogy a kiömlött beszéd után meg-

könnyebült keblem. Most is elmondok olyan dolgokat, miket még nem említettem, s ezért nem kívánok egyebet, mint azt, hogy holtam után emlékezzék meg néhanapján öreg barátjáról.

A gyönyörű Nyárad völgyében születtem. Atyánk és mindkét részről való nagyapám iskolamesterek voltak, apai nagyanyám papeány: tehát a Lévi nemzetségből származtam. Szülőimnek első fia voltam, nagy reményt fűztek hozzám, kimondták, hogy gonddal fognak nevelni s nem kisebb ember, mint pap leszek. Hogy az valósággá váljék, apám akkint cselekvék velem, hogy már zsenge gyermek-koromban a diák szóra fogott, s megtanította nekem a latin grammatikát és syntaxist. Nézete volt: a diaknyelv tudásával mindent el lehet érni. Mivel gyenge testalkatú gyermek voltam, csak is a 12-dik év betöltése után adtak be a v-i kollégiumba. Szegény szüleim szalma-fedeles hajlékában utánam sűrű egymásutánban még három fiú és nyolc leány látta meg a napvilágot, és e miatt a tervezett meleg gondozás csakhamar száraz kenyérré apadott, s azzal kellett megfutnom az iskolai életet. Még az is bajosan telt ki, hogy minden csütörtökön beküldjék a hétre való sovány ételmet, a szegényes változót és az ingem ujjába fonallal gondosan bekötött két váltó-krajcárt. Hetenkint az átalvetővel beballagó régi hű cselédünk sokszor mondogatta, hogy szegény anyám sirt, mikor a nekem küldendő holmit összerakosgatta, s izente, hogy jól viseljem magamat. Tudtam, hogy az én jó anyám miért hullatta könnyeit a nekem szánt holmira, s a cseléd nyilatkozata sokszor siróba juttatott engemet is. Azonban, megnyugodtam sorsomon, mivel százával tanultunk olyan állapotban. Nem az fájt, hogy nyomorral kelle tanulnom, hanem az, hogy élénken éreztem szüleim nyomasztó szegénységét. Az esztendőik úgy is eltelték, s a historikus évek vége nevezetes fordulatot hozott életemre.

Volt egy rektor nagybátyám, ki nem alkotott soha családot. Mikor a pünkösti szünidőn meglátogattam, azt az ajánlatot tette nekem, hogy a közelében levő megürült tanítói állomást foglaljam el, ő engemet fiává fogad. Nagybátyám ajánlatát elfogadtam. Jóllehet atyám nem hibáztatott egyenesen, de nem is mutatott örömet e lépésemhez. Már mint az életbe kilépett ifjú valahányszor szüleimet meglátogattam,

apám kedvetlenségét mindig tapasztaltam, s nehányszor ki is fejezte, azon bánatát: miért nem lettem pappá, a mivé szánt volt engemet születésem első napján Szegény jó apám kedvetlenségét nem bírtam elviselni; tanítói hivatalommal hat év mulva szakítottam, és vissza mentem a kollégiumba végig tanulni a theol. kurszusokat is. Tanárain, kik kötelesség érzetért és szorgalmamért már az előtt is szerettek, örömmel fogadtak vissza és semmi akadályt nem gördítettek további tanulásom elébe, sőt a theol. kurszus végeztével, még egy évre ott marasztottak a rhetorica-classis preceptorává. Annak végeztével, papjává hívott meg ezen egyház, melyben most is vagyok. Bizony, akkor már a férfikor küszöbén állottam. de öreg apámnak mégis kimondhatatlan örömet okoztam azzal, hogy régi ábrándját, egyetlen vágyát bételjesedni látta!

(Folytatása következik.)

Gergely Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. miután tervezett körútját bevégezte, folyó hó 18-án, haza érkezett.

= A hadadi kijelölés. A mint már jeleztük volt, a hadadi papi állomásra 36-an adták be pályázati folyamódványukat. Határidőn túl is érkezett egy, de az hivából vissza volt utasítandó. A kijelölő bizottság f. hó 15-ének d. e. 10 órájára Zilahon, a ref. főiskola igazgatósági gyűltermébe volt összehíva és ott a kitűzött időben teljes számmal meg is jelentek a bizottság tagjai. A minősítés munkáját megkönnyítette az esperes által előzetesen elkészített tábláskimutatás, melyben a pályázók minden okmányai kivonatozva voltak. A folyamódók közül kettő nem volt minősíthető. 34 pedig egyhandulag minősítettnek nyilváníttott. szavazás a pályázatra bocsátásra igen érdekes volt, a mennyiben háromszori szavazás után volt a 8 jelölt névjegyzéke összeállítható. Ugyanis, esperes nem szavazván, az első szavazásnál pályázatra bocsátott 6. 3 pedig egyenlő szavazatot kapott; a második szavazásnál 1 bejutott a jelöltek közé és 2 egyenlő szavazatot kapott; így a harmadik szavazás döntötte el a 8-ik jelölt kiletét. Pályázatra bocsátattak: Surányi Gyula nagyfalusi pap és e. megyei főjegyző, Szász Ferenc kusalj-erkedi pap és e. m. aljegyző. Pungur Gyula volt nagyfalusi pap s zilahi polgáriiskolai igazgató, Vince Ödön kémeri- és Kovács János harasztosi pap, Zoványi Jenő kolozsvári, Szűcs Gerő budapesti és Illyés Endre debreceni s. papok. A próbaszonoklat szeptember 8-án veendi kezdetét és október 27-én végződik be. A választás nagy valószínűséggel nov. 3-án fog megejtetni.

= Révay Lajos, s.-szent-györgyi pap, a mi barátunk, f. hó 16-án Kolozsvárt, meghalt. Azért jött hozzánk, hogy tán itt, hol a tudomány több tapasztalással és több eszközzel bír, megtalálja a gyógyító balzsamot. Heteken keresztül ott virasztott beteg ágya mellett szerető neje, nővére; látogatták barátai; a tudomány mindent megpróbált, a mi rendelkezésére állott: mind hiában; elvégeztetett meghalt. Szenvedése véghetetlenül nagy volt; vigasztalás, hogy nem szenved többet. Rá nézve, igen; övéire, nem, kik megtört szívvel borultak a ravatalra és „a vigasztalást nem tudják

bevenni,“ mert „elesett az ő fejüknek koronája.“ És keresi a vigasztalást egyháza, egyházkerületünk, és a közélet minden tere. Mert Révay Lajos mindenütt, mint egész ember töltötte be hivatását. Kereste a munkát és azt elvégezni szerette. Szeretett tudni és ezért tanult igen sokat. Pap volt és mint ilyen, föllépésében szerény, követelés nélkül való és igénytelen volt. Mint szónok, a modern irányhoz számította magát, melyet Nagy Péter alapított, kinek tanítványa volt: az íróasztalnál inkább egyszerű, mint pompázó; a kathedrában inkább természetes, mint pathetikus. Vele az új iskolának egy derék harcosa dült ki sorainkból; egyházkerületünk egy hivatott lelkipásztorral szegényebb. Lapunknak szorgalmatos munkása volt és a „Préd. Tár“ egyik megkoszorúzott íróját gyászolja. Ennyi veszteség mellett, a mi egyéni fájdalomunk és őszinte részvétünk igen csekély ugyan, de szolgáljon enyhületül azoknak, kik mindent veszettek. Temetése folyó hó 18-án ment végbe S.-Szent-Györgyön, óriási részvét mellett. A templomban imát Bedeházy János, Beszédet Kis Albert, illyefalvi pap, mondott, és a sirnál az egyház gondnoka, Málík József mondott bucsuzó szavakat. Elvesztettük. Emlékét őrizzük meg szívünkben, példájának követése tanítson, hogy az ő nyomdokaiba léphessünk. Nyugodjanak porai csendesen!

= Halálozások. A görgényi egyházmegye algondnoka, Deésy Sándor, aug. 13-án, Nagy-Ölvesen; Domján Sándor, a sz.-szólnoki egyházmegyében, deésházi lelkész aug. 1-én; és Parlagi Elek, nagy-moni kántor-tanító folyó hó 15-én meghaltak. A munkát jól végzett munkálkodóknak álma legyen csöndes; pihenésük édes!

= A mint minket értesítenek, a szinnyei körlelkész, Barabás Sámuel folyó hó 11-én köszöntött be; a dédrád-széplaki pap, Pap Lajos pedig aug. 15-én foglalta el állomását. Hogy mindkét ifjú paptársunk szokott és illő ünnepélyességek között kezdte meg pályáját: az magától érthető. Szívünkben ohajtjuk, hogy pályájuk folytatása és vége megfeleljen a kezdet pompájának és mindenek felett, a hozzá kötött várakozásoknak. Csak kitartás, buzgóság és átértéze, átértése a helyzet mindenek felett való fontosságának!

= Értesítés. A kolozsvári ev. ref. kollegium főgimnáziumában és elemi iskolájában az 1889/90-ik évi beiratások szeptember 1-4 napjain eszközölhetők. A pót- és javító vizsgálatok szintén e napokra vannak kitűzve. Az intézetbe újonnan lépő tanulók kötelesek bemutatni keresztlevelüket, iskolai és újraoltási bizonyítványukat. Az iskolai tartozások félévi részlete a beiratáskor fizetendő. Benlakók korlátolt számban vehetők fel. ezért az érdekeltek jelentkezzenek kellő időben. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 5-én d. u. 4 órakor lesz. 1889. aug. 21. Az Igazgatóság.

= Értesítés. A kolozsvári b. városi ev. ref. leányiskolában az 1889-90 iskolai év szeptember 5-én veszi kezdetét. A beiratások szeptember 1-től 5-ig tartanak. Fűtés és beiratási díj 2 frt 50 kr., tandíj havonként I. II. osztályban 50 kr. III. IV. osztályban 1 frt. V. VI. osztályban 2 frt. Az iskola b.-farkas utcában, diszes, palotaszertű épületben van elhelyezve, melyet egyházunk nemes áldozatkészséggel emeltetett a régi, kisdud épület helyébe. Az

iskola egészen a kor kívánalmainak megfelelő s a magasabb igényeket is kielégítő berendezésű; tantermei magasak, szelők és világosak s egészen újból vannak bebutorozva, taneszközökkel ellátva; tágas, befásított udvara, díszes lépcsőháza és zárt folyosói alkalmas játszó helyül szolgálnak szünetek alatt a gyermekeknek. A rendes tantárgyak közé föl van véve a német nyelv tanítása, a III. ik osztálytól kezdve, a német társalgás pedig német társalgónő segédkezése mellett az I-ső osztálytól kezdve. Nem kötelezett tantárgy a francia nyelv és a zongora, melyekért külön, mérsékelt díjat fizetnek a növendékek; ezen két tantárgy tanítására külön francia és zongora-tanítónő van alkalmazva. Vidéki növendékek benlakásra is fölvétetnek. A benlakó növendékek két, esetleg három, benlakó tanítónő felügyelete alatt állnak. Kolozsvárt, 1889 augusztus hó. Szász Domokos, erd. ev. ref. püspök, mint az iskola felügyelője. Vadas Zsuzsanna, igazgató tanítónő.

— **Hálaköszönet-nyilvánítás.** Bözödi ev. ref. kicsiny egyházunkat nagy meglepetésben részesítette bözödi születésű, de jelenleg nagyváradi lakos, tek. Herceg Julia úrasszony. ki férjével, Szőcs János urral kegyes volt ajándékozni kis egyházközségünknek 50 frt értékű szőszék és urasztali terítéket, Legyen a kegyes adomány buzdítására az itt élőknek, az adományozó élvezhesse sokáig az Urnak áldását Bözöd, 1889 aug. 8. Páll Lajos, ev. ref. pap.

— **Köszönet.** Nagyságos özv. Árkosi Lajosné úrasszony benedeki egyházunknak 10 veder bort ajándékozott iskolái célokra. Egyházunk tanácsa ez ajándékot kikölcsönözte, hogy kamatozzék, nevedekjék; mert a hol iskola csak papíron van és a semmiből teremtsenek nagy munkáját munkáljuk és a munkások is az idők viharos járása miatt nagyon megkivesedtek: szűkséges, hogy e megbecsülhetetlen ajándék kamatozzék hatvan és száz annyit. Fogadja e nemes szívű pátrona egyházam nevében legforróbb köszönetemet. Benedek, 1889 augusztus 16-án, Jakab Károly s. k. ev. ref. pap.

— **Hálás köszönet.** Nem hallgathatom el hálás köszönetünk nyilvános kifejezését az iránt, hogy a marosvásárhelyi nemes és szent ekklézsiá, mely Hagymás-Bodon községünkben első birtokos, már több évek óta, mint patronusunk, a h.-bodoni ev. ref. papi csekély fizetés potlására évenként 25, a ref. iskolatanítónak pedig 15, és így évenként együtt 40 o. é forintot kegyeskedik adni; a mult évben szegény egyházközségünk iránti kegyességét azzal tetézte, hogy egy urasztalt ajándékozott szegény egyházközségünk templomának díszítésére. Ezen évben pedig özv. tkts Kúthi Istvánné, maros-vásárhelyi ügyvéd, tkts Kúthi Albert úr édes anyja, helységünkben elhalálozott leánya Kúthi Zsuzsa emlékére, az említett urasztalra, egy szépen kivarrott értékes takarót ajándékozott. Egyházközségem és a magam nevében is azon hálás kívánsággal zárom be köszönő soraimat hogy maros-vásárhelyi ev. ref. ekklézsiánk virágozzék sokáig; az ajándékozó kegyes úrnőnek pedig fájó szívére a jó isten hintsen vigasztaló balzsam-cseppeket. Kelt Hagymás-Bodonban, 1889. auguszt. 16-kán. Kis Pál, h.-bodoni ref. lelkész.

Hivatalos rész.

1952—1889.

KÖRÖZVÉNY.

Valamenynyi erd. ev. ref. collegium m. tt. Elöljáróságának.

Ezennel tudatjuk az illető tanárkarokkal és az érdekelt ifjusággal, hogy a f. é. szeptemberi javító érettségi vizsgálatok Nagy-Enyeden, a ref. főgimnasiumban, szeptem-

ber 7-én, nagys. Gáspár János kir. tanácsos és tanfelügyelő elnöklete alatt, fognak megtartani.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Ig. Tanácsának, Kolozsvárt, 1889. aug. 11-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán
tanügyi előadó.

Dr. Kolozsvári Sándor
elnök-helyettes.

2133—1889.

FELHIVÁS.

Mindenik collegium m. tt. Elöljáróságához és minden egyházközségünk t. lelkész afidához.

A m. kir. vallás és közoktatási miniszter ur ő nmlga idei 1747 sz. a kelt leiratával tudatta, hogy az 1889 évi XXVIII t. c. 1 § értelmében, az illeték-kiszabási hivatalok működése folyó évi július hó 31-én megszűnven, teendőik a kir. adóhivatalokra ruháztattak át.

Midőn ezen intézkedésről értesítjük egyházközségainkat, egyidejűleg felhívjuk azok képviselőit, hogy jövőre az ingatlanok elidegenítéséről szóló minden szerződvenyt, kivétel nélkül, az ingóságok átruházásáról kiállítandó okmányokat pedig azon esetben, ha azok 7200 frtot meghaladó értékről szólalának s így az átruházási illeték nem a szerződvényre ragasztandó bélyeg-jegygyel rovandó le. midőn Igazgató Tanácsunktól a megerősítési záradékkal ellátva, leküldetnek, a záradékba beirandó jóváhagyás napjától számítva legkésőbb 15 nap alatt mutassák be azon m. kir. adóhivatalhoz, melynek kerületébe fekszik az érdekelt collegium, vagy egyházközség.

Megjegyezzük, hogy ingatlanok átruházását tárgyazó szerződvényeknek a kir. adóhivatalokhoz ily módon való bemutatása felesleges, azon esetben, ha a tulajdonjog bekebelezése végett a kérvény a fönnebb jelzett határidőn belül a telekkönyvi hatósághoz beadatott a kir. adóhivatallal leendő közlés végett szükséges szerződvény-másolattal, és a szerződvényre, az átruházás tárgyát képező ingatlan értékbizonyítványa reá van vezetve.

Az illeték kirovása végett a bejelentésnek ily módon és határidőben való elmulasztása esetében kirovandó birság megfizetése azon collegiumi, vagy egyházközségi megbizottat, vagy megbizottakat egyetemlegesen terhelendi, a kit, vagy kiket a mulasztás és ellenőrzés elhanyagolása terhel.

A bélyeg és illeték rövidítésekért kirótt leletek azon adóhivatalhoz küldendők be, melynek kerületében tartja rendszer lakhelyét az illetékfizetésre kötelezett, vagy melynek kerületében fekszik az érdekelt collegium, vagy egyházközség.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1889 év, aug. hó 9-én.

Bodor Antal
titkár.

Dr. Kolozsvári Sándor
elnök-helyettes.

774—1889

KÖRLEVÉL.

A marosi egyházmegyének házassági törvényszéki ülése fog tartatni f. é. szeptember hava 3-ik napján d. e. 9 órakor kezdve; rendkívüli papi özvegy-árva gyám-intézeti gyűlése 4-én d. e. 9 órakor, a szokott helyen.

Az özvegy-árva gyám-intézeti ülés tárgyai: 1. Az 1888-iki pénztárnoki számadás végleges ellátása. 2. Özvegy-árva gyám-intézeti pénztárnok választása.

Az illetők és érdekelték tisztelettel meghivatnak és elváraatnak. Lukafalván, aug. 13-án, 1889. Rákosi Lajos marosi ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász GERŐ.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvárt.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT, 1889. AUGUSZTUS 29.

35. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr. — Szerkesztő ségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca 9 sz.

Egyetemes lelkészminősítés.

(Folytatás.)

Végre a tehetséges ifjak elvesztésétől mit sem félhet az, a ki figyelemmel kíséri a lelkészi pályaválasztás fő indító okát. A theologusok közt olyan, a ki anyagi viszonyai miatt képes volna költséges egyetemi pályára menni, nem kapható tiz százaléknál több, a szegénység viszi az ifjakat a theologiára. Ki is keresne benső invocációt egy gimnázistában; azt a theol. nevelés adja meg. Nem eszményi indok, de ez is dicsekvése lehet az egyháznak, mert olyanokból képezi a társadalom leghasznosabb osztályát, a kik tanulásukat nem folytathatván, a proletárságot szaporítanak. Szegények mindig lesznek, s a mig lesznek tehetséges szegény tanulók, lesznek tehetséges theologusok.

Mikor ez aggodalmak és nehézményezések elhangzottak, csak akkor lép fel a hivatalos javaslatlath szemben, az oppozíció határozottabb formája, egy ellenjavaslat alakjában. Ez a tatai egyházmegye lelkészminősítési szabályjavaslata. Rövidsége megengedi a szószerinti közlést.

„1. A magyarországi ev. ref. egyház bármely egyházába rendes lelkészi állomásra csak azon ev. ref. vallásu magyar állampolgárok pályázhatnak, a kik a 4 évi theol. szaktanfolyamot szabályszerűen elvégezték; mindkét lelkészképeségi vizsgát valamelyik magyarországi ev. ref. egyházkerület illetékes lelkészképesítő bizottsága előtt letették s erről szabályszerű bizonyítványt nyertek; életüknek 24-ik évét betöltötték; és a 2-ik lelkészi vizsgálat letétele után legalább egy évet, mint s. lelkészek, tanárok, katekheták stb. vagy külföldi egyetemen töltöttek.

2. Minden az I-ső pontbeli általános minősítéssel bíró rendes és segéd-lelkész, jogosan pályázhatik és kijelölhető 4-ik oszt. lelkészi állomásra 3 évi; 3-ikra 6 évi; 2-ikra 9 évi; 1-ső oszt.

tályura 12 évi szolgálat után, a szolgálati éveket a II-ik lelkészi vizsgától számítva. Azoknak, kik mindkét lelkészképesítési vizsgán jeles bizonyítványt nyertek, az általános feltételek épségben tartása mellett, az e pontban kikötött szolgálati évekből 3 év elengedtetik.“

Ez a javaslat rövid, egyszerű és világos. A hozzácsatolt indokolás méltán hozza fel ezt érdemül. Kiválósága főként abban rejlik, hogy rendes és s. lelkész között, valamint elegendő és jó osztályzat között nem tesz különbséget. A mit jutalmazni akar, nem a cím, vagy rang, hanem az egyháznál tett szolgálati idő, legyen az akár rendes, akár segéd-lelkészi, s ez alól nem a közepszerűség, hanem a tanulásbeli kiválóság, csak a tiszta jelesség számára tesz kivételt. Az igaz, hogy Erdélyben a jelesekre rótt egy, és a többiekre vetett három évi káplánság, azok csekély száma miatt, egyelőre nehézséggel járna; de mennyire indokolt ez máshol, kitetszik onnan, hogy az egyházak lassú üresedése folytán a káplánkodás átlagos időtartama öt év. „Ha most valaki, egy évi káplánság után, már rendes pappá lesz, egy másiknak 9 évig bizonyosan káplánkodni kell, mert, a mit az egyik az átlagos időtartamból levon, azt egy másiknak kell rászolgálni.“

A mint ez ellenindítvány ismertté lett, követte csakhamar két nevezetes támadás, a melyek éle egyúttal a püspökök javaslata ellen is irányul, a mennyiben végkövetkeztetésükkel egyenesen az új lelkészválasztási törvény eltörléseig mennek. Nagyon is megszívlelendő dolgok vannak itt elmondva; például, hogy első osztályu lelkészek egyházait 4-ik osztályu egyházak papjai gondozzák, hogy a közeli évek alatt, az új lelkészválasztási törvény idején belül, sok nagy egyházban, sőt orsz. hirű egyházakban, nem a lelkészi pályán szerzett érdem, a kitünő siker (stb. Z-in. Tv.), hanem

igen mellékes érdekek voltak lelkész-választásoknál az irányadók: kor, jó külső, politikai hitvallás; sőt, hogy valódi nagy papjaink, belátva az ár ellen úszás hasztalanságát. mostanában nem is pályáznak. „Mindezek után, az új választási törvényt delendam esse censeo. Csakhogy ez már a zsinat ellen támad; ez nem konventi jogkör s nem a mai nap kérdése; ezért, a véleménynyel szemben, nem szükség, vesztegetnünk a szót

Ennyit a kérdés időrendi fejlődéséről. És most, hadd tegyek egy pár megjegyzést az elmondottak alapján, magára a hivatalos szabályjavaslatra.

A javaslat az egyházakra ezeket a censusokat állította fel: 0—600; 600—900; 900—1200; és 1200 frton felüli egyházak. Látnivaló, hogy az egységes mérték sok egyházra nézve, valóságos Prokrusztosz-ágy. A Dunamelléken 800 frtig nyult a 4-ik egyház. nálunk pedig attól kezdve, már az első domináltak: a mi náluk a fagy-pont, az nekünk már melegítő tűzhely. Es ezután is az lesz, akárminő osztályba is jusson, mert ha az oszlopon a számokat feljebb-alább rakjuk, azért a higany járása ugyanaz marad. És ha egy dunamelléki e számok láttára ilyen kontemplációba mélyed: „Maholnap én is ekklézsiaválasztó sorba jövök. Aztán, nagyon érdeklődöm az ekklézsiák negyedik osztálya iránt. A multkor elővettem az egyházkerületi jegyzőkönyvet, a melyikben az egyházak osztályozása foglaltatik. Aztán, megjelöltem az új negyedik osztályukat. Nagyon kevés maradt. Nagyon sok szép negyedik osztályu ment át egyre-másra a harmadikba. És ez a még több és még szebb harmadik, igen nagy részben, a másodikba emelkedett. Szemem láttára. Oda én már nem mehetek utánuk.“ Hát, mi erdélyiek, kik egészen ellentétes helyzetben vagyunk, mért vennők rossz néven, ha sok sok szép I-ső osztályú egyház esik le a II-ikba, pláne III-ikba, III-ik a IV-ikbe, sőt szívesen vennők, ha a IV-iknek is egy része, mert mi ezekre nézve nem lehetünk szerencsések a fönnebbivel ezt mondhatni: „nagyon kevés maradt,“ leeshetnék valami olyan fagy-pont alá, a hol a rendes lelkész többé nem egzisztál.

Ezek szerint, mi jó lélekkel irhatjuk alá az egyetemes egyházosztályozást.

Hanem, az egyetemes lelkészminősítés már hibákban szenved. Először is igen aprólékos, 17

pont alatt végzi a munkáját, kis részekre vagdalt szolgálati időket állít föl, s a vizsgai érdemfokozatoknak lényeges szerepet juttat. De nagyobb gyöngösege ennél a rendes és segédlelkész közt való különbségtétele.

(Vége következik.)

Bitay Béla.

A nagy-sajói egyházmegye.

Pár év óta hivatalosan és nem-hivatalosan arról foly a beszélgetés, ujabban a „Protestáns Közlöny“ hasábjain is: mi történjék a n.-sajói egyházmegyével; kiegészítettessék-e a széki egyházmegyéből, vagy ideiglenesen bekebeleztessék abba? Mivel ez ügy kezd szélesebb körben érdeklődést kelteni, úgy véljük, nem ártunk az ügynek, ha mint e kérdésben teljesen indifferensek, mi is elmondjuk a magunk véleményét.

Mult évi egyházkerületi közgyűlésünk többsége az Ig.-Tanács ez ügyre vonatkozó javaslatát azon hozzáadással fogadta el, hogy a Fehérvári Károly, sajói algondok ur indítványa értelmében, az ügy lehetőleg az összes érdekeltek kihallgatása és megnyugtataása mellett, készítettessék elő az ez évi kerületi közgyűlésre. Mint látjuk e lapok 30. és 32-ik számaiból, az érdekelt felek egységre jutásáról szó sincs; de úgy tetszik nekünk, ott van a sorok között az is, hogy az indítvány értelmében, a deézi, sajói és széki egyházmegyéből e célra egy közös bizottság soha össze nem ült, a kérdést tárgyalagos komolysággal meg nem vitatta, bizonyos kombináció terv alakjában elő nem készítettett. A közleményekből világos annyi, hogy a nagy-sajói egyházmegye az Egyházi Törvények 51-ik cikkelyében meghatározott eljárást alkalmazta, az egyes gyülekezetek ide vonatkozó véleményét bevette; a deési egyházmegye véleménye ismeretlen, s úgy látszik, nt. Somkereki Miklós, esperes ur is e lapok 32-ik számában csak mint az átalakítási bizottság tagja hangoztatja véleményét, holott ezen vélemény régóta ismeretes már. Mindenesetre, ha egyebet nem, a sajói egyházmegye által kiegészítésére kért tizenegy egyházközség véleményét ismerni szeretnők. Vagy S. M., esperes ur véleménye azokra is kötelező? Véleményünk szerint, ez a kérdés előkészítetlenül kerül a közgyűlés elé, s annak leendő joga, a gordiusi csomót megoldani, vagy ketté vágni.

Az egyházmegyék új beosztásáról 1879-ben készített tervjavaslat, hogy napirendről levétetett, okát, más mellék körülmények figyelmen kívül hagyásával, abban találjuk, hogy csaknem mindenik egyházmegye szigoruan ragaszkodott a status quo-hoz. A nagy-sajói egyházmegye erőtlensége akkor is hangoztatva volt, mos is ez az alap. A széki egyházmegye szétszortsága, nehezen adminisztrálhatósága ismeretes a multból, most sincs másképp, s talán az 1879-iki tervjavaslat készítői éppen ezen okok alapján mondták ki, hogy mindkét egyházmegye feloszlatandó, de a Sajó mentén egy új egyházmegye szer-

vezését akkor is szükségesnek látták és így tényleg a sajoini káptalan neve elvesztésével területi nagyobbodást nyert volna.

Azóta egy évtized elrepült felettünk s ez az elszárolt tiz esztendő hozott egyházkerületünknek nagy, maradandó, eredményekben gazdag alkotásokat. Most a másodrendű kérdések tisztázására került a sor. Ilyen másodrendű kérdésnek tekintjük mi a sajoini egyházmege ügyét is, mint a melynek ideje eljött.

Mi tisztelettel hajlunk meg a sajoini egyházmegeének háromszáz évet meghaladó multja előtt. Ez idő alatt hatalmas szolgálatot tett a szabad protestáns szellem diadalra jutásáért, türt, szenvedett, elviselt minden megpróbáltatást s minden erőtlensége mellett is, mely erőtlenség, nem szellemi és anyagi erőtlenség, mint Somkereki esperes mondja, hanem a gyülekezetek kevés száma, s az egyházmege területén élő csekély számú kálvinista magyarság miatt erőtelen, kétségbe nem vonható előnyöket ért el egyházi és nemzetiségi tekintetben. Elismerjük, azonban, bármily fényes multja legyen az egyházmegeének, jelen alakjában jövőre meg nem maradhat. Nehéz sorsán vagy így, vagy úgy segíteni kell. Az újabb idők, megváltozott viszonyok, főben és tagokban egészen megújulást követelnek. Ha a jövőt biztosítani akarjuk a kálvini egyház számára, egész munkát kell végeztünk minden irányban.

Nem hihetünk el azonban két dolgot. Nem, egyfelől azt, hogy az egyházmegeében élő tisztviselők önzésére és hiúságára vallana az, ha az egyházközségek az egyházmege önállóságának fentartása mellett nyilatkoztak; a hívek anyagi érdeke ez inkább, kik bizonyára nem szívesen mennének egyházi ügyeikbe, bajaikba egy napi járó földet a széki espereshez, holott pár óra alatt a sajoini espereshez könnyen elmehetnek, önkint értendővén, rövid idő alatt keveset, hosszabb idő alatt többet költ az ember; nem, másfelől azt sem, hogy a jelenben is 49 anya, 46 leányegyház és 3 körlelkésziséget magában foglaló széki egyházmege kebelébe a káptalan egyházainak a jelenleginél jobb sorsa, gondosabb felügyelete lehetne.

Tegyük fel, azonban, hogy az esperesi hivatal buzgósága, az egyházmegeei tanács és közgyűlés bölcsessége e tekintetben semmi kívánni valót nem fog fenhagyni: mégis, van egy hatalmas, semmi árért fel nem adható ok, mely a bekebelezés ellen szól. Ez az ok: a Beszterce-Naszódmege területén élő magyarság érdeke. Tudva van, hogy e vidéken élő kálvinista magyarság léteért, jövőjeért erős harcot viv, a minden oldalról körülölelő más felekezetű és nemzetiségű lakossággal. E harcban, ne volna-e nagy jelentőségű egy magyar református esperesség, pl. Beszterce központtal? Ha a sajoini egyházmege jelen viszonyai között erőtlen a szabad kálvini eszmék és magyar állam-eszmeért folytatott harcban, az következik-e ebből, hogy eltöröljük, egészen megsemmisítjük? Nemde, minden elfogulatlan embernek természetes és józan következtetése csak az le-

het, hogy e fontos miszsiót teljesítő erkölcsi testületet fen kell tartani. még áldozatok árán is, meg kell erősíteni a rá várakozó feladatok betölthetése megoldhatásáért? És ha ezt az áldozatot, az erd. ref. egyházkerület és magyar állameszme előnyére. néhány egyházközségnek elszakításával éppen a széki egyházmege kell, hogy meghozza, kérdjük: elviselhetetlen nagy lesz-e az áldozat, ha meggondoljuk azt, hogy az elszakítandó egyházak, a helyzet ismeretével szólunk, határoott anyagi előnyben részesülnek; és azt, hogy a széki egyházmege megcsontított állapotában erőteljesebben, jobban lesz kormányozható.

Kötelességszerű munkát végzett nt. Somkereki, esperes ur, midőn egyházmegeje jelen alakját védelmezte; de, ha igaz, és hiszszük, hogy az, miszerint felszólalásában anyagi érdek nem vezette, úgy kérjük, hajolják meg amaz általánosabb érdekű, de minden esetre nagy jelentőségű vezérelvek előtt is, melyek minket szólani készítenek. Azok az egyházközségek, melyekkel kiégszítendő lenne a sajoini egyházmege, ha hivatalnokaik leplezetlenül feltárják a hívek előtt a csatlakozással járó előnyöket, lehetetlen, hogy egytől-egyig örömet ne járulnának ahoz. E kérdésben nem lesz érdemül feltudható a szóban levő községeknek a régihez, a multhoz való ragaszkodás, valamint felszólalásunkat is a sajoini egyházmege érdekei mellett, nem a multhoz való ragaszkodás, de fennmaradásának elvitathatlan szükségessége parancsolta.

Meg vagyunk győződve, hogy az egyházkerület bölcsessége szintén be fogja látni intencióink helyességét. Az egyházkerületi közgyűlés, csak nem hozhat olyan határozatot, a széki egyházmege előljáráóságának kedvéért, mely a ref. egyház és magyar állam-eszme háttérbe szorítását jelentse? Ha, azonban, ez ügyet a jelzett szempontok előtérbe helyezésével békésen el nem intézheti, úgy mondja ki határozatilag még az ez évi ker. közgyűlésen, hogy az egyházmegek újabb beosztásáról szóló tervjavaslat előkészítésével megbizsa az áll. Ig.-Tanácsot, s útasítsa egyszersmind, hogy azt kinyomatva, oly időben küldje le véleményadás végett az egyházmegekhez, hogy az adott vélemények alapján konkrét javaslatát már a jövő évi közgyűlés biralat alá vehesse, addig függőben hagyván a nagy-sajoini egyházmege szőnyegen levő ügyét is.

Nemes Árpád.

A gimnáziumi ének-oktatás érdekében.

(Felolvasatott az erd. ev. ref. tanárok Nagy-Enyeden 1889. jun. 3-5. tartott Értekezletén.)

(Vége.)

VI. Már is hosszúra nyult felolvasásomat bevégezni óhajtván, csak fölemlitem, hogy részemről helytelen eljárásnak tartom, a hol szokásban van, azt, hogy ha a tanulók évharmadok végén nem kapnak tanjegyet az énekből és még inkább azt, hogy ha év végén nem adnak

az énekből nyilvános vizsgát. Miután tantervünkben az ének kötelezett tárgyként szerepel, úgy hiszem, kötelessége minden tanári testületnek, azt is oly figyelemben részesíteni, mint bármely más kötelezett tantárgyat.

Felolvasásomat a következő hat tételbe kívánom összefoglalni.

1. Minthogy az ének nem technikai, hanem az összes lelki erőket foglalkoztató tantárgy: számára az óratervben oly idő juttatandó, melyben a tanulók szellemi munka végzésére képesek.

2. Minden tanulónak részesülni kell énektanításban, vagy saját osztályában, vagy mint az iskolai énekkar tagja s ez alól csak hangváltozás, vagy betegség miatt lehet ideiglenes fölmentésnek helye.

3. Az énektanítói állás iskoláinknál rendszeresítendő s arra gimnáziumi tanításra képesített egyén alkalmazandó, a ki legalább a 3-ik elemi osztályon kezdve, az összes gimnáziumi osztályokban végezze e tantárgy tanítását és pedig minden egyes osztályt külön oktatva az előírandó tananyagra.

4. Szükséges, minden iskolában az énektanításra külön rendezni be egy alkalkalmas termet s azt a kellő taneszközökkel ellátni.

5. Kivánatos lenne, a mélt. áll. Ig.-Tanácsot fölkérni, hogy akár pályázat, akár megbízás útján gondoskodjék az énektanítás különböző fokain részint a tanulók, részint a tanítók által használandó elméleti tankönyvek és énekgyűjtemények megírásáról. Végül

6. Mondja ki a tanári értekezlet, hogy a tanulók évharmadok végén, az időközi értesítőben, az énekből is minősítendő s az iskolai év végével e tantárgyból is rendes vizsga tartandó.

Ezek volnának, meggyőződésem szerint, ama főbb intézkedések, melyek által én az énektanítás elhanyagolt ügyét iskoláinkban előmozdítani, gondolom, s melyeknek megtételét nem csak iskoláink, hanem az ifjuság érdeke is sürgősen követeli. Mert, sem a tudomány, sem a művészet nem biztosítja csak egymagára a tanulókat ama miveltség felől, mely a szellem összhangzatát egy közös alap-akkordban egyesíti, hanem a kettő együttesen egymáshoz való viszonya és egymásra való kölcsönös hatása által. Ezt az igazságot mélyen érezhették középiskolai tantervünk megalkotói akkor, midőn az éneknek a kötelezett tantárgyak közé fölvétele által nem csak felekezeti istentiszteleti követelményeinek óhajtottak eleget tenni, hanem főleg korunk egyoldalú intellektuális növelésével szemben a kedélyi növelés nagyobb mérvű fölkarolásában vélték az orvosszert föltalálni. Már láttuk, hogy ezt a törekvést nem csak általános közmívelődési, hanem pedagógiai szempontból is méltányolnunk kell. Ápoljuk azért intézeteinkben az éneket tudatos elhatározással, komoly akarattal és odaadó buzgósággal, hogy a benne és általa birható kincs ezután nem csak egyesek kizárólagos tulajdona legyen, hanem a lehetőség szerint, közös birtokává váljék iskoláink minden növendékének s majd egykoron egyházunk és társadalmunk mind amaz intel-

lignens tagjainak, kik miveltségi kiképzetetésüket tanodáinknak köszönhetik.

Vajha, képesek lennének szavaim amaz új lélek irányítására, mely kinőve a régi észjárás sablonjaiból, szétfeszítette kereteit s más fontos tanügyi kérdésben is létrehozta már a szükséges új alkotásokat!

Nézeteimhez nem ragaszkodom mereven és Calixtussal szólva, csak annyi az óhajtásom: „A szükségességekben legyen egység, a kétésekben szabadság, mindenekben pedig szeretet!”

Deák Gerő.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, augusztus 25—26.

A két napon át folyt ülésen elnökököt föt. Szász Domokos és váltakozva jelen voltak br. Bánffy Dezső, főgondnok, Székely János, Sárkány Ferenc, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, Szász Béla, előadó igazgatótanácsos.

Br. Bánffy Dezső, főgondnok ur, jelezve, hogy vette korábbi fölhívására Ig.-Tanácsunk múlt üléséből kelt válaszáat, melylyel a maga részéről csatlakozott a közgyűlési leendő Elnök ur ama propozíciójához, hogy a közgyűlés megnyitása f. évi október 5-dikére tűzessék ki, egyszersmind kijelenti, hogy célszerűbbnek tartaná, ha, az eddigi eljárástól eltérve, jövőre a meghívó az illető igazgatótanácsai szám alatt s hivatalosan innen küldetnék szét, miután a leendő elnöknek amugy is az Ig.-Tanácssal egyetértve, kell a meghívás ügyében eljárnia. Az Igazg.-Tanács helyesléssel fogadja a főgondnok ur e nyilatkozatát s így a meghívók, ez éven kezdve, a jelzett módon fognak szétküldetni. E helyen említjük föl azt a hosszabbban folyt eszmecsereit is, mely ugyane gyűlésen, Parádi Kálmán fölszólalására, merült föl s melynek rendjén a főgondnok ur, mint a közgyűlés leendő elnöke, kijelentette, hogy tekintettel arra az eddig divó anomáliára, hogy egyházkerületi közgyűléseink jegyzőkönyveinek határozati részei mindig a gyűlés színén hitelesítették ugyan, de az egyes pontokhoz az expozíció legnagyobb részt utólagosan szövegeztetett, mihez képest, mind az egész terjedelmében hiteles példány csak utólagosan készült el. mind a közgyűlési jegyzőkönyv közzététele csak késedelmesen történhetett meg, azt a változtatást foganatosittatja az eddigi eljárástól eltérve, hogy a közgyűlés herekesztése addig meg ne történjék, míg az egész terjedelmében hiteles, az elnök és jegyző aláírásával megerősített jegyzőkönyvi példány a közgyűlés színén le nem záratott, ez őriztetvén, aztán, az egyházkerület levéltárában s erről történvén a hiteles másolati nyomtatott példányok sokszorosítása. Hogy ez a nyilván korrekt, bár gyorsabb és így nehezebb munkába kerülő eljárás foganatosítandó legyen, a megállapodás abban történt, hogy a közgyűlési tárgyak, tulnyomóan legnagyobb részét tevő igazgató-tanácsi, előterjesztéseket az illető előadók oly módon készítsék az előterjesztés számára elő, hogy a leendő közgyűlési pont expozíciója már az előterjeszteni-

dő üg. darabon fogalmazva legyen. mihez a közgyűlési meghozandó határozat, a hitelesítés alkalmával, könnyen lesz hozzáilleszthető. Ugyanez eljárás követésére lesznek a közgyűlés kinevezendő bizottságai is utasítandók s így az egyházkerületi közjegyző, az előadók közreműködésével, abban a helyzetben lesz, hogy a közgyűlés berekesztésével teljesen lezárt jegyzőkönyvet szolgáltathat be az Ig. Tanácsnak a levéltárra helyezés és a nyomatás útján való sokszorosítás számára.

Az időközben elnöki úton ellátott darabok bejelentése és jóváhagyó tudásul vétele után, a tanügyi előadó jelentést tesz a zilahi és sepsi-szent-györgyi kollegiumok számára kiírt tanári pályázatok eredményéről, a mi a közgyűlés elé lesz terjesztendő. Ugyan ő jelenti, hogy Benke István, sepsi-szent-györgyi tanár bejelentett szakvallását a közoktatásügyi miniszter ur, tekintve eddigi működését és iratait, nem az ó-klassikai nyelvekre és irodalmakra, hanem a latin és magyar nyelvre vette tudásul és ismerte el öt rendes tanárként

Az egyházkerület nagy-nyedi tanító képezdájének konviktusa számára kötött élelmezési szerződés ez évben letelvén, az eddigi vállalkozóval ismét megkötöttetett 3 évre a szerződés, az eddigi feltételek mellett, a vállalkozó, azonban, azzal a kéréssel járult Igazg. Tanácsunkhoz, hogy tekintettel a nagy szárazság miatt felszökkenő termény-árakra, a vállalati összeg némi részben emeltessék föl. Az Igazg. Tanács a képezdei igazgató ajánlatának azt az ágát, hogy a szerződés az eddigi vállalkozóval újabb árlejtés nélkül megújíttassék, tekintettel az eddigi tapasztalatokra, elfogadta, de nem azt az ágát, melylyel a vállalkozó e kérését pártolta, mert a feltételek változtatása csak is egy új és nyílt pályázat eredményéhez képest lenne foganatosítható.

Az e. konvent megállapítván azt az utasítást mely a középiskolák előljáróságának és tanári karának a miniszteri iskola-látogatókkal szemben követendő eljárását szabályozza, az Utasítás sokszorosítása után, több példány küldetik meg egyfelől a közoktatásügyi miniszternek, tudomás-vétel és biztosai számára, másfelől kollegiumainknak, ahhoz alkalmazkodás végett.

A sz. városi kollegium torna-tanári állomására hirdetett pályázat meddő maradt, a mennyiben csak alsóbb fokú tanintézetekre kvalifikált két tanító jelentkezett. mihez képest a följált egyik pályázó, Firtos Ferenc, csak egy évre ideiglenesen volt megerősíthető.

A zilahi kollegium előljárósága fölterjesztvén az ideiglenes helyettes-tanerőknek a kiírt pályázat alapján összeállított névsorát, az Igazg. Tanács megerősíti a följajánlásához képest, a természetrajzi és földrajzi tanszékre dr. Benkő Gábor, a rajz és szépírás tanszékére Versényi Gábor, az ó-klassikai tanszékre dr. Németh Gyula-Kálmánt, ellenben visszautasítja a felajánlást a magyar- és latinnyelvtani tanszékre, miután az illető jelölt kvalifikációja nem felel meg a követelménynek s különben is biztos a kilátás, hogy ugyane kathedra a folyó évi közgyűlésen, a kiírt pályázat alapján, a jelentkezett kvali-

fikált pályázók valamelyikével betölthető lesz, utasítatván az Előljáróság, hogy addig a tanszék ideiglenes ellátásáról gondoskodjék.

A fogarasi egyházközség, az Igazg. Tanács minapi utasítása értelmében, egyhangu határozattal kimondta, hogy az eddigi segédpapi és vezértanítói állomás kettéválasztásával, 800 frt. és természetben való lakásból álló javadalommal második papi állomást, valamint 520 frt. fizetéssel és szállással igazgató-tanítói állást rendszeresít, megállapítván ama határozmányokat is, a melyek szerint a leendő 1-ső és 2-dik pap kötelességei és jogai beosztandók s kimondván, hogy Pápai József, eddigi kántor-tanítóját a kántori teendők végzése alól, gégebajára tekintettel, feloldja s őt az igazgató-tanítói állomásra helyezi át, a kántori teendők ideiglenes végzésével pedig Nagy Lajos fiu-tanítóját bizza meg. Az Igazg. Tanács e határozatokat abban az értelemben hagyta helybe, hogy Pápai József addig bizassék meg az igazgató-tanítói teendők végzésével, a mig e tiszt betöltésére alkalmasnak találta, a mostani javadalmát 520 frtra kiegészítő részlet pedig, ez igazgatói teendők végzéseért járó díjnak tekintessék. Az egyházközség egyszersmind utasított, hogy az új díjleveleket e határozatok értelmében állítsa ki és terjessze megerősítés alá, jövő évi költségvetését pedig, az így megállapított fizetésekre tekintettel, állítsa össze s terjessze jóváhagyás alá.

Benkő János, gen. direktor és görgényi esperes aa. a főt. püspök ur útján beadván esperesi tiszteről, megrogált egészségére való hivatkozással, lemondását: az Igazg. Tanács, a felhozott ok méltánylásával és a hosszúság, hű szolgálat elismerésével, elfogadta a lemondást s felhívta az egyházmegyei közgyűlést az új választás szabályszerű megejtésére

A szász-régeni egyházközség használhatatlanná vált s imaháznak is alig nevezhető templomának, az egyházkerület segélyével vásárolt s egyszersmind papi lakul is szolgáló épületes telken, a helybehagyott terv és költségvetés szerint való felépítése már korábban meglevén, 12,000 frt. kedvezményes kölcsön adása mellett, szavazva. főt. püspök aa. minapi kiszálltával az ügyet megoldásra juttatta, az építési szerződés megkötöttvén s a paplak épületének az egyházmegyei helyiséggel való kihívítása, a terv-készítés útján, szintén folyamatba indítatván. Az egyházközség egyszersmind megalakította építető bizottságát, dr. Gidófalvi István, kir. közjegyző, elnökle alatt s kimondta, hogy az építés védasszonyául b. Kemény Kálmánné, b. Bánffy Polixena asszony és védurául b. Bánffy Zoltán, főgondnok, ő méltóságukat kéri, a főt. püspök ur és az Igazg. Tanács útján föl. Az Igazg. Tanács a hozott határozatokat örömmel erősítette meg, a védasszonyt és védurat felkérő iratokat megállapította, a további teendők iránt a határozatokat meghozta s megadta utasításait az egyházközségnek az építkezés körüli eljárásra és a régi paplak értékesítésére nézve.

É—n.

(Vége következik)

Az egyházmegyékből.

A kézdii ref. egyházmegye közgyűlése.

(Vége.)

Az esperesi jelentésnek az egyes egyházközségek állapotait külön-külön ismertető részéből különös figyelemben részesült egyházmegyénk új szülött, nagy reményű és fontos missióval megbízott tagjának, a csikmegyei ref. körlelkészének leírása, melynek szélesebb körben való ajánlására, legyen szabad, az esperesi jelentésből keveset idéznem.

„A körlelkészség emeletes épületének rendeltetési céljára alkalmas volta, fenn az emeleten az elegendő nagyságu imaterem, annak szép és díszes berendezése, ez évben készítettett gyönyörű szószék, korona, a kellemetes hangu harmonium, jól rendezett ülőszékek; az imaterem végében a lelkésznek térs hivatalt szobája, mely gyülesterem is, abban a jól rendezett levéltár, miszsiói könyvtár, a gyönyörű klezodiumok, mind-mind nemes keblű buzgó hívek értékes adományai; lent a földszinten tisztességes, sőt, mondhatni, kényelmes lelkési lakás a hozzátartozó, mind jó karban levő melléképületekkel, veteményes kerttel; fenn a hegyre emelkedő telek magaslatán, szilárd szerkezetű haranglábon szép harmoniában hangzó három harang: nagy lelki gyönyörrel töltöttek el. Fokozta örömeimet a vizsgálatra megjelent presbiterek és a vidékről eljött hívek szép száma, érdeklődése, buzgósága, lelkesültsége a körlelkészség ügyei jövő fejlődése, előhaladása iránt; rend az ügyekben, gyarapodás az anyagiakban és szellemiekben; az egyetértés, a testvéri szeretet az egyházi tisztviselők és a hívek között, mindezek látása, tapasztalása megerősített azon hitben, hogy a körlelkészség be fogja tölteni szép hivatását, s megérdemli, hogy vallásunk és egyházunk ügyei iránt buzgolkodó minden hiveinktől hathatós támogatásban részesüljön.“

Közgyűlésünk nt. Zoltáni Elek esperes afiának a folyó évi esperesi vizsgálat eredményéről szóló jelentését köztetszéssel fogadva, teljartalmulag jegyzőkönyvre venni határozta, egyszersmind nt. esperes afiának a vizsgálat, valamint másnemű hivatalos teendői végzésében tanusított lelkiismeretes, buzgó munkásságáért köszönetet szavazott; ugy szintén a csikmegyei ref. körlelkészség illető egyháztagjainak, tanusított szives áldozatkészségeért köszönetet, a t. t. keblű előjáróságának és t. körlelkész Borbát Pál afiának, önzetlen, odaadó s a körlelkészség szervezésében és fentartásában áldásosan nyilvánuló hivatali munkásságukért: méltányló elismerését nyilvánította.

Alattvalói legmélyebb tisztelettel értesült közgyűlésünk ö császári és apostoli királyi Felségének, ama legfelsőbb elhatározásáról, mely szerint Rudolf trónörökös ö Fensége elhalálózása alkalmából, kézdii ev. ref. egyházmegyénk papsága nevében bemutatott részvél feliratért: legkegyelmesebb köszönete nyilvánították.

A betöltésre váró egyházmegyei hivatali állások közül köztörvényszéki bírónak tkts. Kőncei Albert, pénztárossá t. Kiss József dálnoki lelkész afiai választattak meg, közfelkiáltással.

Idáig terjedett az első napi tárgyalás A közgyűlés második napját is nagy részben az évi jelentések vették igénybe. Főjegyző afiának az egyházmegyei tanács évi működéséről szóló részletes jelentése szerint, összesen öt tanácsgyűlés tartatott, ezeken ellátásban részesült összesen 64 ügydarab. Az egyházmegyei tanács évi működéséről szóló jelentésből

kitünvén, hogy egyházmegyénk min-lennemű gyűléseit K. Vásárhely város nagyérdemű közönsége és e nemes város tanácsának szivességéből állandóan a tanácsház dísztermében, vagy ennek elfoglalt volta esetében a községi elemi leány népiskola helyiségében szokta megtartani: közgyűlésünk az illetékes hatóságoknak a gyűlésezési helyiségek ingyenes átengedésével tanusított szives jóindulatáért meleg köszönetét nyilvánítja.

Az egyházmegyei pénztár vizsgálására kiküldött bizottság jelentése a számadások szakszerűbb vezetését és felszeelését javasolván: ily értelemben pénztáros afiának a számadások kiegészítésre visszaadtak.

Az országos közalap-bizottság jelentése szerint, nt. esperes afia által, az 1888 ik évi illetékekről vezetett számadás, a bevallási ivatek, esperesi napló és főtabellella illető tételei egymással teljesen egyezők s maga az ügykezelés kívánni valót fen nem hagyó szabályszerűséggel és pontoszággal történt. Bevendő volt 262 frt 15 kr. Bevételt 252 frt. 19 kr. És ez összeg rendeltetési helyére, január elején, befizettetett. A folyó évi előírás összege 242 frt 75 krban közgyűlésünk által helybehagyatott.

A ml. áll. Ig.-Tanács, az 1888. évi vizsgálati jegyzőkönyvre tett észrevételei során, népesebb egyházközségeinknél kérdésbe tevén, hogy miért nincs képviseleti közgyűlés; erre vonatkozólag, kellő tájékozás nyújtása mellett, közgyűlésünk azon felelettel szolgál, hogy egyházmegyénkben nincsen egyetlen egyházközség is, mely tényleg 200 kepefizetőnél többet foglalna magában, s melyben az egyházi törvénytár 19. §. értelmében a képviseleti közgyűlés meglakítható volna.

Esperes afia előterjesztése folytán, közgyűlésünk meggyőződévén egyházi törvényeink abbeli fogatékosságáról, mely szerint, a kántori és kántortanítói „időközi jövedelemről“ nem intézkednek, hihetőleg azért, mivel az özv. árva-gyámintézetek keletkezése első szakában, a kántor általán mindenhol tanító is vala s így a tanítás szünetelést s az állomás ürességben állást nem tűrhetvén, az ily állomások után interkalaris jövedelemre alig lehetett kilátás; azonban, tekintettel az állami és községi iskolák szervezésével és beállításával létesült, s rendes tanítói kötelezettség nélkül álló kántori állomásokra s az ezek betöltésében felmerült késedelmezzel létrejött időközi jövedelmekre és tekintettel gyámintézeteki szabályainkra, melyek szerint a kántorok és kántortanítók özv. árva-gyámintézetünknek szintoly tagjai, mint a papok: közgyűlésünk, özv. árva-gyámintézetünk érdekében jogosnak, sőt szükségesnek látja, hogy ezen interkalaris jövedelmek, a papi állomások időközi jövedelmeihez hasonló módon használtassanak föl; miért is, egyházi törvényeink jelzett hiányát, azon tiszteletteljes kérezzel ajánlotta a mélt. állandó Ig.-Tanács mindenekre bölcs gonddal örködő becses figyelmébe, hogy egyházi törvénytárunknak a papi interkalarét illető §§-ait, a kántori és kántortanítói időközi jövedelem kezelésére felhasználás módozataira alkalmazni s illetőleg ezekre leendő kiterjesztés érdekében intézkedni, kegyeskedjék.

Több csekély jelentőségű ügy elintézése mellett, végül, ellátást nyertek a Papi Értekezlet könyvtárának és egyházmegyénk kántortanítói dalaregyesületének alapszabálya is szerveztetett egy a fontosabb ügyekben vélemény-szerkesztő állandó bizottság melynek elnökévé Bodor Zsigmond, al-gondnok, tagjaivá, Mihály Károly, világi képviselő és Kiss József, dálnoki lelkész, afiai választattak meg.

Bodor Géza.

T A R C A.

Egy öreg pap életéből.

(Folytatás)

Mint sok új ember, én is botlással kezdettem meg papi hivatalomat; oly botlással, melynek hullánkja sokáig bántott, s kedélyemre elhatározó befolyással volt. Lehetetlent akarván valósítani, megmozdítani kívántam a megmozdithatatlant. Azon traktusnak, mely engemet kebelébe fogadott, némely ügyeit szerettem volna másképpen látni, sok dolgán változtatni. Hogy az megvalósíttassék, a legjobb szándéktól indítva, reform-terveket nyújtottam be csaknem minden parciális szentszéken, de rendre mindenik ajánlatom visszaútasított. Nem ütődve meg azon, ismét meg ismét megújítottam ajánlataimat mindaddig, míg nem az illetők türelmének vékony fonala el nem szakadt. Ekkor tudtomra adták, hogy alkalmatlanságaimat tovább nem tűrik, s ha még tovább is igyekszem megzavarni a régi poshadt, de kényelmes állapotot: a legközelebbi papmárasztás alkalmával elütik a port rajtam. Szemem megnyílt, a körülményeket fölismertem és keserű érzéssel vonultam vissza, látván azt, hogy a régi gyepüket bolygatni, veszélyes. Ez szülte bennem az állandóul megmaradt visszavonuló, szentimentális második természetet, melyet bizonynyal nem örökölttem, sem magammal nem hoztam.

Kedélyem javulására jótékony hatással volt egyszerű hiveim ragaszkodása, jámborsága és azon két uri család, mely e községben lakott. Ott a falu közepén levő két uri kastély, évekkel ezelőtt egy tulajdonosé volt. A kihalt földes urnak két fia levén, a két kastély azokra szállott, megosztván egyiránt mindenben. Mikor idejöttem, mindkét testvérnek egy-egy serdülő kis leánya volt. Papságom első évében a Sándor-udvar tulajdonosa felhívott, hogy kis leányát tanítsam a háznál. Következő évben a József-udvar is ugyan arra kért fel. A kis leányokat három évig együtt tanítottam olyformán, hogy egyik nap egyiknél, más nap a másiknál történt az oktatás. A két udvar lakói, azonban, bizonyos ok miatt, meghasonlottak, s egyik családtól válnom kellett. Mindkét udvar felhívott a tanítás folytatására. A választás bajos volt, de mivel meg kellett lenni, kijelentém a József-udvarnak, hogy továbbra is ott kell maradnom, hol hamarabb kezdtem tanítói hivatalomat. É kijelentésemet elég okul vette a szomszéd uri család, s az addig adott patrocíniumot nem vonta meg, mint mostanában történik sok helyen, egy-egy kis megneheztezés, vagy színlelt harag miatt. A két család meghasonlásának okát én nem fürkésztem.

A két kis, egymástól elválasztott, növendék-leány, Mari és Klári, titkos levelezést kezdtek, mit sok ideig folytattak. De napfényre kerülvén mindkét család előtt, az engesztelhetetlen mamák újabb szörnnyű haragra lobbantak. A leveleket konfiskálták, s mindenik fél példásan akarta büntetni gyermekét. A hosszas diplomáciai izenétváltások eredménye az lett, közösen abban állapodtak meg, hogy a leveleket adják nekem megbírálás végett, s én mondjam ki az ítéletet a bűnény felett. A birói szerepet elvállaltam, azon feltétel alatt,

ha mindkét család föltétlenül megnyugszik ítéletemben, igérvén, hogy a szigorú igazságot fogom követni. Az ígéretet megkaptam. Ekkor a bűnszerző leveleket végig vizsgáltam s pár nap múlva kimondtam az ítéletet, mely abból állott, hogy a levelek nem egyebek, mint ártatlan gyermekies kis izenetek, s azon kívánságok kifejezése, vajha, mielőbb találkozhattának együtt, s e kedves kis levélkéik miatt a kis leányok nem érdemelnek egyebet, mint a szülők meleg szeretetét és dicséretét.

A haragos mamák és a kényszerűség miatt sok ideig haragban élő földes urak rég kibékültek, s békében alusznak egymás mellett, a falu felett emelkedő dombon levő sirboltban. Ama két kastélyban, melyek előtt öcsém uram hozzám jött, mostanában a kis Mari és Klári a ház asszonyai, kik gyakran hálás indulattal emlegetik birói ítéletemet, mely nagy mértékben befolyt arra, hogy később a rokon-családok ismét kibéküljenek. Mikor visszaemlékszem arra, vén szívem mintha sebesebben dobogna az örömtől, hogy sikerült az ellentétes szivekhez vezető utat megtalálnom!

Ugy van az, kedves öcsém, hogy munkánk sikeres lehessen, a szivekhez vezető utat kell feltalálni. A melyik pap érti azt a mesterséget, annak szent hivatala gyönyörűséges az élet számtalan akadályai között is. De azt a tudományt sok próbálgatás, tapogatozás, tévedés és sok lemondás, megtagadás között lehet elsajátítani.

Egy hét-nyolc tagból álló családot sem lehet mindig baj és fennakadás nélkül vezetni. Hát, olyan család dolgát, mely hét-nyolcszáz tagot számlál? Értem az egész egyházközséget. A jóakaratot, a nemes szándékot és szent törekvést hányszor keserítik meg értetlen, szeretetlen, rossz emberek? A jámbor és jóindulatu százak ügyének vezetését megzavarni, elég három-négy ember is. Annyi is elég sokszor, hogy még kesőbbé tegye a pap sovány kenyerét. De azért a jóban megrestülni, nem szabad. A haragnak, a bosszúnak táplálékot adni, bűn, mert akkor munkánknak nem lesz haszna.

Ezt néztem mindig, ezért értem el céloimat, legalább nagyjában. Ha tévedtem tegnap, ma helyrehozni igyekeztem a hibás lépést. Ha megbántottak tegnap, ma engesztelődvé léptem ismét hiveim közé.

Mindamellet, hogy tünni és lemondani korán megtanultam, sokszor volt összeütközésem és kellemetlenségem egyházam tagjaival. Boldogult elődömnök elve valószínűleg az volt, hogy fiatal embernek küzdelemmel kell kezdeni pályáját, s ebből folyólag, sok javítani valót hagyott fenn számomra. Már az is baj volt, hogy az egyház vagyonát, általában véve, kommune bonumnak tekintették a tagok, melyet tetszésük szerint használtak. Egyházam fekvőségei poton áron voltak kiadva akkint, hogy firól-fira használják örök időn keresztül. Ezt kellett rendezni, mi annyival nehezebb feladat volt, mivel az egyház ingatlanai közül néhány oly család is birt, mely családok tekintélyesebbek és befolyásosabbak voltak a községben.

Az évekig tartott perlekedést azzal fejeztük be, hogy az örök időre szóló szerződéseket meghatározott időre szálítottuk le. Ezzel a régi kényes gyepü még lett bontva, s idő

elteltével akkint kijavítva, hogy a hajdani olcsó fekvők most tekintélyes összeget hoznak évenként az egyháznak. Eképp kitűnően a jó eredmény, a régi keserűség lassan-lassan elenyészett, az egyház előmenetelére. Küzdéseim sikeres folytatására nagy segítségül voltak egyházközségem gondnokai, kik kevés kivétellel, mind olyan emberek voltak, kik az egyház javát tekintették fődolognak. Igazán, sokat köszönhetek, főképpen a derék Szilágyi Péternek, ki kerek húsz évig munkált, mint kurátor; vele építettem díszes templomunkat, és az egyház egyéb épületeit. Csak a halál vette ki kezéből a kuratori róvást, melynek segítségével mindig hűségesen számoltam be sáfárkodásáról

(Folytatása következik.)

Gergely Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

= Főtiszt. püspök, Szász Domokos, aa. folyó hó 27-én N.-Enyedre utazott a papiszigorlatok és alapvizsgák megtartása végett, melyek aug. 28-án vették kezdetüket.

= Épülő templomok. Isten dicsőségére és anyaszentegyházunk virágzásának tanuságára több fontos helytt föl-emelkedtek az ur hajlékának falai ez év folytán. az illető egyházközségek és az egyházi főhatóság együttes buzgalkodása által. E hó 25 én vala a piskii épülő templom ünnepélyes alapkövetétele. Földél alatt, s részint használatban vannak az abrudbányai, szavai, fejerdi, györgyfalvi, m.-ludasi, medgyesi, p.-kamarási, épülnek a dicső-szent-mártoni, szászrégeni, s majd a brassói templomok. Van tehát mozgás, tevékenység, van élet és valóban, ha a most épített és épülő templomok számát, hű sáfárkodásunknak absolut mérőjéül használandja egykor a jövő, úgy megnyugtató önérzettel gondolhatunk az ítéletre. De, hogy e reménység meg ne szegyenitsen, nekünk kell a hideg, néma falakat, a soha ki nem alvó buzgóságnak, a folyton erősbülő evangéliumi szellemnek, az áldozatokban gazdag prot. öntudatnak, a naponkint többre-többre haladás élénk szükségességének erejével megszen-teltünk és bennök nekünk kell mindnyájunknak istennek élő templomaivá emelkedtünk, mert csak így lesznek ama szent falak az ur dicsőségének hajlékaivá!

= Hát, kérjük alássan, ez a dolog így áll. A lapokat azért csinálják, hogy az emberi szellem megtalálja azt az utat, melyen haladván, az emberiség közkincsévé váljék. A gondolat, az eszme, a nemesebb törekvések a lapokban nyernek kifejezést, hogy általuk megtermékenyüljenek a legmesszibb fekvő vidékek, mert általános-emberit képviselnek és mindenkit érdekelnek. Éppen ezért, az újságokból, egészen helyesen, ki vannak zárva egy a személyes vonatkozások, mint a tisztán helyi érdekek. Mi nem vonjuk kétségbe, hogy az áldozatközség, a jótékonyosságok és hármí csekély adomány is valamelyes nemes célra, megérdemlik a felemlítést, részint hálás elismerésül, részint, hogy másokat is hasonlókra buzdítsanak. De azt is tudjuk, hogy igen sok van ebben a hiúságból, a magát mutogatásból, a látszattól a farizeusságból. Éppen ezért, a politikai, pedig napi lapok, ezt kizárták hasábjaikról. Mi a dolognak erkölcsi oldalát tartva szemünk előtt, szívesen közreadtuk e „Hálás köszöneteket”. De most már odajutottunk, hogy sokan ivszámra küldözik nyakunkra e „Nyilt számadásokat” és ha más fontos, és közérdekű cikkeink miatt rögtön nem közölhetjük: hát akkor neheztelnek, panasznak, zúgolódnak: hogy hol van az ők báli tudósítása, hol van a „Hálás köszönetek”? Mai számunkat megtöltöttük ilyenfélékkel, azon okból, hogy mindenki meggyőződjék, hogy milyen kellemetes lektúra és milyen szép lap lenne az, mely ilyen névsorokkal töltené meg hasábjait! Ma ezt megengedtük

magunknak, a tréfaokáért. De, bocsánatot kérünk, gondolják meg az ahoz értők, hogy lapunk csak egy iv és így nem lehet e helyi érdekű közlemények tárháza. Nem az összegék ilyen, vagy amolyan magassága, de a névsorok túlszélessége kényszerít, megkérni az illetőket, hogy ilyen dolgokkal ne öljék meg lapunkat. Hivatalos lap vagyunk; de tisztelet, becsület, a helyi hiúságokat legyezgető és ápoló lap lenni nem akarunk, nem fogunk. Időnkint megteszünk, de magunkat rá kötelezve, egyáltalán nem érezzük. Hát, ne tessék nagyon érzékenykedni és aztán kérünk legalább is olvasható kéziratot ott, hol nevekről és összegekről van szó. Eddig van.

= A görögényi ev. ref. egyházközség ürességben levő erdő-csinádi papi állomásra, az augusztus 15-ére kitűzött záros határidőre beérkezett 23, későn érkezett be 2 folyamodás. Augusztus 16-án történt meg a jelölés, holott a következők bocsáttattak pályázatra: Pataki Dénes, k.-fülpesti ref. pap. Kovács Gábor, fogarasi szegéd-lelkész. Bójthe Ödön, brettey-kitidi lelkész. Kovács Albert, györgyfalvi segéd-lelkész. Kerész Mózes, csejdi lelkész. Elekes László, papjelölt és nagy-enyedi egyházközségei esperességi káplán. A választás október 13-án lesz.

= Nyilvános köszönet. A nyéni most folyamatban levő ev. ref. templom-építés felsegállítására, kérelem és jó akarat útján adakoztak Kolozsvárról: mlts. gr. Béldi Ákos és Kálmán 20 forintot, özv. gróf Béldi Gergelyné 6 nagysága 30 forintot, Losoncy Józsefné sz. Sütő Borbála úrasznony 10 forintot, Ujvárossy József egyházközségei algonok úr 10 forintot, Adler Henrik szeszgyáros Bodoláról 5 forintot, Zsigmond József úr kereskedő és községi pénztáros, 10 forintot, Kelemen József vámtiszt 2 forintot. A nemes adakozók fogadják egy a magam, mint egyházzam nevében hálás köszönetemet. Nyén, 1889. aug. 12-én. Puskás Lajos, ref. lelkész.

= Köszönet. Nagyságos Reinbold Olivér pénzügyigazgató úr leányai, Klótild és Ella, hencleki szegény egyházzamnak egy díszes selyembárony szószéktakarót és két ugyan olyan értékes széktakarót ajándékoztak. Az úr oltárára tevék le éltök munkásságának tán első nagyobb szorgalmat és kitartást igénylő termékét Ime, kik felül emelkedve a felekezetiesség rideg korlátain, áldoznak ott, hol a legparányibb áldozat nem csak felekezeti, de főképp nemzeti-ségi szempontból oly anynyira szükséges és megbecsülhetetlen! Fogadják e nemesen gondolkozó róm. kath. szülők gyermekei, a nyilvánosság előtt is magam és, egyházzam forró köszönete kifejezését. Benedek, 1889. augusztus 16-án. Jakab Károly ev. ref. pap.

= Most már nem lesz semmi baj! Péntek Ferenc, érszentkirályi paptársunk, a szilágy-szolnoki egyházzamgyében, új egyházi lapot indít meg szept. 5-én kezdve, mely megjelenik minden csütörtökön, Nagy-Károlyban, kiadója Seper Kajetán és előfizetési ára egész évre 4 frt. A lap címe „Közpapok Lapja” (a magyarországi református közpapság közlönye.) Erre valóban nagy szükség volt.(!) Halatlan dolog is volt az a magyar protestántizmusban és különösen a reformált egyházkerületekben, hogy a főpapok(!) hogy bántak a közpapokkal. A protestáns felfogás, egyházi szervezetünk, törvényeink, sőt maga az élet, a tapasztalás sem beszélt ugyan ez ideig közpapokról; de Péntek barátunk elhatározta, hogy ez ott lappang elrejtve a vesékben és elhatározta, hogy ennek hangot ad, és megváltja szenvedéseiktől a közpapokat. Mért ne tenné, holott a szabadító dicsőségére tarthat igényt? Csak attól félünk, hogy igen szelid hangon fog beszélni, pedig a főpapok és a protest. zsarnokság(!) a XIX. század végén nem tarthat jogot a kiméletre. Nó, erre a lapra igazán szükségünk volt. Sok kellemetes percet fogunk neki köszönhetni. Lesz ennek annyi olvasó közönsége, mint a csillagos ég! Hát, ha Péntek ur esperessz

Folytatás a 1/2 iv mellékleten.

Szerkesztő nyiltpostája.

= A sz.-régényi postán feladva, egy névtelenül irt Levelező-Lapot vettünk, mely a folyó évi pályamunkák sorsa iránt érdeklődik. Nem volna-e tisztességesebb dolog, bevárni nyugodtan az eredményt, mint névtelenül gorboskodni? A ki nem tud, vagy nem akar várni, ne pályázzék. Ugy tudjuk, nem volt erőltetés

= Népiskolaügy. Lássuk a folytatását is. Ugy véljük, hogy felhasználhatjuk.

= A szellemi lopókról. Érdekes dolog. Méltó, ezt tanulmány tárgyává tenni. Hogy a »Sárospataki Lapok« 30-ik számában a könyvismertetés rovatban »Jézus Krisztus és a jelenkor tudománya« című cikket nem Rác Lajos írta, csak saját neve alatt kiadta, az bizonyos. Ezt a tanulmányt Pflleiderer írta az »Alg. Zeitung« múlt évi 323 számában és ez a rác onnan fordította le és adta ki abban a hitben, hogy a »Prot. Kirchen Zeitung« nem veszi át, nem lesz előtünk is ismeretes, és így ő, mint bölcsész, megcsalhatja a tisztán-inneni lap olvasóit és vele a magyar közönséget. A szerkesztő nem hibás. Olyan elme, olyan szemek nincsenek, melyek mindent lássanak. De Rác Lajos urnak kellene lenni annyi erkölcsi érzékének, vagy legalább szemérmének, hogy nyíltan ne dicsekedjék a Pflleiderer tollaival. Urána nézünk a többinek is.

= M. G. barátunknak Mai számunkban megkisérlettük »ad oculos demonstrálni«, hogy milyen absurdum, egy egész vidéknek, egy vármegyének névsorát közleni »Hálás köszönet« címén. Legjobb lenne, minden egyházban »Arany-könyvet« tartani, abba bele írni minden legkisebb adományt is, azt közszemlére kitenni, hogy láthassa mindenki és csak a számadás adatait közleni. Mi már megelégtünk és igen rövid időn végét vetjük e tréfának.

Nyilvános köszönet.

I.

A m.-ludasi nők, az orgona-alap javára, július 27-én egy szépen sikerült nyári táncestélyt rendeztek, dr. Vajda Dániel nével élükön. Fogadják érette egyházközségünk hálás elismerését; hiszen, ezzel a nagy közönségnek minden dikciónál hatalmasabban bobizonyították, hogy szent ez az ügy és tiszteletre méltó, melynek itt szolgálatában állunk. De e mellett az erkölcsi haszon mellett, a viszonyokhoz mérten, tisztességes anyagi hasznot is szerzett kedves buzgalmuk. Ime, az alább irt kimutatás szerint, mennyien járultak becses adományaikkal a szent célra, a rendes 60 krnyi jegyen felül fizetvén: Miksa Elek 10 frtot, Szilágyi Sándor 2 frtot, Nagy László 60 krt, Nagy Domokos 60 krt, Boér Józsefné 40 krt, Tolokán Jánosné 50 krt, Ujvárosy Lajosné 40 krt, Müller Albertné 80 krt, Jakab József 20 krt, dr. Vajda Dániel 10 frtot, Soos Gyula 80 krt, Lefkovicz Hermán 40 krt, Kovács Ferenc 4 krt, Moritz Mihály 40 krt, dr. Horváth Miklós 1 frt, 40 krt, dr. Bogdánfy Lajos 1 frt, 40 krt, Vásárhelyi Lőrinc 80 krt, Mangold Imre 40 krt, N. N. 40 krt, Klapka Adolf 1 frtot, Csontos Elek 40 krt, Dossios Demeter 60 krt, Nagy Ferenc 80 krt, N. N. 1 frtot, Török János 40 krt, Jackó Károly 40 krt, Csontos Miklós 60 krt, Bokodi László 1 frtot, Keresztes Áron 1 frtot, Tokay Aladár 40 krt, László János 40 krt, N. N. 40 Pásztor Sándor 40 krt, Szabady Gáborné 5 frtot, Aresz Ferenc 80 krt, Császár Sámuel 20 krt, Kulcsár Ferenc 20 krt, Ujvárosy József 20 krt, Lengyel Kristóf 60 krt, Béres Simon és neje 1 frt, 77 krt, N. N. 40 krt, N. N. 40 krt, Szigethi Cs István 40 krajcár. Cirka Sándor 2 forint 40 krajcárt, Farkas Sándor 40 krajcárt, Moga Lászlóné 20 krt, Felföldy Elek 1 frt, 40 krt, Pankady György 40 krt, Ince József 80 krt, Merksanul Lajos 40 krt, Zipser József 40 krt, Cseh János 40 krt, Esztegár Domokos 40 krt, Ince Antal 80 krt, Salamon Miklós, g. kath. esperes, 40 krt, Moga László 30 krt, Molnár István, tanító, 2 frtot. Ez összesen 64 frt. 07 krt tevő felülfizetéshez veendő a jegyek árából, a kiadások után, fenmaradt 11 frt. 52 krt. S így a jótékony cél javára, tiszta jövedelemként 75 frt, 59 kr. esik. E szép anyagi eredményt főként a felülfizetők tették lehetővé: fogadják egyházközségem nevében elismerő hálás köszönetemet.

Szintén orgona-alapra, még a táncestélyt megelőzőleg, adott Boér Dénes, presbyter. 5 frtot, Körmöcy József, vendéglős, 5 frtot, Pásztor Sándor 1 frtot, Katona János 1 frtot, Bárány Ede 2 frtot, Csontos István 1 frtot, Kidt Béláné 1 frtot, Szilágyi Leopold és felesége 1 frt. 20 krt. Összesen 17 frt. 20 krt. Ezzel együtt orgona-alapunk 92 frt. 79 kr. Az itt felsoroltak adományait azzal a jó kívánságunkkal nyugtázzuk, hogy áldja meg őket istentünk. M.-Ludas, 1889, jul. 30. Vásárhelyi Lőrinc, ref. körlelkész.

II.

A m.-ludasi ref. templom számára kegyes adományait beküldötték:

Mlts. br. Bánffy Dezső 36 sz. ivén 2 frtot, Barabás József, egerbegyi ref. lelkész, 31. sz. ivén gyűjtött: egerbegyi ref. egyház 1 frt Egerbegyi ref. iskola 1 frt Barabás József, ref. lelkész, 50 kr. Székely Dániel, tanító. 30 kr. Sükösd Zsigmond 20 kr. Simon Károly 10 kr. Bartha János 20 kr Szancsali Samuné 10 kr. Szancsali Samu 10 kr. Kelemen Márton 10 kr. Magyari Mátyás, közzei jegyző, 50 kr. Szatmári Ferenc 1 frt. Simonfy János 12 kr. S. 10 kr. Simonfy Ödön 10 kr. Sükösd Leopold 40 kr. Sükösd Sándor 10 kr. Berecki József 10 kr. Péter István 10 kr. Veress László 10 kr. Kis János 15 kr. Kenderesi János 15 kr. Tolvaj József 10 kr. Gyoni József 10 kr. Harmath Lajos 50 kr. Összesen 7 frt. 17 kr. Rákosi György, vallástanító 307 sz. ivén 1 frtot, Orosz János, m.-ludasi csendőr-örsvezető 186 sz. ivén gyűjtött: Orosz János 1 frt. Onody József, csendőr, 50 kr. Imreh István, csendőr, 50 kr. Albert János, csendőr, 50 kr. Fábíán György, csendőr, 50 kr. Összesen 3 frtot Tkts Balla Pál, Szamo-falván, a 199. sz. ivén gyűjtött: Balla Pál 5 frt. Alberth Domokos 1 frt. Szabó István 60 kr. Dr. Szentkirályi Ákosné 1 frt. Ifj. Balla Pál 50 kr. Balla György, Balázs 50 kr. Balla Ilona 50 kr. Székely Árpád, ref. lelkész, 1 frt, X. Y. 1 frt. P. D. S. 50 kr. Végh 1 frt. Tóth István 50 kr. Herceg Adolf 50 kr. Truta József 30 kr. Grün Salamon 20 kr. Éder Mátyás 30 kr. Mayer Sándor 20 kr. Tóth Kálmán 20 kr. Frölich Árpád 1 frt. Kerekes József 30 kr. B. B. p. 1 frt. Szócs Géza 2 frt. Nemes János 2 frt. Balla Pál 10 kr. Összesen 21 frtot. Nagymélt. id. gr. Teleki Géza 271. sz. ivén 10 frtot. Lénárt József, magyarói ref. lelkész 108 sz. ivén gyűjtött: Magyarói ref. egyház 3 frt. Ördög Ferenc, bíró 10 kr. Kocsis András Ferencé 10 kr. Lénárt Józsefné 1 frt. Szász István 10 kr. Szász Mihály 10 kr. Vajda Mihály 10 kr. Zsigmond István 5 kr. Fazakas Mihály 5 kr. Ördög György 5 kr. Dali Mihály 5 kr. Vajda Mihály, hegyi, 5 kr. Varga Mihály 5 kr, Varga József 5 kr. Szász György 4 kr. Vajda János 4 kr. Fazakas Ferenc 3 kr. Vajda Ferenc 3 kr. Varga András 3 kr. Varga András, dali, 3 kr. Bálinth Samu 3 kr. Kocsis András 3 kr Vajda Gáspár 2 kr. Ördög Ferenc 2 kr. Nagy Mihály 2 kr. Kocsis Sándor 2 frt. Összesen 5 frt. 19 krt. Mlts. gr. Vass Albert 157. sz. ivén 5 frtot. Vásárhelyi Sámuel, sepsi-szent-györgyi kollégiumi pénztárnok és takarékpénztári főkönyvvezető 131 sz. ivén gyűjtött: Vásárhelyi Sámuel 1 frt. Fód István 50 kr. Benedek Ferenc 50 kr. Ifj. Nagy Elek 20 kr. Temesváry Samu 50 kr. Háromszéki takarékpénztár 1 frt. Császár Domokos 1 frt. Sigmund Károly 20 kr. Gyárfás József 20 kr. Serester Dávid 20 kr. Konya Gábor 50 kr. Fadgyas Bálint 40 kr. Valaki B. D. 20 kr. X. Y. 20 kr Horváth István 20 kr. Bartha Imre 30 kr. Bernstei Mór 20 kr. Deák András 40 kr. Betegh Bálint 50 kr. Császár Sándor 50 kr. Ferenc Lajos 40 kr. Dr. Barabás Endre 20 kr. Kökösi György 20 kr. Boér István 50 kr. András Albert 12 kr. N. N. 40 krajcár. K. Albert 12

krajcár. Pünkösztől Lajos 30 krajcár. Gyárfás Samu 30 krajcár. Cseh Izák 15 kr. Szenyes György 10 kr. Dr. Vissziák Antal 24 kr. Bogdán István 50 kr. Vánca György 20 kr. Sylvester József 30 kr. Gyöthiró Lajos 20 kr. Nagy Kálmán 20 kr. Egy valaki 4 kr. Mélik János 20 kr. Bogdán Arthur 50 kr. Molnár József 50 kr. Kovács Pali 50 kr. Szentjánosi Mor 30 kr. Vajsman Ede 20 kr. L. Antal 50 kr. Szilágyi Gy. 20 kr. Domokos Miklós 50 kr. Mikonyi Pál 50 kr. Sylvester Dani 50 kr. Rezes Samu 20 kr. Bogdán Ilés 20 kr. Kosa Róza 15 kr. Összesen 18 frtot. Mlts gr. Kuun Géza 104 sz. ivén 5 frtot. Z. Kiss Sándor, rettegi ref. lelkész, 93 sz. ivén gyűjtött: Keresztes Eszter 20 kr. Oláh Péter 40 kr. Z. Kiss Sándor 1 frt. Székely Márton 20 kr. Leon Antal 20 kr. Szöllösi Aladár 20 kr. Szász Károly 20 kr. Ilyés Márton 20 kr. Székely István 10 kr. Székely Sándor 10 kr. Csákány János 10 kr. Tökés Sándor 10 kr. Biró Sándor 50 kr. Návai Simon 10 kr. Clemens Albert 20 kr. Návai Todor 10 kr. Boberok János 10 kr. Ev. ref. egyházközség 1 frt. Összesen 5 frt. 20 kr. Mlts. Gyárfás Domokos 293 sz. ivén 2 frtot. Tkts Gödri János 180 sz. ivén 5 frtot. Mátyás János, kristyori ref. lelkész, 117 sz. ivén gyűjtött: Gagy Pál Gyula 1 frt. Roska Antal 50 kr. Roska Frigyes 50 kr. Mátyás János 50 kr. Összesen 2 frt. 50 krt. Nagy Ibolyka kisasszony, a nemzeti színház kedvence, 322 sz. ivén gyűjtött: Dadai Oláh Julia 1 frt. Váradyné Gauthier Anna 1 frt. Vizvári Marika 5 frt. Szentkirályiné 1 frt. Szivák Imréné 1 frt. Propper János 1 frt. Bodó Gusztáv 1 frt. Nagy Ibolyka 1 frt. Dr. Faludy 1 frt. Mondschein 1 frt. Eszterhávi Ferenc, gróf 5 frt. Zámory 5 frt. Lehner 5 frt. Püspöki 1 frt. Kovács Gyula 1 frt. Skublics Jenő 5 frt. Dr. Purgly 2 frt. Inkeyné 1 frt. Skoda 1 frt. Szabó Imre 2 frt. Ifj. Cséry Lajos 5 frt. Egy valaki 1 frt. Pick 1 frt. Összesen 50 frtot. Tkts. Nuridsán Antal, kereskedő, 252 sz. ivén gyűjtött: Nuridsán Antal 1 frt. Veres Lajosné 20 kr. Nuridsán Gábor ifj. 20 kr. Dávidovits Ferenc 20 kr. Domokos Gyula 20 kr. Eisenhut János 20 kr. Lengyel Kristóf 20 kr. Izmael János 20 kr. Petrás Géza 20 kr. Izmael Ferenc 50 kr. Csiszér Albert 30 kr. Nagy Pálné 20 kr. Kampe et Ekvert 30 kr. Tokaji 20 kr. Csiky 20 kr. N. N. 40 kr. N. G. 20 kr. László György 30 kr. Gál Róza 20 kr. Ev. en. 20 kr. Összesen 5 frt. 60 kr. Tkts. Soltész, miskolci polgármester, 280 sz. ivén a tanács által utalt 5 frtot. Tkts. Csontos István 215 sz. ivén 2 frtot. Mlts. Szilvási Béla 172 sz. ivén 5 frtot. Dr. Tomcsik József 163 sz. ivén 3 frtot. Tkts. Imreh Lázár 213 sz. ivén 6 frtot. Tkts. Zavarika Gusztáv, m.-ludasi állomásfőnök, 187 sz. ivén gyűjtött: Jeney Viktor 1 frt. Jackó Károly 1 frt. Zavarika Gusztáv 1 frt. Svarc Zsigmond 1 frt. Fenicher Ignác 20 kr. Pap Sándor 20 kr. Krihnyák Lajos 1 frt. Budai János 1 frt. Kudos István 1 frt. Magyarai Ferenc 1 frt. Veres Kristof 50 kr. Uhr János 50 kr. Soos József 1 frt. Miesz Ede 50 kr. Triston József 30 kr. Kulcsár István 20 kr. Varga János 50 kr. Schvarz Sámuel 50 kr. Összesen 12 frt. 40 krt. Vadas Zsuzsanna kisasszony 156 sz. ivén saját 1 frtnyi adománya mellé X. X. 50 kr. adományával 1 frt. 50 kr. Erdélyi Sámuel, ny.-karácsonfalvi lelkész, 50 sz. ivén saját 1 frtnyi adománya mellé az egyházközség 1 frtnyi adományával összesen 2 frtot. Bodor János, zágoni ref. lelkész 16 sz. ivén gyűjtött: Biró Gyula 5 frt. Zágoni ref. egyház 2 frt. Összesen 7 frt. Fábian Elek, domokosi tanító 236 sz. ivén gyűjtött: N. N. 10 kr. Kly. 20 kr. Kozma Gyula 10 kr. Kozma Miklós 10 kr. Szilvási Géza 30 kr. Domokosi ref. egyház 20 kr. Összesen 1 frtot. Tkts. Illyés Albert ur Sályiból 220 sz. ivén gyűjtött: Illyés Albert 25 frt. Illyés Albertné 25 frt. Orbán Károly 5 frt. Gaál Péter 5 frt. Összesen 60 frtot. Deutsch Ignác,

m.-ludasi fiatal ember 20. ivén gyűjtött: U, S 1 frt. Schvarz József 2 frt. Suba-nóvérek 50 kr. Tolokán Jánosné 50 kr. Csegezy 1 frt. Tiboldy Dénezs 50 kr. Schvarz Zsiga 1 frt. Pásztor Sándor 1 frt. Összesen 7 frt. 50 krt. Eddigi kimutatás 260 frt. 4 kr.

Midőn ezen kegyes adományokat nyilvánosan nyugtázzuk, ugyanakkor a legőszintébb szívvel mondunk hálás köszönetet az igen tisztelt gyűjtőknek és kegyes adakozóknak. Az eklézsia nevében, M.-Ludas, 1889. aug. 16. Vására helyi Lőrinc, ref. körlelkész.

Nyilvános nyugtázás és köszönet.

A rettegi reform. egyház-község mult, február hó 17-én, toronyfedési alapra, jótékonycélu táncmulatságot rendezett, mely mind az erkölcsi, mind az anyagi sikert tekintve, a várakozásnak teljesen megfelelt.

Az anyagi siker előmozdításában különösen azon kegyes adakozókat illeti az érdem oroslánrésze, kik vallás és nemzetiségi különbség nélkül járultak kisebb-nagyobb összeggel a jótékony cél támogatásához. Ezen kegyes adakozók nevei és az általuk adományozott összeg.

Gr. Betlen Pál, védnök 10 frt. Br. Bornemissza Béla 6 frt. Biró István, elnök 5 frt. Molnár Andor, alelnök 5 frt. Patáki Viktor (Kolozsvár) 5 frt. A reform lelkész 6 frt. Hadnagy Domokos 2 frt. Z Kiss Jánosné 1 forint. Köpecsi Mari (Besztercéről) 1 frt. Ujvári Károlyné (Alsó-Ilosváról) 1 frt. Vajda Endre (Debrec) 50 kr. Erős Marton 2 forint. Hintszem Frigyes 50 kr. Csákány Jakab 1 frt. Návay Bogdán 1 frt. Szabó Lajos 1 frt. Háza István (Deés) 1 forint. Nemes Ferenc (Alsó Ilosva) 1 frt. Virág Jakab (Csicsó-Keresztur) 1 frt. Bartók Béla (Bonchida) 50 kr. Friedländer Gyula 2 frt. König Károly 1 frt. Szöllösi György 1 forint. Gyárfás Albert (Bethlen) 50 kr. Veress Ferencné (Bethlen) 50 kr. Csákány János 1 frt. Tömlő Istvánné 1 frt. Clemens Albert 1 frt. Göcy Károly (Deés) 1 frt. Bocsánci és Haragái (Dézs) 1 forint. Dacó Anna 1 forint. Juhos Márton (Somkerék) 50 krajcár. Köblös Albert 1 forint. Jakab József 1 forint. Osváth Gyula (Baca) 1 forint. Szombatfalvi Győző (Deés) 2 frt. Zabulik Gábor 1 frt. Székely Sándor 1 frt. Buzekó Domokos 1 frt. Imre Lajos 2 frt. Bogár Samu 1 frt. Kassai Vilmos 1 frt. Garabeth Bálint (Beszterce) 2 frt. Lukácsy Gergely (Beszterce) 2 frt.

Ezenkívül adományoztak: Csákány testvérek, Papp Dániel és Zabulik Gábor 1—1 rúd szappant; Babcsák János, Szöllösy György és Leon testvérek 1—1 font gyertyát Összes tisztá bevétel: 95 frt 77 kr.

Fogadják a kegyes adakozók anyagi, mint szellemi támogatásukért a rettegi reform. egyházközség hálás köszönetét.

z.

Köszönet nyilvánítás.

Idei február 28-án a nyéni községi iskola díszes tantermében egy zártkörű táncvigalom rendeztetett. Ezen díszes iskola épült 1888-dik évben a községi polgárok áldozatkészségéből s a háromszéki tanügyi alaphól kérésünk után nyert 1500 forint kamat nélküli kölcsön visszafizetéséből és az Emke kegyes jótékonycélu 500 forint kegyadományából, melynek létrehozásában hálás, nagy köszönettel tartozik egyházunk és egész polgári községünk mélt. Pótsa József főispán urnak, nagyságos báró Apor Gábor alispán urnak és tkts. Tompa Miklós főszolgabíró urnak, kik becses megjelenésükkel Nyén községben, meggyőződtek a többször bejelentett ruina egészségtelen ev. ref. felekezeti iskola tanterem használhatatlanságáról, melynek falai téli időben a nedvesség miatt megjegesedtek. Ezen tisztelt és nagyrabecsült

háromszékmegyei ügybuzgó előjáróinak köszönheti egyházunk és községünk, hogy most diszes egészséges két tanteremben (220 tanköteles az ismétlőkkel) tanulhatnak felekezetünk gyermekei, Folyamodott az iskolaszék és község két ízben is a nagyméltóságu val. és közoktatásügyi miniszteriumhoz ezen fontos ügyben, de mindannyiszor ellettünk utasítva fedezet hiány miatt. Mig aztán Háromszékmegye főigazgatói vették szívökre az ügyet. Fogadják ő méltóságai és a főszolgabíró ur itt a nyilvánosság terén is hálás köszönetét egyházunknak és községünknek megbecsülhetetlen ügybuzgóságukért, az Isten tartsa meg jó egészségben, békességben, hogy a vallásos buzgóság és jó nevelésügy érdekében sok ilyen becses tevékenységet folytassanak ki!

Hálás köszönetemet kell hogy nyilvánítsam magam és egyházam nevében azon mélyen tisztelt rendező bizottságnak, névleg: Mátyás Lajos, községi vezértanító. Málnási Károly, kereskedő, Székely György kereskedő, Németi Gergely birtokos és Kozsokár Dániel gör. kel. tanító uraknak, kik csaknem rögtönözve, egy hét alatt, fáradságot, áldozatot nem kimélve, egy diszes táncestélyt rendeztek, (ez évben épülő új diszes ev. ref. templomban emelendő, szószék felé állítandó korona előállítására, javára) a melyre a közeli-távoli vidéki intelligencia igen szép diszes számmal jelent meg a jótékony célú táncvigalomra az őik felhívásukra. Sok ilyen tettben segítse meg az Isten a rendező bizottságot s éltesse sokáig!

Ezen táncvigalom jövedelme összesen: 58 frt 70 kr, melyből kiadás: 28 frt 20 kr. tiszta jövedelem 30 frt 50 kr, a mely át is adott az egyháznak.

Felülfizettek az alábbi igen tisztelt adakozók: Temesvári Miklós, nagykereskedő 3 frt 50 kr. Biró Sándor, erdősz 3 frt. Jakab Álmos tanító 1 frt. Egy ref. lelkész 1 forint. Málnási Lajos, erdősz, 1 frt. Indig Sámuel kereskedő 50 kr. Györgybiró Lajos gazdatiszt 50 kr. Izsák József kereskedő 50 kr. Indig Zsigmond kereskedő 50 kr. Gáll Péter utbiztos 50 kr. Jáni József birtokos 50 kr. N. N. urhölgy 50 kr. Negruc János kereskedő 50 kr. N. N. 50 kr. Zsigmond József, kereskedő, 50 krajcár. Útő Ferenc birtokos 50 kr. Dogár György gör. kel. lelkész 50 kr. Dogár Dini tanító 30 kr. Biró Vince tanító 40 kr. Tóth András tanító 20 krajcár.

Fogadják a mélyen tisztelt kegyes adakozók itt a nyilvánosság terén is egyházam nevében hálás köszönetemet, fogadják azon szíves megjelenésükért is, hogy nem kimélve fáradságot, időt becses megjelenésükkel a táncvigalom fényét, díszét élvezetessé tették ki világos-viradtig, a milyen Nyénben nem volt soha s ez által egyházamnak nemes célú törekvésit elősegítették. Isten áldása maradjon és legyen mindnyájukon. Nyén 1889. március 4-én.

Puskás Lajos,
ref. lelkész.

Nyilvános köszönet.

Losonci báró Bánffy Katalin ő nagysága beszercei templomunk építése után fenmaradt adósságunk törlesztésére br. Bánffy Dezső főispán ur ő méltósága közvetítésével 11 frt 72 krt küldött. Kedves kötelességet teljesítetek, mikor ugy az adományozó bárónőnek jóindulatu adományáért, mint a br. főispán urnak szíves közvetítéseért, ugy magam, mint egyházam nevében hálás köszönetemet e helyen is ki fejezem.

Helyén valónak találom ez alkalommal, midőn templom építési bizottságunk számadásait az egyházközség közgyűlése megvizsgálta s azt az egyházmegyei tanácshoz felülvizsgálás végett fölterjesztette, a templomépítési bizottságról és annak elnökéről is ismételten megemlékezni, és egyházam nevében bu. gó munkálkodásukat nyilvánosan megköszönni.

A munka, melyet e bizottság végzett, nagy volt; tagjai: Keresztes József, pénztárnok; Vladár Albert, jegyző;

Vályi Elek, Fehérvári Károly, Páncél János, Tarr Károly, Boér János, Barkassy József bizottsági tagok egyenkint, külön-külön érdemelnek köszönetet. De a munka oroszlán-része minden tekintetben e bizottság elnökének, br. Bánffy Dezső főispán, erdélyi egyházkerületi főgonduknak ur ő méltóságának jutott, ki nem csak tevékeny részt vett a bizottság működésében, nem csak adományokat gyűjtött, de maga is 1000 frt adománnyal járult hozzá; ugy hogy a beszercei ref. egyház csinos temploma éppen az ő akadályt nem ismerő tevékenységének, fáradhatlan kitartásának, lankadatlan áldozatkészségének köszönheti létét. Találjon a nemes báró, mint a vezetése alatt működő bizottság minden tagja, örömet a jól végzett munkájában, boldogságot a tiszta lelkiismeret megnyugvásában és jutalmat azon tudatban, hogy e jól végzett munkával nagy részét fizették le ama tartozásnak, melylyel minden igaz kálvinista magyar hazánknak s reformált egyházunknak tartozik.

Beszerce, 1889. jun. 24.

Kőpataky Gyula,
ref. körlelkész.

Hálás köszönet.

Csekefalvi ev. ref. egyházközségünk buzgó nő tagjai, 18 frt. 38 kr. értékben bársony aranv rojtos szószéki takarkarót készítettek, mely pünkösdi első napján helyére fel is lett téve. E takaró ára önkintes adakozásból gyűlt össze. Adakoztak pedig a következő asszonyaink: Lőrinci Sándor. megyebíróné, Demeter Dénesné, Kis Anna, Lőrinci Józsefné és Demeter aszt. János anyja emlékére 1—1 frtot. Demeter Mózesné Bedő Juli 60 krt. Rác Dénesné, id. Demeter Sándorné, özv. Joó Mihályné, ifj. Simó Mihályné, id. Simó Mihályné és Bedő Mózesné 50 50 krt. Id. Demeter Józsefné, Bedő Sándorné—Bedő Rebi, Bedő Sándorné—Joó Juli, Lőrinci Mózesné, id. Bedő Józsefné, Lőrinci Jánosné, Joó Jánosné. Demeter Ferencné Segesvárról és Bedő Ferencné, Medgyesről 40—40 krt. Bedő Sándorné—Rác Veronika, özv. Joó Zsigmondné, Demeter Józsefné—Demeter Lidi, Simó Gergelyné, Demeter Albertné, Szabó Jánosné, Bedő Andrásné és Tar Miklósné 30—30 krt. Török Pálné, unitárius, özvegy Demeter Mihályné, Rezi Sándorné, Demeter Eszter, Tar Istvánné, Kovács Jánosné, özv. Lőrinci Dénesné, felső Demeter Sándorné, Kósa Domokosné, legifj. Simó Mihályné, Bardóci Józsefné, Simó Dénesné 20—20 krt. Sándor Józsefné, Joó Péterné, Lőrinci Lajosné, Lőrinci Györgyné, Simó Sándorné 15—15 krt. Bartalis Ignácné, id. Lőrinci Mihályné, ifj. Lőrinci Mihályné, Kovács Mózesné, Simó Lászlóné, Nagy Sándorné, ifj. Bedő Józsefné, Rezi Mózesné, Rezi Mártonné 10—10 krt. Györfi Péterné 9 krt. Rezi Lászlóné 5 krt. Olasz Domokos, tanítóné, 59 krt; összesen 18 frt. 38 krt.

E nemes szívű adakozó nők, kik mindannyian székely asszonyok, fogadják e helyen is a magam és egyházközségem köszönetét.

Csekefalva, 1889. június 15.

Olasz Domokos, s. k.

Nyilvános köszönet.

A torda-szent-lászlói ifjusági dalkör, Balog Györgyné Dr. Szabó Gyuláné—Serédi Sarolta őnagyságaik közreműködésével f. évi július 7-én, templomszentelő ünnepélyünk napjának estvéjén ev. ref. egyházunk javára dalestélyt rendezett, mely alkalomból szíves felülfizetéseket tettek: Főtiszteletű Szász Domokos, püspök ur 10 frt. Gr. Mikes Miklós 8 frt. Mádi Kovács György 5 frt. Dr. Papp Samu 10 frt. Rozenberger Bernát 3 frt. Harris Mór 2 frt. Özv. Egyed Ferencné 1 frt. Szőcs Péter 1 frt. Farkas László 1 forint. Duka Gyula 20 kr. Szász Elemér 1 frt. Kántor József 1 frt. Dávid Zsiga 1 frt. X. X. 1 frt. Papp Miklós 1 frt. Vég La-

ká 1 frt. Kondász Ferenc 1 frt. Tamás Márton 50 kr. Terjosl József 1 frt. Müller Gy. 50 kr. Graf Jakab 1 frt. Horváth Lajos 4 frt. Balog György 8 frt. Azbey Ödön 50 kr. Melankovich Antal 1 frt. Barabás Samu 30 kr. Ebergényi Elemér 3 frt. Beteg Márton 50 kr. Valler József 1 frt. Kálmán László 1 frt. Déésy Gyula 1 frt. Kolozsvári Antal 1 frt. Gombás József 1 frt. Balázs Károly 1 frt. Liptay Endre 20 kr. Ifj. Szakács István 50 kr. Püspöky András 1 frt.

Kerekes Bogdán 50 kr. Zajzon János 50 kr. Össz. 77 frt. 20 kr. Midőn e kegyes adakozóknak, adományukért a legszivesebb köszönetet mondok, kedves kötelességet teljesítetek akkor is, mikor azon igen tiszteletreméltó urhölgyeknek, kiknek szíves közreműködésük által e dalestély erkölcsi és anyagi sikere lehetővé vált, egyházam nevében a leghálásabb köszönetemet nyilvánítom. Torda-Szent-László, 1889. jul. 22. Tamó Gyula, ev. ref. pap

HIVATALOS RÉSZ.

2108—1889.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi erdélyi ref. kollegium méltóságos t. t. Előljáróságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter ur f. évi július 28-án, 29,913. szám alatt kelt határozatával az ország összes középiskoláiból kizárta Freytag Károly, (szül. Gölnicbányán, 1874-ben, ág. ev. vallásu) eperjesi ág. ev. főgimnáziumi III. osztályu tanuló, sikkasztás és több ízben elkövetett lopás miatt. Miről a kollegiumi m. t. t. Előljáróságok a középiskolai tanári karokkal való szíves közlés végett tisztelettel értesítettek.

Az erd. ev. ref. egyházker. Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889 év, aug. hó 19-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

2271—1889.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsa a kolozsvári m. kir. Ferenc József-tudomány-egyetem ev. ref. vallásu tanár-növendék r. hallgatói közül néhány szegénysorsu és kintnő előmenetelű ifju számára, az egyházkerületi theologia tulajdonánál megvásárolt bel-királyutcai házban kegyjavadalmi lakást rendezett be s a fölveendő ifjak közül háromnak számára, a Horváth Paula-féle alapítvány terhére, három 50 frtos segély-javadalmat állapított meg, melynek adományozása fölött a jelzett tudomány-egyetemmel kapcsolatban főnnálló m. kir. tanárképezde t. Igazgatójának kikérendő véleménye alapján fog Ig.-Tanácsunk határozni.

Felhívjuk, azért, azokat az ev. ref. ifjakat, a kik, mint a kolozsvári m. kir. Ferenc József tudomány-egyetem tanár-növendék rendes hallgatói e javadalmak közül egyiket, vagy mindkettőt megnyerni óhajtják, hogy iskolai előmenetelükről, magukviseléséről, vagyoni és családi állapotukról szóló iratokkal felszerelt folyamodványukat f. évi szeptember 15-éig főtiszteletű püspök atyánkfához nyujtsák be, megjegyezve, hogy egyházkerületünk hivatalosainak érdemes fiai első sorban fognak figyelembe vétetni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsának, Kolozsvártt, 1889. aug. hó 26-án tartott üléséből.

Dr. Szász Béla,
előadó igazgató-tanácsos.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

2261—1889.

Valamennyi erdélyi ref. kollégium m. t. t. Előljáróságának.

Van szerencsénk értesíteni a m. t. t. Előljáróságot, hogy a közoktatásügyi m. kir. miniszter ur az 1883 évi XXX. t.-c. 23. §-ából kifolyólag, a f. évi szeptember 7-én a nagy-enyedi ref. főgimnáziumnál tartandó javító és pótló-érettségi vizsgálatokhoz kormányképviselőül dr. Szabó Károly, kolozsvári tudomány-egyetemi nyilvános rendes tanárt küldte ki.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1889. évi aug. hó 23. napján.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

1277—1889.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett egeresi egyházközség lévitái állomására, mely állással az iskolás növendékek tanítási össze van kötve, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: lakás és 308 frt. 78 kr. a legújabb egyházhatósági beclés szerint.

Pályázati határnap szept. 20. Folyamodványok ntiszt. Deési Gyula, esperes afiához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1889. aug. 26.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1276—1889.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett ó-fenesi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 289 frt. 79 kr. egyházhatósági újabb beclés szerint.

Pályázati határnap szept. 20. Folyamodványok ntiszt. Deési Gyula esperes afiához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1889, aug. 26.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

2212 1889.

FELHÍVÁS.

Valamennyi egyházmegye nt. esperesének.

Egyházközségeink kocsmajogai kártalanítása ügyében, kitüzendő tárgyalások alkalmával, a megbízás igazolására szükséges meghatalmazványokat Ig.-Tanácsunk szétküldvén: nt. esperes afiát felhívjuk, hogy a mennyiben akadályozva lennének a tárgyaláson való megjelenésben, a meghatalmazványba írják belé a helyettesítéssel megbízandó egyén nevét s az illetékes kir. adófelügyelőnek a meghatalmazási viszonyt jelentsék be

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig. Tanácsának, Kolozsvártt, 1889. aug. 19-én tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök, mint elnök.

1219—1889.

PÁLYÁZAT

Az erd. ev. ref. egyházkerületben a sepsii egyházmegyébe kebelezett oltszemi egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyitattik, másodizben.

Javadalma: gazdasági épületekkel és veteményes kerttel ellátott lakás és 307 frt.

Pályázati határnap, szept. 15. Folyamodványok ntiszt. Csizsér Gábor, esperes afiához küldendők, Egerpatakra, (u. p. Nagy-Borosnyó.)

Kolozsvártt, 1889. aug. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

706—1889.

KÖRLEVÉL.

A küllői ev. ref. egyházmegye házassági törvényszéket fog tartani, f. évi szept. hó 16-án d. e. 9 órán kezdve, D.-Szent-Mártonban; a hova és mikorra az illető t. tagokat van szerencsém meghívni. T. lelkészársaimat hivatalosan felkérem, hogy a h. törvényszék tartásának idejét és helyét a szokott módon tegyék közhírré. A t. ügyvéd urat utasítom, hogy pereikkel legyenek készen.

V.-Gálfalván, 1889. aug. 24. Kovács Elek, ref. esp.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Mai számunkhoz $\frac{1}{2}$ iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Fejér Vilmosnál, az ev. ref. főtanoda nyomdájában, Kolozsvártt.